

บุญญกิริยาวัตถุ

โดย สุจินต์ บริหารวนเขตต์
และ วันทนา ทิพวัลย์

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

จัดพิมพ์เป็นธรรมบรรณาการ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๓๘ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๖ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๔ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๖ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๘ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๙ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ISBN 974-89302-8-9

ท่านที่ประสงค์จะพิมพ์หนังสือของมูลนิธิฯ
เพื่อเป็นธรรมทานโปรดติดต่อ

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

สำนักงานเลขที่ ๑๗๔/๑ ซอยเจริญนคร ๗๘

ถนนเจริญนคร แขวงบวรคดี เขตธนบุรี

กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทร. ๐ ๒๕๖๘ ๐๒๓๙

www.dhammadhome.com

บุญญกิริยาวัตถุ

โดย สุจินต์ บริหารวนเขตต์
และ วันทนา ทิพวัลย์

สารบัญ

ทาน ปัตติทาน ปัตตานโมทนา	๗
ทิวจุชุกรม	๑๙
ศีล	๒๙
อปายนนะ	๔๒
เวยยาวัจจะ	๕๔
ภาวนา	๖๖
ศีลขจัดกิเลสหายาบ สมณะระงับกิเลสกลาง	๗๘
วิปัสสนาระงับกิเลสละเอียด	
ธัมมสวนะ	๘๙
การศึกษาพระไตรปิฎกทำให้เห็นพระคุณทั้ง ๓	๑๐๒
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	
ธรรมเทศนา	๑๑๖
เหตุที่ทำให้พระสัมมธรรมเสื่อม พุทธบริษัทควรพร้อมเพรียงกัน	๑๒๘
ศึกษาและเผยแพร่พระธรรม	

บุญญกิริยาวัตร

บุญญกิริยาวัตร คือ ทำความดี ๑๐ ประการ คือ

๑. ทานมัย ซึ่งสำเร็จด้วยการให้สิ่งซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ
๒. ลีลมัย ซึ่งสำเร็จด้วยการประพฤติดีทางกาย วาจา
๓. ภาวนามัย ซึ่งสำเร็จด้วยการอบรมจิต
๔. อปจายนมัย ซึ่งสำเร็จด้วยการนอบน้อมแต่ผู้ที่ควรนอบน้อม
๕. เวยยาวัจจมัย ซึ่งสำเร็จด้วยการช่วยเหลือการงานต่างๆ
๖. ปัตติทานมัย ซึ่งสำเร็จด้วยการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้อื่นอนุโมทนา
๗. ปัตตานุโมทนามัย ซึ่งสำเร็จด้วยการยินดีในกุศลของผู้อื่น
๘. รัมมัสสวนมัย ซึ่งสำเร็จด้วยการฟังพระธรรม
๙. รัมมเทศนามัย ซึ่งสำเร็จด้วยการแสดงธรรม
๑๐. ทิฏฐุชุกัมมัย ซึ่งสำเร็จด้วยการเห็นถูกตามคลองธรรม

ทาน ปัตติทาน ปัตตานุโมทนา

- ว. สวัสดิ์ค่ะ ในชีวิตประจำวันของท่าน ท่านเคยเกิดปัญหา
ข้องใจเรื่องการให้ทานบ้างไหมคะว่า สำหรับผู้ที่มีฐานะดีหน่อย
และมีความยินดีเต็มใจที่จะสละทรัพย์และวัตถุเพื่อประโยชน์
สุขของบุคคลอื่น ก็ย่อมจะทำได้ไม่ยาก แต่สำหรับผู้ซึ่ง
ขัดข้องในทางเศรษฐกิจ มีรายได้ไม่น้อยไม่พอกับรายจ่าย
การให้ทานจะเป็นไปได้ได้อย่างไร เพราะคงจะไม่ขอให้บริจาค
อะไรๆ ไปจนหมด
- ส. ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีความพอดีตามควรแก่เพศและฐานะานุรูป
ของแต่ละบุคคล การทำทุกอย่างเกินความพอดี ดึงไปหรือ
ว่าหย่อนไป ก็ย่อมจะนำความทุกข์ความเดือดร้อนมาให้ได้
คุณวันทนา มีอะไรบ้างที่ชอบมาก
- ว. ดิฉันมีนาฬิกาอยู่เรือนหนึ่ง รักมากเพราะต้องใช้ประโยชน์
ดูเวลาอยู่เรื่อย
- ส. ถ้าบริจาคให้ใครไปก็คงจะเสียดายมาก
- ว. คงจะเสียดายมาก หลายวันเลยทีเดียวนะ

ส. ฉะนั้นในการให้แต่ละครั้ง ก็จะต้องรู้ด้วยว่า เมื่อให้ไปกุศลจิต
เกิดน้อย อกุศลจิตเกิดมาก หรือว่าเมื่อให้ไปแล้วกุศลจิต
เกิดมากกว่าอกุศลจิต เพราะถ้าให้อะไรไปแล้วอกุศลจิตเกิด
มากกว่ากุศลจิต ตีฉันคิดว่าควรจะให้สิ่งอื่นที่เมื่อให้ไปแล้ว
ทำให้อกุศลจิตเกิดมากกว่าอกุศลจิตย่อมจะดีกว่า แต่ถ้าไม่
เข้าใจก็มุ่งที่จะให้หรือคิดที่จะไม่ให้เสียเลย โดยไม่คำนึงถึง
เหตุผลหรือไม่คำนึงถึงกุศลจิตอกุศลจิตที่จะเกิดภายหลัง ก็
ย่อมเป็นการให้ตึงเกินไปหรือหย่อนไปซึ่งก็ย่อมทำให้เกิดทุกข์
ขึ้นภายหลังได้

ว. สงสัยที่ว่าหย่อนไปเป็นอย่างไร

ส. ที่หย่อนไปก็คือคนที่เสียตายทุกอย่างที่จะให้ ซึ่งก็ทำให้ทานกุศล
น้อย และถ้าจะให้ได้ ก็ให้แต่สิ่งที่เล็กๆ น้อยๆ นิดๆ หน่อยๆ
นานๆ ครั้งหนึ่ง ไม่รู้ว่าทานกุศลแต่ละครั้งนั้นเป็นการขจัด
ความตระหนี่ความติดข้องในวัตถุสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นกิเลสที่หมักหมม
อยู่ในจิตใจ

ว. ถ้าหากว่าอยากจะขจัดกิเลสออกมากๆ มีอะไรก็ให้ไปหมด
อย่างนี้จะเรียกว่าเป็นการตึงไปไหม

ส. แล้วแต่เพศและฐานะของบุคคล อย่างท่านที่เป็นเพศบรรพชิต

นั่น ท่านก็สละอาคารบ้านเรือน วัตถุปัจจัยต่างๆ ของเพศ
 ศฤงษณ์หมดสิ้นแล้ว เพราะฉะนั้นถึงท่านจะได้สิ่งใดมาเกินใช้
 ท่านก็เอื้อเพื่อแผ้วสละให้เป็นประโยชน์แก่พระภิกษุรูป
 อื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นจีวร อาหาร บิณฑบาต หรือวัตถุปัจจัย
 อื่นๆ ฉะนั้นสำหรับพระภิกษุก็ไม่ใช่การตึงไป แต่ว่าสำหรับ
 ศฤงษณ์นั้น ก็ต้องแยก เพราะเหตุว่าผู้ที่มีอัธยาศัยในทานกุศล
 นั้น เห็นคุณประโยชน์ของการให้ว่าเป็นการขจัดกิเลสของตัว
 เอง ก็ย่อมเจริญทานกุศลยิ่งขึ้นในทุกๆ ทาง และเมื่อสละให้ไป
 แล้วก็ไม่มีความห่วงไหว ไม่เศร้าหมอง ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น
 ทั้งนี้ก็เป็นเพราะ เจตนาในการให้นั้นมุ่งใส่ทั้ง ๓ กาล คือ
ทั้งในขณะที่คิดจะให้ ขณะที่กำลังให้ และขณะภายหลังให้
แล้ว เมื่อเป็นอย่างนี้ถึงจะให้อะไรๆ สักเท่าไร ก็ไม่เรียกว่า
 ตึงไป เพราะไม่มีอกุศลจิตที่เกิดขึ้น เนื่องจากการให้ทานนั้น
 ในภายหลัง แต่ตรงกันข้ามผู้มีจิตใจยังไม่มั่นคง เมื่อให้อะไรไป
 แล้วก็เกิดเสียดายในภายหลัง หรือเกิดความเดือดร้อนในภาย
 หลัง จิตใจก็เศร้าหมองเป็นทุกข์และเป็นอกุศลมากกว่ากุศล ใน
 กรณีอย่างนี้สำหรับผู้นั้นก็เป็นการตึงไป

- ว. การให้ชนิดซึ่งเมื่อให้ไปแล้วจิตใจไม่เศร้าหมอง กับการให้แล้ว
 เกิดเสียดายขึ้นมา เมื่อเปรียบเทียบกับกันแล้ว การให้แล้ว
 จิตใจไม่เศร้าหมองคงมีอานิสงส์มากกว่า

- ส. การให้ที่มีเจตนาผ่องใสทั้ง ๓ กาล คือ ในขณะที่คิดจะให้ ในขณะที่กำลังให้ และในขณะที่ให้ไปแล้วนั้น อานิสงส์คือผลที่จะได้รับนั้นมีมากกว่า เพราะกุศลจิตเกิดมากกว่า และกุศลจิตนั้นก็ผ่องใสกว่า แต่ว่า การให้ที่ดีที่สุดนั้นก็คือการให้ที่ไม่ได้ให้เพราะหวังผล ไม่ได้หวังลาภ ไม่ได้หวังยศ ไม่ได้หวังสรรเสริญใดๆ ที่จะพึงได้รับ แต่ว่าให้เพราะรู้ว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ควรกระทำ การให้ในลักษณะนี้ไม่มีโลภะซึ่งเป็นการหวังผลทางวัตถุปนด้วยเลย
- ว. เรื่องของทานการให้นี้คงมีความละเอียดมาก เช่น บางคนชอบให้ของที่เลว บางคนก็ให้ของที่ปานกลาง แต่บางคนก็ให้ของที่ประณีต เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วผลที่ได้รับจะเป็นอย่างไร
- ส. คนที่ให้ของที่ด้อยกว่าหรือเลวกว่าที่ตนมีตนใช้ นั้นเป็นทาสทาน คือผู้ให้เป็นทาสของความพอใจยังไม่สามารถที่จะสละสิ่งที่เสมอกันหรือสิ่งที่ประณีตกว่านั้นได้ เพราะยังมีความพอใจติดข้องในสิ่งนั้นๆ อยู่ ฉะนั้นเมื่อเวลาที่จะสละ ก็สามารถสละให้ได้เพียงเฉพาะสิ่งที่ด้อยกว่าหรือเลวกว่าที่ตนใช้เองหรือว่าที่ตนยังพอใจอยู่ ซึ่งผลก็คือ เวลาได้รับอะไรๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ทางตา หรือทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย อันเป็นผลของกรรมนั้น ก็มักจะได้สิ่งที่ไม่ค่อยดีตามสมควรแก่เหตุ

- ว. คนที่ให้ของปานกลางคือเท่ากับที่ตนมีตนใช้อยู่ ไม่ประณีตกว่า ไม่ด้อยกว่า อย่างนี้จะเป็นอย่างไ
- ส. การสละวัตถุสิ่งของที่เสมอกันหรือที่เหมือนกับที่ตนมีตนใช้ให้ กับคนอื่นนั้นเป็น **สหายทาน** เพราะว่าการให้วัตถุสิ่งของที่ เสมอกับที่ตนมีตนใช้นั้นผลก็คือ เวลาที่ได้รับอารมณ์ต่างๆ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ก็มักจะได้สิ่งที่ดี ปานกลางพอสมควร ไม่ถึงกับประณีตเป็นพิเศษ
- ว. แล้วคนที่ให้สิ่งของที่ประณีตกว่าที่ตนใช้ ดิฉันเคยเห็นกับตาตัว เองทีเดียว บางคนลูกหลานซื้อขนมหรือผลไม้ดีๆ มาฝาก แทนที่ท่านจะรับประทานเอง ท่านกลับเก็บเอาไว้ใส่บาตร ทำบุญเสียหมด เหลือไว้แต่เพียงเศษของขนมหรือผลไม้ที่ ไม่ดีๆ ไว้สำหรับตัวเอง อย่างนี้ผลที่ได้รับจะเป็นอย่างไร
- ส. การให้สิ่งของที่ดีที่ประณีตกว่าที่ตนมีตนใช้อยู่ตามธรรมดา นั้น เป็น**ทานบดี** เพราะว่าผู้ให้เป็นใหญ่ในการให้ทาน ไม่เป็นทาส ของความพอใจติดข้องในวัตถุ เพราะถ้ายังเป็นทาสของตัณหา ความพอใจในสิ่งที่ดี ในสิ่งที่ประณีตนั้นอยู่ ก็ย่อมจะให้ไม่ได้ ผลของการให้สิ่งที่ดี ประณีตนั้นก็คือ เวลาได้ลาภหรือได้รับ อารมณ์ต่างๆ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ก็ย่อมได้รับสิ่งที่ดีประณีตเป็นพิเศษ ทั้งนี้ก็ย่อมจะต้องเป็นไป

สมควรแก่เหตุ

- ว. ถ้าเป็นผลของกรรม ก็จะต้องเป็นอย่างนั้น
- ส. เวลาเราให้ของที่ดีๆ ที่สวยๆ งามๆ หรือว่าของที่ประณีต เป็นพิเศษหายาก คนที่ได้รับย่อมรู้สึกชุ่มชื่นใจ ปลาบปลื้ม ตีอกดีใจ และเวลาเห็นเขามีความสุข เราก็พลอยมีความสุข และดีใจด้วยที่เขาได้รับของที่ทำให้เขามีความสุขถึงอย่างนั้น ในขณะที่ให้ จิตใจของเราก็ม่อมจะเป็นสุข ผ่องใส โสมนัส มากกว่าเวลาที่เราให้สิ่งของที่ปานกลางหรือสิ่งของที่ด้อยกว่า ที่เราใช้หรือมีอยู่ตามปกติ ฉะนั้นเวลาที่กรรมนั้นให้ผล ก็ทำให้ได้รับสิ่งที่ประณีต ซึ่งย่อมทำให้เกิดความปลาบปลื้ม โสมนัส เช่นเดียวกับเวลาให้สิ่งที่ดีที่ประณีตแก่คนอื่นด้วย เวลาที่เราให้ของธรรมดาๆ ปานกลาง ไม่ใช่ของที่ดีเป็นพิเศษ แก่คนอื่นนั้น คุณวันทนารู้สึกใหม่ว่า ไม่เหมือนกับเวลาที่เราให้ของที่ดีเป็นพิเศษ
- ว. รู้สึกค่ะ เมื่อเอาความยินดีมาเทียบกันแล้ว เวลาให้ของธรรมดาๆ นั้น ยินดีน้อยกว่าเวลาให้ของที่ประณีต
- ส. ในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต มุณฑราชวรรคที่ ๕ มนาปทายีสสูตร ข้อ ๔๔ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ผู้ให้ของที่พอใจย่อมได้ของที่พอใจ

- ว. คนที่มีวัตถุสิ่งของพอมือพอใช้ไปวันหนึ่งๆ สำหรับตัวเอง ก็คงจะไม่สามารถให้ทานได้ แล้วอย่างนี้จะทำกุศลได้อย่างไร
- ส. คำว่า กุศล หมายถึงสภาพจิตใจที่ดีงาม ซึ่งจิตใจที่ดีงามนั้น ทำให้เกิดผลที่เป็นสุข จิตใจที่ดีงามย่อมเป็นเหตุให้ได้รับผลดีงามด้วย ฉะนั้นถ้าใครมีจิตใจที่ดีงาม ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ไม่ริษยา ไม่โอ้อวด ไม่ทงตัว ไม่มีกิเลสอะไรๆ เกิดขึ้นในขณะนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีวัตถุให้แก่คนอื่นก็เป็นกุศลอย่างอื่นได้ เพราะว่า กุศลนั้นมีหลายอย่าง กุศลที่ไม่ใช่การให้ทานก็มี
- ว. เจริญกุศลโดยไม่ต้องใช้วัตถุสิ่งของก็มีด้วยหรือ ถ้าอย่างนั้นก็ดี เพราะว่าในชีวิตประจำวันของเราทุกวันนี้ ดิฉันก็ได้ยินคนส่วนมากพูดกันอยู่บ่อยๆ ว่า หาได้ไม่ค่อยจะพอใช้ ซึ่งเมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ก็คงเป็นเรื่องยากและดูจะหมดหนทางเอาเสียเลยที่จะเจริญกุศลที่เป็นทาน แล้วถ้าพูดถึงการอบรมอุปนิสัยใจคอความประพฤติในทางที่เป็นกุศลแล้ว คนส่วนมากก็มักจะได้ยินกันบ่อยๆ ว่าอย่าโลภ อย่าโกรธ อย่าหลง แล้วเราควรจะทำอะไรกันบ้าง
- ส. ข้อสำคัญก็คือว่า เราจะต้องรู้ว่า จิตใจที่ไม่เป็นกุศลนั้นมีลักษณะอย่างไร และเกิดขึ้นในขณะไหนบ้าง เพราะถ้าไม่รู้

ลักษณะสภาพของอกุศลจิต เวลาที่ไม่ได้ทำทุจริตทางกาย ทางวาจา ก็อาจจะเข้าใจว่าขณะนั้นเป็นกุศลแล้วก็ได้

- ว. คนส่วนมากเข้าใจกันว่าเป็นอย่างนั้น
- ส. ดิฉันทขอย้อนกล่าวว่าเรื่องของท่านอีกสักหน่อยพอเป็นตัวอย่าง เวลาให้ทานขณะจิตที่สละวัตถุให้นั้นเป็นกุศลจิต แต่ขณะเห็น หรือได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส สัมผัส ก็ย่อมจะเกิดความชอบใจ ความไม่ชอบใจ ซึ่งเป็นอกุศลได้ เพราะไม่ใช่มีแต่ขณะจิตที่เป็นทานกุศลอยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าเราจะเจริญกุศลที่เนื่องจากการให้ทานที่ได้กระทำไปแล้วนั้น เราก็ทำกุศลต่อได้อีกโดยอุทิศส่วนกุศลที่ได้กระทำทานนั้นให้ผู้อื่นได้รับเพื่ออนุโมทนา คือยินดีในกุศลที่เราได้ทำแล้วนั้นด้วยการอุทิศส่วนกุศลนั้นเป็นกุศลอีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า **ปัตติทาน** ซึ่งนอกจากจะเป็นการให้ผู้อื่นรู้และเกิดกุศลจิตร่วมอนุโมทนาด้วยแล้ว ผู้ที่ทำทานกุศลก็ยิ่งเกิดกุศลจิตเพิ่มขึ้นอีกในขณะที่อุทิศส่วนกุศลให้ผู้อื่น
- ว. การให้ครั้งหนึ่งๆ นี่ก็เป็นปัจจัยให้กุศลจิตเกิดต่อได้อีกมาก ทั้งกับผู้ให้เองและผู้ที่อนุโมทนาด้วย
- ส. สำหรับผู้ที่ไม่ได้กระทำกุศลด้วยตนเอง แต่ชื่นชมยินดีด้วยในกุศลที่คนอื่นได้กระทำ จิตที่ชื่นชมยินดีในกุศลของคนอื่นนั้น ไม่ประกอบด้วยโลภะ โทสะ ความริษยา หรืออกุศลธรรมใดๆ

การชื่นชมยินดีในกุศลของคนอื่นนั้นเป็นกุศลอีกอย่างหนึ่ง ที่มี กุศลของบุคคลอื่นเป็นเหตุให้เกิดขึ้น กุศลชนิดนี้จึงเป็นกุศล ที่เป็น **ปัตตานุโมทนา** คือ เป็นกุศลที่อนุโมทนาชื่นชมยินดีด้วย ในกุศลจิตที่ผู้อื่นได้กระทำแล้ว ฉะนั้นถึงแม้ว่าไม่ได้กระทำกุศล อย่างใดด้วยตนเอง เพียงแต่ไม่มีจิตริษยาและชื่นชมยินดีใน ความดีหรือในการทำกุศลของคนอื่น ขณะนั้นจิตก็เป็นกุศลได้ โดยไม่ต้องสละวัตถุอะไรให้ใครเลย นอกจากนั้นแล้ว ยังมีกุศล อีกทางหนึ่ง ที่เมื่อได้ทำทานกุศลแล้ว กุศลจิตก็ยังเกิดต่อไปได้อีก เมื่อระลึกถึงทานกุศลที่ได้กระทำแล้วด้วยจิตที่สงบผ่องใส ถ้า เป็นผู้กระทำทานกุศลอยู่เป็นนิจ และระลึกถึงทานกุศลที่ได้ กระทำแล้วเสมอๆ จิตก็ย่อมสงบผ่องใสมั่นคงขึ้น และบางท่าน ก็สงบมั่นคงเป็นสมาธิถึงขั้นอุปปจารสมาธิ เป็นการอบรมเจริญ สมถภาวนาที่เป็นจาคานุสสติ

- ว. ถ้ารู้อย่างนี้ ก็จะไม่ละโอกาสที่จิตจะเป็นกุศล แทนที่จะให้ จิตมีโลภะ โทสะ โมหะ ครอบงำด้วยความริษยาในการทำ ความดีของคนอื่น เพราะว่าเมื่อพิจารณาแล้วก็รู้สึกว่าจะเป็น ความดีที่ตัวเองไม่ต้องลงทุนลงแรงอะไรเลย เพียงแต่พยายาม สลัดกิเลสที่เป็นธรรมฝ่ายไม่ดีออกไปจากจิตใจเท่านั้น แต่ถ้า ไม่รู้อย่างนี้ก็จะยาก เพราะว่าไม่เห็นโทษของกิเลสฝ่ายต่ำว่า เป็นสิ่งที่ควรจะต้องกำจัดเกลา หรือว่าเขายังไม่รู้วิธีกำจัดเกลาก็ได้

ส. และสำหรับคนที่คิดว่าไม่สามารถจะให้วัตถุสิ่งของเป็นทานเป็นประโยชน์แก่คนอื่นได้ เพราะตนเองมีไม่พอนั้นก็มีข้อที่ควรพิจารณาอีกเล็กน้อย มิฉะนั้นก็จะทำให้ขาดการเจริญกุศลด้านนี้ไป ทานการให้นั้นไม่จำเป็นจะต้องให้ทรัพย์สินสิ่งของมีค่ามากมาย ขณะที่เพื่อแผ่สิ่งที่มีอยู่จะน้อยหรือมาก ดีหรือเลวนั้นให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่นบ้าง ขณะนั้นก็เป็นกุศลและมีกำลังแรงด้วย เพราะสามารถจะเกิดขึ้นได้แม้ในขณะที่มีของน้อย ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค สตุลลปายิกวรรคที่ ๔ สาธุสูตรที่ ๓ ข้อ ๙๔ - ๑๐๑ อุปมาทานและการรับว่าเสมอกันคือพวกวิรูปบุรุษที่เป็นคนกล้าหาญนั้น ถึงแม้จะมีน้อยก็สามารถชนะคนขลาดที่มีมากได้ เพราะฉะนั้นคนที่มีความมีศรัทธานั้น ถึงแม้ว่าจะมีของน้อยหรือมีของที่ไม่ค่ามากมาย แต่เมื่อมีศรัทธาเกิดขึ้นก็สามารถสละให้คนอื่นได้ คุณวันทนาจำเรื่องท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ไหม

ว. จำได้ว่าท่านมีศรัทธาในการบริจาคมากทีเดียว

ส. แต่ว่าในสมัยหนึ่งท่านก็ยากจนลง และพระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงแสดงธรรมกับท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีในยามที่ท่านยากจนลง เรื่องการให้ทานซึ่งนำพามากทีเดียว

ในอังคุตตรนิกาย นวกนิบาต สีหนาทวรรคที่ ๒ เวลามาสูตร

ข้อ ๒๒๔ มีข้อความว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ พระองค์ตรัสถามท่านว่า ท่านยังให้ทานอยู่บ้างหรือเปล่า ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดีทูลให้ทรงทราบว่า ท่านยังให้ทานอยู่ แต่ว่าทานที่ท่านให้นั้นเป็นของเศร้าหมอง เป็นแต่เพียงปลายข้าว กับน้ำข้าวเท่านั้นเอง พระผู้มีพระภาคทรงแสดงความละเอียดของการให้ทานว่า คนที่ให้ทานที่เศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม ถ้าให้โดยไม่เคารพ ไม่นอบน้อม ไม่ให้ด้วยมือของตนเอง หรือว่าให้ของเหลือๆ และไม่เชื่อกรรมและผลของกรรมคือการให้ทานนั้น เมื่อทานนั้นให้ผล จิตของผู้ให้ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี เสื้อผ้าอย่างดี และกามคุณอย่างดี สำหรับกามคุณก็ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสต่างๆ ที่น่าพอใจนั่นเอง และแม้บริวารของผู้ให้นั้น เช่น บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ คนรับจ้างทำงานก็ไม่เชื่อฟัง แต่ถึงแม้ว่าวัตถุทานนั้นจะเศร้าหมอง แต่ผู้ให้ให้ด้วยความเคารพ ด้วยความนอบน้อม ให้ของที่ไม่ใช่ของเหลือและเป็นผู้ที่เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรมที่ให้ทาน ผลของทานนั้นก็ตรงกันข้ามกับผู้ให้ด้วยความไม่นอบน้อมและไม่เชื่อเรื่องผลของกรรม

- ว. เรื่องของท่านดูเป็นเรื่องที่ละเอียดและก็ประกอบด้วยเรื่องอื่นๆ

อีกหลายอย่างนอกจากศรัทธา เช่นประกอบด้วยความนอบน้อม
และสติปัญญาที่เชื่อในเรื่องกรรมและผลของกรรมด้วย

- ส. ฉะนั้นผู้ที่มึนน้อยแต่เมื่อมีศรัทธาแล้ว ย่อมสามารถแบ่งปันสิ่งที่
อยู่น้อยนั้นให้คนอื่นได้ ด้วยจิตที่ผ่องใสหรือด้วยความนอบน้อม
ถ้าไม่มีวัตถุสิ่งของอะไรๆ เลยที่จะบริจาคให้คนอื่น เพียง
เพื่อแผ่เจือจานแม่เศษอาหารเหลือให้กับสัตว์ด้วยจิตเมตตา
อนุเคราะห์ ขณะนั้นก็เป็นกุศลที่เป็นทาน
- ว. ท่านผู้ฟังคะ ถ้าหากว่าท่านเข้าใจในเรื่องของท่านอย่างถ่องแท้
ถึงแม้ท่านจะไม่มีทรัพย์สมบัติที่มีค่าเช่นเดียวกับผู้อื่นมี ท่านก็
ย่อมมีโอกาสบำเพ็ญทานกุศลได้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้อื่นเลย
สำหรับวันนี้เวลาแห่งการสนทนาธรรมของเราก็ได้สิ้นสุดลงแล้ว
พบกันใหม่ในรายการหน้า สวัสดีค่ะ

ทิวชุกรม

- ว. สวัสดิ์คะ ท่านผู้ฟัง บางครั้งท่านอาจจะมิญาติมิตรสนิทหรือเพื่อนสนิทที่จากกันเป็นแรมๆ ปีทีเดียว จู่ๆ เขาผู้นั้นก็แวะมาเยี่ยมท่านที่บ้าน และจุดประสงค์ของการมานั้นก็ไม่มีสิ่งอื่นใด ยิ่งไปกว่าน้ำใจไมตรีและความระลึกถึง ท่านผู้ฟังจะระลึกอย่างไร หากว่าท่านจะเป็นฝ่ายได้รับน้ำใจไมตรีจากญาติมิตรเช่นนี้ หรือว่าบางครั้งท่านอาจจะได้รับของฝากของกำนัลจากญาติมิตรที่ระลึกถึงและปรารถนาที่จะให้ความสุขความชุ่มชื่นใจ และหากว่าท่านเป็นผู้ให้ความสุขความชุ่มชื่นใจแก่มิตรสหายของท่านบ้าง ดิฉันก็เชื่อว่าความสุขความชุ่มชื่นใจในฐานะเป็นผู้ให้ ก็คงจะบังเกิดแก่จิตใจของท่านผู้ให้ไม่น้อยเลย นี่คือตัวอย่างง่ายๆ ที่จะให้ท่านผู้ฟังเห็นว่าบางครั้งความสุขความชุ่มชื่นใจของเราก็เกิดจากการประพาดการปฏิบัติระหว่างเราและผู้ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเรา เกิดจากการเป็นผู้รับและผู้ให้ตามกาลสมควร นอกจากการให้จะเป็นการเชื่อมไมตรีระหว่างกันแล้ว ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระผู้มีพระภาคยังได้ทรงแสดงว่า ทานการให้เป็นกุศลกรรมที่ควรเจริญประการหนึ่ง เพราะเป็นการกระทำที่เกิดจากกุศลจิต

ที่ประกอบด้วยเมตตา ปราบปรามจะให้ผู้อื่นเป็นสุข ในเรื่องการเจริญกุศลนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงกุศลชั้นต่างๆ ไว้ตามความสามารถของผู้ที่จะประพฤติปฏิบัติได้ เช่น เรื่องการให้ทานนั้น ผู้ที่มีวัตถุปัจจัยและมีศรัทธา ก็เจริญทานกุศลได้ตามกำลังฐานะและศรัทธา ส่วนผู้ที่ขัดข้องทางวัตถุปัจจัย ก็เชื่อว่าจะมีหมดโอกาสที่จะเจริญกุศลเพื่อขจัดขัดเกลากิเลสของตน ซึ่งในเรื่องนี้ดิฉันใคร่จะเรียนถามอาจารย์ว่า กุศลที่ไม่ใช่การสละวัตถุให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่ทานก็มีใช่ไหมคะ

ส. มีค่ะ เพราะ กุศลหมายถึงจิตที่ติงาม จิตที่ติงามเกิดขึ้นขณะใดขณะนั้นก็เป็นกุศล

ว. ดิฉันจะลองย้อนระลึกถึงตัวเองดูก่อนว่า ขณะไหนบ้างที่ความรู้สึกติงามเกิดขึ้น เพื่อนของดิฉันคนหนึ่งเคยเล่าให้ฟังว่าที่ข้างๆ บ้านของเขา มีครอบครัวที่ยากจนครอบครัวหนึ่ง พ่อเจ็บหนักเป็นอัมพาต เหลือแต่แม่ซึ่งก็ต้องพยายามทำงานหาเงินมาเลี้ยงลูกพุงฐานะของครอบครัวและได้มาก็น้อยมาก เพื่อนของดิฉันคนนี้ เขาก็ได้พยายามช่วยเหลือให้ข้าวสุก ข้าวสาร ทยุกยา แล้วก็พยายามแนะนำให้พ่อบ้านไปหาหมอหาพระ ฟังแล้วก็เกิดอนุโมทนาว่า เขาได้ทำสิ่งที่น่าสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง อย่างนี้กุศลจิตเกิดแล้วซิคะ

- ส. ค่ะ เพราะถึงแม้ว่าจะเป็นความคิดความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของสภาพธรรมต่างๆ ก็เป็นกุศล เช่นรู้ว่า อะไรดีอะไรชั่ว รู้ว่า โลภะ โทสะ โมหะ เป็นสิ่งที่ไม่ดี และรู้ว่าความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง ความไม่เบียดเบียนให้ผู้อื่นเป็นทุกข์เดือดร้อน ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูทวาที เหล่านี้เป็นสภาพธรรมที่ติงาม รู้แบบนี้ก็เป็นกุศล เพราะเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องในสภาพธรรมว่าสภาพธรรมใดดี สภาพธรรมใดชั่ว
- ว. ฟังแล้วก็รู้สึกว่าการุศลนั้นเกิดไม่ยากเลย เพียงแต่รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ก็เป็นกุศลแล้ว
- ส. คนที่รู้ว่าอะไรเป็นกุศล กุศลก็ย่อมมีโอกาสเกิดได้มากกว่าคนที่ไม่รู้ และก็ไม่ต้องคอยเวลาที่จะเป็นกุศลด้วย
- ว. มีข้อน่าสงสัยในเรื่องของความดีความชั่ว เรื่องของโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ใช่ว่าจะไม่มีใครรู้ว่าเป็นของไม่ดี และความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ทุกคนก็รู้ว่าเป็นของดี แต่แม้กระนั้นจิตใจที่ไม่ดี การทำสิ่งที่ไม่ดี ก็ยังเกิดขึ้นบ่อยๆ ที่เป็นอย่างนี้เพราะอะไร
- ส. ที่เป็นอย่างนี้ เพราะการรู้อย่างนั้นยังมีกำลังน้อย การรู้อย่างนั้นจึงเกิดน้อยกว่ากิเลสที่เป็นธรรมชาติฝ่ายอกุศล ตราบใดที่ยัง

ไม่รู้ความจริง ไม่ประจักษ์แจ้งลักษณะที่แท้จริงของสภาพธรรม
ต่างๆ ซึ่งเป็นจิต เจตสิก รูป ที่เกิดภายในร่างกายของเราเอง
และที่เกิดภายนอกตามความเป็นจริง ก็ย่อมจะเป็นเหตุให้เกิด
ความยินดียินร้าย ความพอใจความไม่พอใจอยู่เสมอ สภาพ
ธรรมใดเกิดบ่อยๆ สภาพธรรมนั้นก็ย่อมมีกำลังมากกว่าสภาพ
ที่นานๆ จึงเกิดขึ้น ฉะนั้น จึงต้องพิจารณาให้รู้แน่ชัดอยู่เสมอ
ว่า อะไรดีอะไรชั่ว เมื่อเข้าใจและรู้ชัดแน่แล้วก็อบรมเจริญ
ความดีซึ่งเป็นธรรมฝ่ายกุศลให้มากขึ้น ให้มีกำลังขัดเกลา
กิเลสอกุศลให้เบาบางลงได้

- ว. วิธีจัดขัดเกลาอกุศล ก็เห็นจะได้แก่บุญญกิริยาวัตถุซึ่งเป็นที่ตั้ง
ของการเจริญกุศลนั่นเอง บุญญกิริยาวัตถุนั้นก็ ได้แก่ ทาน ศีล
ภาวนา
- ส. ทาน ศีล ภาวนา เป็นหลักใหญ่ของการเจริญกุศลเพื่อจัด
ขัดเกลากิเลส เป็นบุญญกิริยาวัตถุ ๓ ซึ่งเมื่อกล่าวโดยละเอียด
บุญญกิริยาวัตถุมี ๑๐ ประการ
- ว. บุญญกิริยาวัตถุมี ๑๐ ถ้าอย่างนั้นเราก็มีโอกาสดำเนินกุศลมาก
กว่าบุญญกิริยาวัตถุ ๓

- ส. ถึงแม้ว่าบุญญกิริยาวัตถุจะมี ๑๐ แต่ก็จัดรวมอยู่ในบุญญกิริยาวัตถุ ๓ คือ ทาน ศีล ภาวนานั่นเอง เพราะว่าเกี่ยวเนื่องกัน ทาน ศีล ภาวนาเป็นหลักใหญ่ และกุศลอื่นๆ ก็สงเคราะห์เป็นทาน ศีล ภาวนาได้
- ว. ที่อาจารย์ว่าความคิดถูกความเข้าใจถูกว่าอะไรดี อะไรชั่ว อย่างรู้ว่าโลภะ โทสะเป็นสิ่งไม่ดี ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูเป็นสิ่งที่ดี การรู้อย่างนี้เป็นกุศลประเภทไหนในบุญญกิริยาวัตถุ ๑๐
- ส. เป็นกุศลประเภททิฏฐุกรรม
- ว. กุศลประเภทนี้ไม่เคยได้ยินเลย ชื่อก็จำยาก แต่ถ้าได้รู้คำแปลหรือความหมายแล้ว ก็คงพอจะจำได้
- ส. คำว่า ทิฏฐุกรรม เป็นคำรวมของคำว่า ทิฏฐิ อชฺช และคำว่า กรรม ทิฏฐิแปลว่าความเห็น อชฺชแปลว่าตรง กรรมแปลว่าการกระทำ เพราะฉะนั้นกุศลประเภทนี้ก็เป็นการกระทำความเห็นให้ถูกต้องตรงตามลักษณะของสภาพธรรมนั้นๆ ซึ่งความเห็นที่ถูกต้องตรงตามลักษณะของสภาพธรรมนั้นๆ ก็มีหลายขั้น
- ว. ความจริงคำว่า อชฺช นั้น ถ้าท่านไม่กล่าวคำนี้ด้วยตัวเองทุกๆ คืนก่อนนอน ก็คงเคยได้ยินได้ฟังในบทสวดพระสังฆคุณที่ว่า

อุชฺ ฏฺฐิ ปณฺณโน สวากสฺสโม ซึ่งเป็นคุณธรรมของพระสงฆ์สาวก
ที่ท่านปฏิบัติตรง ไม่เป็นผู้หลอกลวงคดโกง ทั้งกาย วาจา ใจ
อาจารย์ว่ากุศลที่เป็นทิวะชุกุกรรมมีหลายชั้น ใช้ไหมคะ

๓. ความเห็นถูกมีหลายชั้น กุศลจิตก็ต้องมีหลายชั้นตามความเห็น
ถูกแต่ละชั้น ความเห็นถูกว่าอะไรดี อะไรชั่ว เช่น เห็นว่า
การพูดไม่จริงเป็นสิ่งที่ไม่ดี ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูตเวที
เป็นต้น เป็นสิ่งที่ดี ความเห็นถูกอย่างนี้ก็เป็นทิวะชุกุกรรมชั้น
หนึ่ง และความเห็นถูกว่าควรจะขัดเกลากิเลสด้วยการให้ทาน
เพื่อเปลื้องความตระหนี่ ความติดข้องในวัตถุออกเสียบ้าง
ก็เป็นทิวะชุกุกรรมชั้นหนึ่ง ความเห็นถูกว่าควรเป็นผู้มีศีล เว้น
ทุจริตทางกาย วาจา ซึ่งเป็นการขจัดขัดเกลากิเลส ความโลภ
ความโกรธ ความหลง ให้เบาบางลง ก็เป็นทิวะชุกุกรรมชั้นหนึ่ง
ความเห็นถูกว่าควรระงับกิเลสที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง ก็เป็น
ทิวะชุกุกรรมชั้นหนึ่ง ความเห็นถูกว่าควรเจริญปัญญาเพื่อดับ
กิเลสให้หมดสิ้น ก็เป็นทิวะชุกุกรรมชั้นหนึ่ง และเมื่อไม่
สามารถที่จะรู้ลักษณะที่ดีที่ชั่วของธรรมแต่ละชนิดได้ด้วยการ
คิดไตร่ตรองของตนเอง ก็จะต้องอาศัยการฟังหรือศึกษาธรรม
ที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดงไว้ในทีฆนิกาย
ปาฏิกวรรค สังคีตสูตรหมวด ๓ ก็แสดงปัญญา ๓ คือ

๑. จินตามยปัญญา	ปัญญาสำเร็จด้วยการคิด
๒. สุตตามยปัญญา	ปัญญาสำเร็จด้วยการฟัง
๓. ภวานามยปัญญา	ปัญญาสำเร็จด้วยการอบรม

บุญญกิริยาวัตถุ ๑๐ นั้นเป็นบุญญกิริยาวัตถุประเภททาน ๓ ประการ เป็นบุญญกิริยาวัตถุประเภทศีล ๓ ประการ เป็นบุญญกิริยาประเภทภาวนา ๓ ประการ รวมเป็น ๙ ส่วน ติฎฐชุกรมอีกหนึ่งนั้นเป็นไปในทานก็ได้ ในศีลก็ได้ ในภาวนา也得แล้วแต่ว่าติฎฐชุกรมขณะนั้นจะเป็นไปในทางใด

- ว. เรื่องบุญญกิริยาวัตถุ ๑๐ นี้ เป็นเรื่องที่สำคัญทีเดียว เพราะถ้าไม่รู้เรื่องบุญญกิริยาวัตถุ ๑๐ ก็ไม่ทราบว่ากุศลนั้นมีอะไรบ้าง อย่างเช่นเรื่องติฎฐชุกรม เป็นต้น
- ส. เวลาที่มีติฎฐชุกรม ความเข้าใจถูกในสภาพธรรมแต่ละชนิด ก็เป็นเหตุให้กุศลอื่นๆ เจริญขึ้นด้วย เช่น เมื่อรู้ว่าความจริงใจ ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นสิ่งที่ดีงาม ก็จะทำให้รังเกียจการพูดเท็จ การหลอกลวง ทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจด้วย เมื่อรังเกียจความชั่ว ก็ย่อมละความชั่ว จนกระทั่งเคยชินเป็นอุปนิสัยที่ดีงาม เช่น ทานอุปนิสัย อุปนิสัยในการให้ทาน สีลอุปนิสัย อุปนิสัยในการรักษาศีล ภวานุปนิสัย อุปนิสัยในการเจริญอบรมความสงบและปัญญา

- ว. ธรรมแต่ละชนิดจะสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยแก่กัน ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดปรากฏล้วนมีเหตุมีปัจจัยทั้งสิ้น อย่างเช่นอุปนิสัยที่ดีและอุปนิสัยที่ชั่ว ในครั้งก่อนเราได้เคยพูดกันถึงเรื่องทานและกุศลที่เกี่ยวข้องกับทานไปแล้ว ซึ่งก็เป็นบุญญกิริยาวัตถุ ๓ ประการในประเภทของทาน
- ส. คราวก่อนเราได้พูดถึงเรื่องกุศลจิตที่เป็นไปใน ทาน คือการสละทรัพย์สินหรือวัตถุสิ่งของเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น และก็ได้พูดถึงกุศลจิตที่เป็นปัตติทาน คือ การอุทิศส่วนกุศลที่ได้กระทำแล้วให้ผู้อื่นอนุโมทนาด้วย และได้พูดถึงกุศลจิตที่เป็นปัตตานุโมทนา คือการอนุโมทนายินดีด้วยในการกระทำกุศลของผู้อื่น บุญญกิริยาทั้ง ๓ คือ ทาน ปัตติทาน และปัตตานุโมทนานั้นสงเคราะห์รวมเป็นทานมัย คือเป็นบุญที่สำเร็จด้วยการบริจาคซึ่งเป็นการให้
- ว. เราได้พูดถึงบุญญกิริยาวัตถุแล้ว ๔ ประการ คือ ทิฏฐุชกรรม ๑ ทาน ปัตติทานและปัตตานุโมทนา อีก ๓ รวมเป็น ๔ ฉะนั้นก็ยังมีบุญญกิริยาวัตถุอื่นอีก ๒ ซึ่งเป็นศีล ๓ ภาวนา ๓ ที่เรายังไม่ได้พูดถึง แต่ว่ายังมีเรื่องปัตติทานและปัตตานุโมทนาอีกหน่อย คือว่า ปัตติทานการแผ่อุทิศส่วนกุศลที่กระทำแล้วให้ผู้อื่นได้รู้และอนุโมทนาด้วยนั้น เราจะอุทิศให้กับคนที่

มีชีวิตอยู่หรือให้แก่คนที่ตายไปแล้ว

- ส. ได้ทั้งสองอย่าง การอุทิศส่วนกุศลที่ได้กระทำแล้วให้ผู้อื่นรู้และอนุโมทนานั้นเป็นกุศล เพราะผู้ที่ทำกุศลแล้วมีกุศลเจตนาต่อไปที่จะให้คนอื่นได้รู้และเกิดกุศลอนุโมทนาด้วย
- ว. แต่ถ้าคนที่เขารู้แล้ว ไม่อนุโมทนา จะเป็นกุศลไหม
- ส. กุศลอยู่ที่เจตนา คนที่อุทิศส่วนกุศลก็มีกุศลเจตนาขณะที่อุทิศส่วนกุศลให้คนอื่นรู้ คนที่ไม่อนุโมทนา ไม่ชื่นชมในการทำความดีของคนอื่น ก็ไม่ใช่กุศลจิต
- ว. สำหรับคนที่ตายไปแล้ว เราจะอุทิศส่วนกุศลไปให้เขาอย่างไร
- ส. เวลาทำบุญกุศลเสร็จแล้ว เราก็ตั้งใจอุทิศส่วนกุศลให้ อย่างที่คุณวันทนาเคยเห็นคนกรวดน้ำ
- ว. ยังเคยสงสัยอยู่เลยว่า ทำไมต้องกรวดน้ำด้วย จะตั้งใจอุทิศส่วนกุศลไปให้เฉยๆ โดยไม่ต้องกรวดน้ำไม่ได้หรือ
- ส. การที่กรวดน้ำด้วยก็เพื่อให้จิตใจมันคง ไม่วอกแวก และเป็น การอุทิศให้ด้วยกาย วาจา ใจ บางครั้งที่ไม่มีการกรวดน้ำ อย่างเวลาฟังธรรมหรือแสดงธรรมเสร็จแล้ว ก็มีการอุทิศส่วนกุศล ในขณะที่อุทิศส่วนกุศลก็ประณมมือด้วย ซึ่งก็เป็นการ

อุทิศส่วนกุศลให้ด้วยความนอบน้อมทั้งกาย วาจา ใจ

ว. คนที่ตายไปแล้วจะมีโอกาสรู้และอนุโมทนาได้ทุกคนไหม

ส. แล้วแต่ว่าตายแล้วเกิดที่ไหน ถ้าเกิดในที่ซึ่งไม่ใช่ฐานะที่จะรู้ได้ เช่นเกิดเป็นมนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉานก็ไมรู้และไม่อนุโมทนา

ว. วันนี้การสนทนาของเราก็ได้ดำเนินมาด้วยเวลาสมควรแล้ว จึงขอยุติลงด้วยเวลาเท่านี้ สวัสดิ์ค่ะ

ศีล

- ว. สวัสดิ์คะ ท่านผู้ฟังที่ได้ติดตามรับฟังการสนทนาของเรามา โดยตลอดก็คงจะพอจำได้ว่า ในครั้งก่อนเราได้คุยกันเรื่อง บุญญกิริยาวัตถุ ๑๐ คือ ทิณฐุชกรรม ๑ ทาน ๑ ปัตติทาน ๑ ปัตตานุโมทนา ๑ วันนี้เราได้พูดถึงบุญญกิริยาวัตถุประการต่อไป
- ส. ทานการบริจาคทรัพย์สิ่งของให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น บ้างนั้น ย่อมจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว และบางคนที่นาน เหลือเกินกว่าจะเกิดขึ้นสักครั้งหนึ่ง แต่สำหรับท่านที่มี ทานอุปนิสัย คือ อุปนิสัยในการให้ทานนั้น ก็ย่อมบริจาคทรัพย์ วัตถุสิ่งของเป็นประจำ
- ว. ดิฉันเห็นคนที่ใส่บาตรทุกๆ วัน หรือบางคนก็ใส่บาตรเฉพาะ วันเกิด อย่างคนเกิดวันจันทร์ก็ใส่วันจันทร์ เกิดวันเสาร์ก็ใส่ บาตรวันเสาร์ หรือบางคนก็พอใจที่จะบำรุงการกุศลตามที่ต้องการ เป็นประจำทุกเดือน หรือตามโอกาสที่จะกระทำได้ อย่างนี้ก็ ย่อมเป็นการอบรมจิตด้วยการสละวัตถุเงินเป็นอุปนิสัย

- ส. แต่ว่า เพียงการสละวัตถุสิ่งของเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นนั้น ก็ยังจำกัดเขตลาก็เลสไม่พอ เพราะว่ากิเลสมีมากมายประเภท เหลือเกิน และกิเลสแต่ละประเภทก็เกิดบ่อยพอกพูนหนาแน่น มาก คนที่มีกิเลสพอกพูนหนาแน่นมากนั้นได้ชื่อว่า ปุณฺณ
- ว. มีใครบ้างที่เป็นปุณฺณ
- ส. คนที่ไม่ใช่พระอริยบุคคล เพราะยังไม่มีรู้แจ้งอริยสัจ ๔ เป็น ปุณฺณทุกคน
- ว. เพราะอะไรจึงได้ชื่อว่าเป็นปุณฺณ
- ส. เพราะไม่รู้ลักษณะที่แท้จริงของสภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริง เมื่อไม่รู้ความจริงของสภาพธรรมทั้งหลาย ความยินดี ยินร้ายก็เกิดขึ้นได้ในขณะที่จิตเป็นอกุศล กิเลสเกิดกับอกุศลจิต และกิเลสที่เกิดกับจิตแต่ละขณะก็สะสมพอกพูนอยู่ในจิตที่เกิดดับสลับต่อกันทุกๆ ขณะ ทำให้ปรากฏสภาพของกิเลสที่สะสมมาในลักษณะต่างๆ
- ว. การสะสมของกิเลสนี้เอง ที่ทำให้แต่ละคนมีอุปนิสัยใจคอต่างๆ กัน ซึ่งดิฉันเคยสังเกตเห็นผู้ที่มีทานุปนิสัย เขาสละสิ่งของให้ใคร ได้ง่ายๆ มีน้ำใจเอื้อเฟื้ออยู่เสมอ นี่ก็คงเป็นอุปนิสัยในด้านดี แต่ว่าคนที่มีน้ำใจดีๆ อย่างนี้ บางครั้งกาย วาจาไม่ดีเลย

พูดคำที่กระทบกระเทือนความรู้สึกของคนอื่น อย่างที่เรียกว่าปากร้ายใจดี ทำไมเป็นอย่างนี้ได้

ส. ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะว่ากิเลสมีทั้งอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด และก็มีทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจด้วย บางคนก็ขจัดขัดเกลากิเลสอย่างหยาบ แต่ว่ากิเลสอย่างกลางและกิเลสอย่างละเอียดนั้นยังไม่ได้ขจัดเกลาก และบางคนก็ขจัดขัดเกลากิเลสทางกาย แต่ว่าไม่ได้ขจัดขัดเกลากทางวาจา ด้วยเหตุนี้พระผู้มีพระภาคผู้ทรงพระมหากรุณาคุณหาผู้เปรียบปานมิได้ จึงได้ทรงแสดงหนทางขจัดขัดเกลากิเลสทั้งอย่างหยาบ อย่างกลาง และอย่างละเอียด ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจไว้ครบถ้วน พระองค์มิได้ทรงแสดงว่า การขจัดขัดเกลากิเลส นั้นมีแต่เฉพาะด้วยทาน การสละวัตถุสิ่งของให้ผู้อื่นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ว. เราอยู่ที่ไหน เจ้ากิเลสมันก็อยู่ที่นั่น ขึ้นอยู่แต่ว่ามันจะปรากฏทางกาย ทางวาจา หรือว่าทางใจ เพียงแต่เวลาที่กิเลสเกิดกับคนอื่นเห็นง่าย แล้วเรารู้สึกว่ามันน่ารังเกียจเสียเหลือเกิน แต่พอมันเกิดกับตัวเราเองเห็นยาก เพราะเราชอบแล้วเข้าข้างตัวเองอยู่เสมอ ก็เลยไม่รู้สึกว่ากิเลสนั้นเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจเหมือนเวลาที่เกิดกับคนอื่น

- ส. เพราะฉะนั้น พระองค์จึงได้ทรงสอนให้พิจารณาจิตใจของเรา
เองแทนการเพ่งโทษของคนอื่น เพราะการเพ่งโทษของ
คนอื่นย่อมทำให้จิตใจเป็นอกุศล และเป็นการเพิ่มพูนกิเลส
อาสวะ ซึ่งจะทำให้ห่างไกลพระนิพพานออกไปทุกที
- ว. เรื่องการพิจารณาจิตใจดูจะสำคัญมาก เพราะว่าถ้าเราไม่พิจารณา
จิตใจ ไม่รู้ว่ากิเลสเกิดขึ้นในขณะใด เราก็จะไม่เพียรที่จะขจัด
ขจัดเกลากิเลสกันเป็นแน่ทีเดียว แล้วก็การขจัดขจัดเกลากิเลส
ด้วยวิธีอื่นที่ไม่ต้องสละวัตถุเป็นทานก็ยังมีอีก
- ส. กุศลทุกอย่างเป็นการสละหรือขจัดขจัดเกลากิเลสทั้งนั้น เช่น
กุศลที่เป็นทาน การให้นั้นเป็นการสละหรือขจัดความตระหนี่
ความติดข้องในโภคสมบัติ แต่นอกจากความตระหนี่แล้ว กิเลส
ที่จะต้องขจัดขจัดเกลาก็ยังมีอีกหลายอย่าง ซึ่งถ้าขจัดขจัดเกลา
แต่ความตระหนี่อย่างเดียว ไม่ได้ขจัดเกลากิเลสอื่น กิเลสอื่น
ก็จะต้องเกิดขึ้นพอกพูนหนาแน่นขึ้นเรื่อยๆ
- ว. การขจัดขจัดเกลากิเลสด้วยวิธีอื่น ทำอย่างไร
- ส. ต้องละการกระทำทางกาย ทางวาจา ที่เบียดเบียนผู้อื่นให้
เดือดร้อน
- ว. ถ้าอย่างนี้ก็ต้องรักษาศีล ๕ ตามที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้

สำหรับผู้ครองเรือน ดิฉันขอทบทวนศีล ๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับอนุชนที่อาจจะยังสับสนว่า ศีล ๕ มีอะไรบ้าง ศีล ๕ ก็ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ๑ เว้นจากการถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไม่ได้ให้ ๑ เว้นจากประพฤติดูในกาม ๑ เว้นจากการพูดปด ๑ เว้นจากการเสพของมีนเมา ๑ ข้อสำคัญนั่นก็คือว่า ศีล ๕ เป็นสิ่งที่ตั้งงามที่ทุกๆ คนต่างก็ยอมรับกันทั้งนั้น แต่ในขณะเดียวกัน ศีล ๕ ก็ดูเหมือนว่าเป็นอุดมคติ เป็นเหมือนความฝันที่ไม่มีวันจะเป็นจริงขึ้นมาได้หรือไม่อาจจะสมบูรณ์ได้ที่เป็นอย่างนี้ก็คงจะมีเหตุผลเหมือนกัน

- ส. การกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นจะต้องมีเหตุทั้งนั้น และเหตุของการกระทำที่ไม่ดีทั้งหมดนั้นก็เกิดจากกิเลสเท่านั้น ถ้าตราบใดกิเลสยังมีอยู่ ตรานั้นก็ยังจะต้องมีเหตุให้เกิดการกระทำที่ไม่ดี มากหรือน้อยก็แล้วแต่ขั้นหรือระดับของกิเลส
- ว. สำหรับการรักษาศีลนั้น จะขจัดขัดเกลากิเลสอะไรได้บ้าง
- ส. ทานกุศลนั้นก็เพื่อขจัดโลภะ ขจัดความตระหนี่ แต่ว่าในขณะที่ให้ทานนั้นก็ต้องไม่มีโทสะเกิดขึ้นขัดขวางด้วยการให้ทานนั้นจึงจะสำเร็จลงได้ สำหรับการรักษาศีลนั้นก็เพื่อขจัดโทสะ แต่ว่าในขณะที่มีเจตนาเว้นการกระทำทางกาย ทางวาจาที่เบียดเบียนคนอื่นให้เดือดร้อนนั้น ก็จะต้องไม่มีโลภะเกิดขึ้น

ขัดขวางด้วย จึงจะเว้นจากการกระทำทุจริตนั้นได้ เพราะว่า
ศีลย่อมขาดได้เพราะเหตุแห่งลาภบ้าง ยศบ้าง เพราะเหตุ
แห่งญาติบ้าง หรือว่าเพราะเหตุแห่งชีวิตบ้าง ซึ่งถ้าผู้ใดยังม
ีความพอใจในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในสัมผัสต่างๆ ความ
พอใจนั้นก็อาจจะเกิดขึ้นขัดขวางการรักษาศีลได้ ตามโอกาส
และตามกำลังของความยินดีติดข้องในวัตถุและลาภยศต่างๆ

- ว. ดูเหมือนว่าการกระทำทุจริตแต่ละอย่างจะเกิดขึ้นเพราะโลภะ
เป็นเหตุ เพราะฉะนั้นการเว้นทุจริตทางกาย ทางวาจา ก็น่าจะ
เป็นการขจัดความตระหนี่เช่นเดียวกับการให้ทานเหมือนกัน
- ส. โลภะเป็นมูลเพราะเป็นเหตุให้ปรารถนาติดข้องอยากได้ใน
วัตถุสิ่งของต่างๆ ก็จริง แต่ก็ล่วงเป็นทุจริตแต่ละครั้งนั้นต้อง
เป็นเพราะขาดเมตตาในผู้อื่น และธรรมที่ตรงกันข้ามกับ
เมตตาก็คือโทสะ ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่หยาบกระด้างและ
ประทุษร้ายนั่นเอง
- ว. การเว้นทุจริตทางกาย ทางวาจา เป็นการขจัดขัดเกลากุศลโทสะได้
อย่างไร เพราะส่วนมากเรามักจะเข้าใจกันว่า การฆ่าสัตว์ก็ดี
การถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไม่ได้ให้ก็ดี การประพฤติด
ในกามหรือการเสพของมีนเมาเหล่านี้เป็นเพราะแต่ละคนอยาก
จะได้วัตถุสิ่งของต่างๆ หรืออยากจะได้รสที่ตนชอบ ซึ่งในเรื่อง

การละกายทุจริตนั้นก็น่าจะเป็นเรื่องของการละโลภะมากกว่า

- ส. คนที่อยากได้ทรัพย์ของคนอื่น แล้วประทุษร้ายคนอื่นเพื่อต้องการทรัพย์นั้น เห็นได้ชัดว่าขาดเมตตา เพราะเหตุว่าถ้ายังมีเมตตาคนอื่นอยู่ตราบใด ก็ไม่อาจประทุษร้ายคนนั้นเพื่อทรัพย์ได้ และถ้ามีเมตตาต่อคนอื่นก็ย่อมจะรู้ว่า การที่คนอื่นต้องสูญเสียทรัพย์ที่หามาได้นั้นไปย่อมจะเดือดร้อน ถ้ามีเมตตาเห็นใจผู้อื่นก็จะไม่ช่วงชิงทรัพย์ของคนอื่นมาเป็นของตนเลย ฉะนั้นก็จะเห็นได้ว่า ถ้ายังมีเมตตาอยู่ตราบใด การที่จะกระทำกายทุจริต วจีทุจริต ที่จะเป็นเหตุให้คนอื่นเดือดร้อนก็จะมีไม่ได้เลย ขณะที่ขาดเมตตา ขณะนั้นก็ต้องเป็นสภาพของจิตที่หยาบกระด้าง สามารถที่จะประทุษร้ายซึ่งก็เป็นลักษณะของโทสะเจตสิกนั่นเอง
- ว. ถ้าอย่างนั้น โทสะก็ไม่ได้แปลว่าความโกรธอย่างเดียวเท่านั้น เมื่อจิตใจหยาบกระด้าง ประทุษร้าย และขาดเมตตาในขณะใด ขณะนั้นก็เป็นลักษณะของสภาพธรรมที่เป็นโทสะทั้งนั้น
- ส. คุณวันทนาเคยได้ยินได้ฟังการแผ่เมตตาบ่อยๆ ใช่ไหมคะ
- ว. เคยได้ยินค่ะ อย่างเวลาไปฟังเทศน์ที่วัด เวลาพระท่านเทศน์จบแล้ว ท่านก็มักจะนำพวกอุบาสกอุบาสิกากล่าวคำแผ่เมตตา

แล้วเราก็ก้าวตามท่าน

- ส. การแผ่เมตตาคนนั้น จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อจิตใจของผู้ที่แผ่เต็มเปี่ยมด้วยความเมตตา แล้วจึงจะแผ่ความปรารถนาดีและความสุขให้แก่ผู้อื่นได้ และการที่จะรู้ว่าจิตใจของผู้ใดมีเมตตาเพียงพอกี่จะแผ่ให้ผู้อื่นได้หรือไม่นั้นก็ต้องดูที่กาย วาจา ของผู้นั้นเอง ถ้าผู้นั้นไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนด้วยกาย ด้วยวาจาก็แสดงว่าผู้นั้นเจริญเมตตาถึงขั้นที่สามารถจะขจัดกายทุจริตและวจีทุจริตได้
- ว. ถ้าอย่างนั้น ศีล ๕ ก็เป็นเครื่องวัดผลของการเจริญเมตตา และการแผ่เมตตาด้วย ว่าเป็นความจริงใจและจะเกิดผลสมความตั้งใจของผู้แผ่มากน้อยสักแค่ไหน ศีลข้อ ๕ ซึ่งได้แก่ เว้นการเสพของมีนเมานั้น จะเป็นการขจัดโทสะได้บ้างหรือเปล่า
- ส. สำหรับศีลข้อ ๕ นั้นก็เช่นเดียวกัน เพราะว่าคนที่ขาดสติ ก็ย่อมเบียดเบียนคนอื่นให้เดือดร้อนด้วยการกระทำทางกาย ทางวาจาได้ เพราะฉะนั้นการรักษาศีลข้อ ๕ จึงเป็นการป้องกันไม่ให้ขาดสติซึ่งจะเป็นเหตุเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน
- ว. คิดว่าถ้ามีข้อคิดหรือข้อธรรมบางประการที่จะช่วยให้เราไตร่ตรอง เหตุผล ก็คงจะทำให้มีศรัทธาที่จะประพฤติปฏิบัติตามศีลของ

ผู้ครองเรือนได้มาก

- ส. ข้อสำคัญก็คือจะต้องเห็นโทษของกิเลสเสียก่อน กิเลสเป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นกิเลสหยาบ กิเลสอย่างกลาง หรือ กิเลสอย่างละเอียด เพราะนอกจากจะทำให้จิตใจเศร้าหมอง ไม่สงบแล้ว ก็ยังเป็นเหตุให้เกิดการกระทำที่ไม่ดีทางกายและทางวาจาด้วย กิเลสเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เบียดเบียนทั้งตัวเอง และคนอื่นให้เดือดร้อนด้วย จึงควรจะต้องขจัดขัดเกลากิเลสเบาบางและให้หมดสิ้นไป **ความสุขที่แท้จริงไม่ได้อยู่ที่ทรัพย์สินสมบัติ รูปสมบัติ หรือลาภยศ แต่อยู่ที่การไม่มีกิเลสเท่านั้น** คนที่มีทรัพย์มากและมีกิเลสมากกับคนที่มีทรัพย์น้อยแต่มีกิเลส น้อย ใครจะมีความสุขมากกว่ากัน
- ว. โดยเหตุผลแล้ว คนที่มีกิเลสน้อย มีทรัพย์น้อย ย่อมจะมีความสุขกว่าคนที่มีกิเลสมาก มีทรัพย์มาก เพราะว่าคนที่มีกิเลสมาก มีทรัพย์มาก ย่อมจะจนอยู่เสมอ เพราะไม่รู้สีกพอ มีเท่าไรก็ไม่พอ ต้องดิ้นรน ต้องแสวงหาอยู่เรื่อยๆ ทำให้จิตใจไม่สงบ ทำตัวเองให้ลำบากแล้วทำให้คนอื่นลำบากไปด้วย
- ส. คนที่มีทรัพย์มากและมีกิเลสมาก กับคนที่มีทรัพย์น้อยและมีกิเลส น้อย ไม่เบียดเบียนใครให้เดือดร้อน คุณวันทนาอยากคบหาสมาคมกับใครมากกว่ากัน

- ว. คนที่มีกิเลสน้อย มีทรัพย์น้อย เห็นจะดีกว่า เพราะว่าเขาไม่เบียดเบียนเราให้เดือดร้อน
- ส. ในขุททกนิกาย ทุกนิบาตชาดก รุทกวรรค สารุศีลชาดก ข้อ ๒๔๙ - ๒๕๐ ก็เคยมีเรื่องถามกันในครั้งอดีตเหมือนกัน คือถามว่า คนที่มีรูปงาม ๑ คนมีอายุมาก ๑ คนมีชาติสูง ๑ คนมีศีลดี ๑ ใน ๔ คนนี้จะเลือกเอาคนไหน คุณวันทนาจะตอบว่าอย่างไร
- ว. เอาคนสุดท้ายที่มีศีลดี แล้วในสมัยนั้นท่านตอบว่าอย่างไร
- ส. ท่านตอบสั้นๆ แต่ว่าความหมายของข้อความที่ตอบนั้นก็แสดงว่า ความสวยงามก็เป็นประโยชน์อย่างหนึ่งของร่างกาย ทำให้เจริญตาเจริญใจ คนที่มีอายุนั้นก็ย่อมเป็นที่เคารพนับถือ และการมีชาติตระกูลสูงนั้นก็ย่อมมีประโยชน์ แต่ว่าคนที่มีศีลนั้นย่อมเป็นที่รักที่พอใจของทุกคน
- ว. ก็แสดงว่า ไม่มีใครชอบกิเลสเลย
- ส. กิเลสเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ และเป็นสิ่งที่ทำให้จิตเศร้าหมองไม่สงบ มากน้อยตามกำลังของกิเลส แต่ก็ไม่มีใครมีอำนาจบังคับไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นได้เลย เพราะว่ากิเลสเป็นอนัตตา เมื่อรู้ว่ธรรมชาติตรงกันข้ามกับกิเลส และรู้ทางที่จะขจัดขัตเกลากิเลส

ก็ย่อมมีทางที่จะทำให้กิเลสเบาบางลงได้เพราะถึงแม้ว่าบุคคลใดจะถูกผูกมัดหรือเป็นโรคต่างๆ ก็ยังมียารักษาได้ แต่ยาที่รักษาโรคกายได้นั้นไม่สามารถจะรักษาโรคใจคือกิเลสให้หายได้เลย การขจัดขัตเกลือกิเลสนั้นจะเป็นไปได้ก็ด้วยการเจริญกุศลทุกประการนั่นเอง

- ว. ถ้าหากรู้วิธีขจัดขัตเกลือกิเลสทุกๆ ทาง ก็คงจะช่วยให้มีโอกาสขจัดขัตเกลือกิเลสได้มากขึ้น
- ส. การที่ผู้ใดจะเจริญกุศลเพื่อละกิเลสประเภทใดนั้น ผู้นั้นย่อมจะเห็นโทษของกิเลสประเภทนั้นเสียก่อน และในข้อนี้คุณวันทนา ก็ให้เห็นพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิ์คุณ และพระมหากรุณาคุณของพระผู้มีพระภาค ซึ่งพระองค์ทรงแสดงธรรมต่างจากศาสดาอื่น ตามที่พระองค์ทรงแสดงกับนายบ้านชื้ออสีพันธกบุตร สาวกของนิครนถ์

ในสังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ความนิสังยุตต์ อสังขาสุตต
ข้อ ๖๐๘ - ๖๑๙ มีข้อความว่า ศาสดาอื่นไม่ได้แสดงโทษของกายทุจริต วิจิทุจริต เป็นแต่แสดงผลที่ว่าจะต้องเกิดในอบายและตกนรก พระผู้มีพระภาคทรงรู้แจ้งเหตุและผลของธรรมทั้งปวง พระองค์จึงทรงชี้โทษของกายทุจริต วิจิทุจริต โดยประการต่างๆ เป็นอันมาก เพื่อให้สาวกพิจารณาเห็นโทษของ

บาปกรรม และประพฤติปฏิบัติในทางที่จะละบาปกรรมและจัด
ขัดเกลากิเลสยิ่งๆ ขึ้น

ว. การรักษาศีลคงจะขัดขัดเกลากิเลสยิ่งกว่าชั้นทาน

ส. ทานเป็นการอนุเคราะห์สงเคราะห์คนอื่นด้วยวัตถุเป็นครั้งคราว
ส่วนศีลนั้นเป็นความประพฤติทางกาย ทางวาจาที่ต้องมีอยู่
ตลอดเวลา ถ้าใครมีการสละวัตถุสิ่งของให้เป็นประโยชน์แก่
คนอื่น แต่ว่าไม่ละเว้นการเบียดเบียนคนอื่นให้เดือดร้อน
ด้วยกาย วาจา ใจ การให้ทานของคนนั้นก็ใช้อนุเคราะห์คนอื่น
ที่ไม่สมบูรณ์ เพราะว่าเมื่อให้แล้วก็ยังเบียดเบียนคนอื่นให้
เดือดร้อน การให้ที่สมบูรณ์นั้น ผู้ให้ต้องละเว้นการเบียดเบียน
คนอื่นด้วย ในอังคุตตรนิกาย อฏฐกปัฏชา ทานวรรคที่ ๔
ปุณณาสกนิสสสูตร ข้อ ๑๒๙ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า
ศีลคือการเว้นปาณาติบาต การเว้นอทินนาทาน การเว้น
กาเมสุมิฉฉาจาร การเว้นมุสาวาท และการเว้นการเสพของ
มีนเมา ซึ่งเป็นที่ตั้งของความประมาทนั้นเป็นมหาทาน เป็น
ทานอันเลิศ เพราะเหตุว่าชื่อว่าความไม่มีภัย ความไม่มีเวร
ความไม่เบียดเบียนแก่สัตว์ทั้งหลายหาประมาณไม่ได้เลย

ว. ผลของศีลนี้ก็คงจะตอบสนองเช่นเดียวกัน เพราะว่าผู้ที่ให้
ความไม่มีภัย ไม่มีเวร ไม่เบียดเบียนผู้ใด ก็ย่อมไม่ต้องได้

รับภัยนั้น ดิฉันรู้สึกว่าการรักษาศีลนี้ถ้าฝึกจนเป็นนิสัยแล้วจะ
ง่ายกว่าทาน เพราะว่าในเรื่องของท่านนั้น ถึงแม้ว่าผู้ใดมี
ศรัทธาจะบริจาค แต่ถ้าโอกาสหรือปัจจัยไม่อำนวยให้ก็ย่อมจะ
บริจาคไม่ได้

- ส. ฉะนั้นคนที่ฝึกอบรมเจริญศีลจนเป็นนิสัย ผู้นั้นก็มีสติอุปนิสัย
ซึ่งจะเห็นว่าท่านเหล่านั้นมีกายวาจาสะอาด ไม่เบียดเบียนใคร
ให้เดือดร้อนเลย แม้ว่าการให้ทานของผู้นั้นอาจจะน้อยกว่าผู้ที่
มีทานอุปนิสัย และสำหรับผู้ที่ไม่เห็นโทษของกิเลส ก็จะเจริญกุศล
ทุกทางที่มีโอกาส ไม่ว่าจะเป็นโอกาสของกุศลประเภทไหน เช่น
ถ้าเป็นโอกาสของท่านก็ให้ทาน ถ้าเป็นโอกาสของศีลก็รักษาศีล
และเมื่อเข้าใจเรื่องการอบรมเจริญภาวนาแล้ว ก็อบรมเจริญ
ภาวนา
- ว. ศีลนี้ก็เป็นบุญญกิริยาวัตถุหนึ่งในบุญญกิริยาวัตถุ ๑๐
- ส. และยังมีบุญญกิริยาวัตถุอื่นอีก ที่รวมกันในหมวดของศีล ซึ่ง
จะได้พูดถึงคราวต่อไป

อปายณะ

- ว. สวัสดิ์ค่ะ ก่อนที่เราจะสนทนากัน ดิฉันมีเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ต่างๆ ไป ที่ใครจะนำมาเล่าสู่ท่านผู้ฟัง เมื่อประมาณ ๔ - ๕ วันมานี้เอง ดิฉันได้พบเพื่อนเก่าคนหนึ่งที่เคยเรียนหนังสือร่วมกันมา หลังจากที่เราได้คุยกันเรื่องต่างๆ ทิ้งไปแล้ว เราก็หันมาคุยกันถึงเรื่องทุกข์สุข ความเป็นไปในชีวิตของกันและกัน มีคำพูดอยู่ประโยคหนึ่งซึ่งเพื่อนผู้นั้นได้ปรารภกับดิฉันว่า “จริงๆ นะ เธอ ฉันไม่เคยนึกมาก่อนเลยว่า ชีวิตของเราเมื่อพ้นจากเป็นนักเรียนแล้วต้องทำงานหาเลี้ยงตัวเอง รับผิดชอบในชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเอง มีปัญหาความขัดข้อง มีทุกข์นานัปการที่ต้องแก้ไข จะต้องฝ่าฟัน เพราะมีฉะนั้นแล้วเราก็จะอยู่ในโลกนี้ไม่ได้ น่าประหลาดนะ ที่ความรู้สึกอย่างนี้ไม่เคยเกิดกับเรามาก่อนเมื่อตอนที่เป็เด็กเลย” ดิฉันได้ฟังแล้วก็รู้สึกว่เพื่อนผู้นี้พูดตรงกับความรู้สึกของดิฉันเสียเหลือเกิน จึงพูดกะเขาว่า “จริงซิเนะ ไม่ใช่เธอคนเดียวหรอกที่มีความรู้สึกอย่างนี้ ฉันเองก็นึกอย่างนี้นานมาแล้วเหมือนกัน ก็ตอนเป็นเด็กเราจะรู้สึกว่ชีวิตนี้เป็นภาระอันหนักของเราได้อย่างไร เพราะผู้ที่รับภาระอันหนักนี้แทนเราก็ได้พ่อแม่ของเรานั่นเอง **ชีวิตของเรากว่าจะเติบโต**

หาเลี้ยงตัวเองได้ รับผิดชอบในชีวิตของเราเองได้ ก็ได้สร้างความลำบาก ความเป็นภาระแก่พ่อแม่ของเรามากมาย เหลือหลายเชียวละ ท่านได้ทำหน้าที่เสียสละเพื่อเราทุกสิ่งทุกอย่าง เหมือนเทวดาที่ทำหน้าที่อารักขาให้ความสุขสวัสดิ์แก่ชีวิต เหมือนพระพรหมที่ประสิทธิ์ประสาทคุณธรรม คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เพื่อความสุขความอบอุ่นแก่ชีวิตของลูกๆ เหมือนพระอรหันต์ ด้วยเหตุที่เป็นผู้ทรงคุณอันเลิศแก่ชีวิตของลูกๆ สรุปลแล้วเพราะเรามีทั้งพ่อแม่เนืองเป็นที่พึ่งของชีวิตในปฐมวัย ชีวิตของเราจึงรู้จักแต่ความเบา ความสุขสำราญ ด้วยความรักความเมตตาที่ท่านมีต่อเราโดยสม่ำเสมอ ท่านจึงเป็นที่พึ่งที่ไม่เคยสร้างความผิดหวัง ความเข้าใจให้แก่เราเลย” เมื่อพูดถึงคำว่า ที่พึ่ง คำนี้มีความหมาย มีความสำคัญอย่างมากมายแก่ชีวิต ที่เราต้องพากเพียรอดทนทรมานความ สามารถทำมาหากินเลี้ยงชีพทุกวันนี้ ก็เพื่อเป็นที่พึ่งของตัวเอง เพราะชีวิตจะดำรงอยู่ได้ต้องมีบ้านเรือน อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้จัดเป็นที่พึ่งที่อาศัยภายนอก ผู้ที่มีปัจจัย ๔ เหล่านี้ก็มีที่พึ่งทางกายทำให้เบาใจได้ประการหนึ่ง แต่ว่าชีวิตนั้นแม้จะมีที่พึ่งที่อาศัยทางกายโดยพร้อมมูลแล้วก็ตาม แต่ก็หาความสุขอันแท้จริงไม่ เพราะจิตใจของผู้ที่เพลิดเพลนยินดีในวัตถุนั้นไม่เป็นอิสระจากกิเลส ยังติดข้อง

ยังยินดียินร้ายในทรัพย์สมบัติที่ตนรักและหวงแหน ทำให้เกิดความทุกข์กังวล เช่น เกรงว่าจะเกิดพลัดพรากจากสิ่งที่ตนรักบ้าง เกรงว่าจะประสบกับสิ่งซึ่งไม่เป็นที่รักบ้าง สภาพจิตเช่นนั้นขาดที่พึ่งทางใจ การศึกษาพระธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และปฏิบัติตามพระธรรมตากำลังความสามารถ เป็นหนทางที่ทำให้ ได้พบที่พึ่งทางใจอันประเสริฐที่จะช่วยขจัดปัญหาความทุกข์ความขัดข้องใจใดๆ ในชีวิตกุศลซึ่งเป็นที่พึ่งทางจิตใจนั้นคือบุญญกิริยาวัตถุ ๑๐ ซึ่งเราได้สนทนากันมาแล้วเรื่องทานการให้ และบุญญกิริยาวัตถุอีกประการหนึ่งนั้นได้แก่ศีล ซึ่งเป็นการขจัดขัดเกลากิเลสทางกายทางวาจา เช่นศีล ๕ เป็นต้น ศีล ๕ เป็นธรรมที่วัดระดับจิตใจของบุคคลว่าเป็นผู้มีเมตตาอย่างน้อยเพียงใด สำหรับบุญญกิริยาวัตถุที่เป็นศีลนั้นท่านจำแนกไว้เป็น ๓ ในการสนทนาของเราครั้งที่แล้ว เราได้กล่าวไปแล้วเพียงข้อเดียวจึงยังเหลือบุญญกิริยาวัตถุอีก ๒ ประการที่รวมอยู่ในประเภทของศีล อีก ๒ ประการนั้นได้แก่อะไร

- ส. ได้แก่อปายณะ การอ่อนน้อมต่อผู้ควรอ่อนน้อม ๑ และ เวยยาวัจจะ การช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้อื่น ๑
- ว. คงจะมีผู้ฟังไม่น้อย ที่ไม่ทราบว่า การอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม

นั่นก็เป็นกุศลอย่างหนึ่ง และก็เป็นกุศลที่มีโอกาสจะเจริญได้
 มากๆ เสียด้วย เพราะว่าบุคคลที่ควรจะได้รับคความนอบน้อม
 นั้นก็มีอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่ผู้ที่ใกล้ที่สุด ที่อยู่ในบ้านเรานี้ก็
 มีมารดา บิดา พี่ชาย พี่สาว ต่อจากนั้นก็เป็นญาติผู้ใหญ่
 ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณ แล้วก็สมณพราหมณ์ ผู้ที่
 ประพฤติชอบ และผู้ที่ทรงคุณอันอุดมเลิศที่สุดยิ่งกว่าใครก็คือ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์สาวก

- ส. การอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม ง่ายหรือยาก
- ว. ถ้าเป็นผู้ที่ฝักอบรมจนเป็นนิสัยแล้วคงไม่ยาก แต่ถ้าไม่ได้อบรม
 มาก่อนก็เห็นจะยาก และก็คงขึ้นอยู่กับโอกาสด้วย บางครั้งก็
 จะขี้เกียจ บางครั้งก็อาจจะรู้สึกไม่อยากแสดงความนอบน้อม
 ก็เลยไม่แสดงความนอบน้อมต่อผู้ที่ควรนอบน้อม
- ส. กิเลสเป็นธรรมฝ่ายไม่ดีที่เกิดกับจิต ทำให้จิตไม่ผ่องใส ฉะนั้น
 การขจัดขัดเกลากิเลสก็ต้องเป็นสภาพธรรมฝ่ายดีที่ทำให้จิตใจ
 สะอาดผ่องใส บุญญกิริยาวัตถุที่เป็นอุปายานะ คือ การ
 อ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อมนั้นเป็นสภาพจิตใจที่ดีงามเป็นกุศล
 ในอังกุตตรนิกาย ดิกนิบาต มังคลวรรคที่ ๕ วันทนาสูตร ข้อ
 ๕๙๔ แสดงว่า การไหว้หรือการนอบน้อมนั้นมี ๓ อย่าง คือ
 ไหว้ทางกาย ๑ ไหว้ทางวาจา ๑ ไหว้ทางใจ ๑

- ว. การไหว้ทางกายซึ่งเป็นการนอบน้อมนั้นก็ไม่น่าสงสัย แต่การไหว้ทางวาจา และการไหว้ทางใจเป็นอย่างไร
- ส. การไหว้ทางวาจาก็เป็นการแสดงความอ่อนน้อมทางวาจานั้นเอง เช่นที่เรากล่าวคำนมัสการพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “นโม ตัสสะ ภคฺฉโถ อรหฺโถ สัมมาสัมพุทฺธสฺส” ซึ่งมีความหมายว่า “ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายความนอบน้อมแด่องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น” ก็เป็นการแสดงความนอบน้อมด้วยวาจา
- ว. แล้วการไหว้ทางวาจาหรือการแสดงความนอบน้อมทางวาจาต่อบุคคลอื่น ที่ไม่ใช่พระรัตนตรัยจะมีได้ไหม
- ส. มีได้ เพราะกิริยามรรยาทอ่อนโยนเรียบร้อย เป็นการแสดงความอ่อนน้อมทางกาย วาจาที่สุภาพเรียบร้อย มีน้ำใจไมตรี ก็เป็นการแสดงความอ่อนน้อมทางวาจา
- ว. กายและวาจานี้ก็แสดงให้เห็นถึงสภาพลักษณะของจิตใจได้เหมือนกันนะคะว่า จิตใจในขณะนั้นๆ เป็นอย่างไรบ้าง
- ส. ถ้าคนช่างสังเกตละก็ ถึงแม้ว่าในยามปกติเพียงแววดาหรือสีหน้า น้ำเสียงหรือทางเสียงนิดเดียวก็รู้ได้ว่า จิตใจในขณะนั้นเป็นอย่างไร เพราะว่าเสียงที่พูดออกมาเป็นรูปที่เกิดจากจิต บรรดา

รูปทั้งหลายนั้นบางรูปเกิดจากกรรม บางรูปก็เกิดจากจิต บางรูปก็เกิดจากอตุคือความเย็น ความร้อน บางรูปก็เกิดจากอาหาร

- ว. เคยสังเกตบางคนเวลาโกรธ แม้ว่าตัวเขาเองจะพยายามระงับการแสดงออกทางกายทางวาจา แต่ถ้าเราเป็นคนใกล้ชิด แล้วก็ช่างสังเกตเสียหน่อยก็จะจับได้ทีเดียวว่า น้ำเสียงของเขาเปลี่ยนไป มันสั้นๆ ห้วนๆ ไม่นุ่มนวล เหมือนอย่างเคย แล้วก็บางคนเวลาดีใจหรือสมหวังอะไรสักอย่างหนึ่ง บางทีเรายังไม่ทันเห็นตัวเขาเลย เพียงแต่ได้ยินเสียงอุทานหรือเสียงตะโกนของเขามาแต่ไกลๆ ก็พอจะรู้ได้ทันทีว่าเขาดีใจที่สมหวังแล้ว หรือบางทีพอเห็นหน้าเขาไม่ทันต้องรอให้เขาเล่าให้เราฟังถึงความสุขความสมหวังของเขาหรอก เราก็อาจจะสังเกตได้จากสีหน้าแววตาของเขาที่ส่องให้เห็นความสุขความสมหวังที่ได้รับ แต่สำหรับคนที่ไม่รู้ขนบธรรมเนียม กิริยาบรรยาที่แสดงออกถึงความนอบน้อมในท้องถิ่นที่ต่างกัน และชาติที่มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมที่แตกต่างกันนั้น การแสดงความรักของคนชาติหนึ่งกับอีกชาติหนึ่งอาจจะไม่เหมือนกัน ฝ่ายหนึ่งอาจจะถือว่าทำอย่างนั้นสุภาพแล้ว แต่อีกฝ่ายหนึ่งอาจจะคิดว่าไม่เหมาะสม นี่จะเป็นอย่างไร

- ส. การถือวามรรยาทอย่างไหนสุภาพและมรรยาทอย่างไหนไม่สุภาพ ที่ต่างกันไปของแต่ละชาติแต่ละวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องของความคิดนึกที่ต่างกัน และได้รับการฝึกอบรมมาในทางที่ต่างกัน แต่ว่าเรื่องของความอ่อนน้อมนั้นเป็นเรื่องของจิตใจ ถ้าจิตใจอ่อนน้อมเป็นกุศลแล้วละก็ ไม่ว่าจะแสดงมรรยาทตามขนบธรรมเนียมหรือประเพณีของชาติไหนภาษาไหน ก็จะได้ยังคงเห็นลักษณะที่แสดงความอ่อนน้อมในกิริยาอาการนั้นๆ ได้
- ว. อย่างเวลาที่ชาวธิเบตนมัสการพระรัตนตรัยด้วยความอ่อนน้อมตามแบบของเขา เขาไม่ได้ได้เพียงแต่นมัสการด้วยเบญจางคประดิษฐ์อย่างพวกเราเท่านั้น แต่ยังได้แสดงความนอบน้อมยิ่งไปกว่านั้นด้วยการทิ้งตัวราบลงไปที่พื้น และถ้าเป็นบริเวณกว้างๆ อย่างที่ลานพระศรีมหาโพธิ์ พุทธคยา เขาก็จะทำอย่างนั้นจนรอบบริเวณเป็นการแสดงความสักการะอย่างสูง การแสดงความนอบน้อมด้วยใจก็คงจะสำคัญกว่าการแสดงทางกาย วาจา เพราะแต่ละชาติแต่ละภาษาก็นิยมมีกิริยาอาการที่แสดงความนอบน้อมต่างกันไป
- ส. ผู้ที่เห็นโทษของกิเลสย่อมไม่ละเว้นโอกาสที่จะขจัดขัดเกลากิเลส ขณะใดที่รู้ว่าจิตใจที่หยาบกระด้าง ถือตัว เป็นสภาพธรรมที่เป็นอกุศล เป็นสภาพธรรมที่ขาดเมตตาในผู้อื่น เมื่อรู้ตัวใน

ขณะนั้นก็จะอบรมตนเองให้มีจิตใจอ่อนโยนและอ่อนน้อมเป็น
อุปนิสัย และย่อมแสดงความอ่อนน้อมทางกาย ทางวาจา
ต่อบุคคลและสถานที่ตามความเหมาะสม

- ว. อย่างเวลาคนแน่นมากๆ แทนที่จะกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์
เราก็อาจเพียงแต่น้อมมือไหว้ หรือเพียงแต่จะน้อมระลึกถึงคุณ
พระรัตนตรัย อย่างนี้ก็คงไม่เป็นไร
- ส. กุศลหรือกุศลนั้นอยู่ที่จิตใจ จิตใจเป็นกุศลมีความนอบน้อม
ต่อบุคคลและสถานที่ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้แสดงความอ่อนน้อม
ต่อบุคคลและสถานที่นั้นด้วยกาย วาจา เพราะบุคคลที่ควร
ได้รับการแสดงความนอบน้อมอยู่ไกลเกินกว่าที่เราจะเข้าไป
แสดงความนอบน้อมได้ หรืออย่างในวัดที่มีคนแน่นมากๆ ไม่
สามารถที่จะแสดงความนอบน้อมด้วยการกราบแบบเบญจางค
ประดิษฐ์ แต่ในขณะนั้นจิตใจก็ย่อมจะนอบน้อมต่อบุคคลและ
สถานที่ที่ควรนอบน้อมสักการะนั้นได้ด้วยไม่เบียดเบียน ไม่
ประทุษร้ายด้วยกาย ด้วยวาจา และด้วยใจ แต่ถ้าใครเพียงแต่
นอบน้อมด้วยกาย ด้วยวาจา เป็นครั้งคราว เป็นมรรยาทตาม
ขนบธรรมเนียม แต่ว่าเบียดเบียนประทุษร้ายบุคคล หรือสถานที่
ที่ควรสักการะด้วยกายบ้าง ด้วยวาจาบ้าง ด้วยใจบ้าง อย่าง
นั้นก็ไม่ใช่การนอบน้อมอย่างแท้จริง เพราะว่าการไหว้นั้น ไหว้

เพราะกลัวก็ได้ ไหว้เพราะอยากได้ลาภ อยากได้ทรัพย์สิ่งของ
ก็ได้ หรือว่าไหว้เพราะเป็นญาติพี่น้องก็ได้ หรือว่าไหว้เพราะ
เป็นการทักทายตามธรรมเนียมของสังคมก็ได้

- ว. การไหว้เพราะกลัวคงไม่ใช่กุศลจิตแน่ มีอยู่วันหนึ่ง ดิฉัน
เห็นคนแก่ห่อคนหนึ่งยกมือไหว้ท่วมศีรษะ ปากก็ร้อง
อ้อนวอนตำรวทที่พยายามจะจับแกลไปเพราะแกลมานั่งขอทานอยู่
อย่างนี้ก็เป็นกรไหว้เพราะกลัว หรือบางทีคนขัดสนยากไร้
ต้องการวัตถุปัจจัยจากผู้อื่นก็อาจจะยกมือไหว้เพียงเพื่อให้ได้
ทรัพย์สิ่งของที่ต้องการ นี่ก็ไหว้เพราะอยากได้ แล้วยังมีไหว้
เพราะเหตุอื่นๆ อีก ซึ่งก็อาจไม่ใช่การไหว้เพราะกุศลจิตก็ได้
- ส. ขณะที่จิตใจหยาบกระด้างนั้น ย่อมไม่เป็นสุข และถึงแม้ว่าจะ
ยังไม่ได้แสดงความหยาบกระด้างทางกาย ทางวาจา แต่ก็ไม่ได้
ทำให้คนที่พบเห็นหรือคนที่อยู่ใกล้เคียงมีความสุขได้เลย
เพียงแค่นี้ก็พอจะเห็นได้ว่าคนที่มิจิตใจหยาบกระด้างนั้นขาด
เมตตาต่อคนอื่น เพราะขณะที่จิตใจหยาบกระด้างนั้นจะคิดให้
คนอื่นเป็นสุข หรือจะคิดช่วยเหลือสงเคราะห์คนอื่นให้พ้นทุกข์
ก็ไม่ได้ ก็ย่อมจะมีกิริยาวาจาที่ไม่สุภาพอ่อนโยน ไม่มีน้ำใจ
ไมตรี ทำให้คนที่ได้รับกระทบกับกาย วาจา อย่างนั้น เดือดร้อน
เป็นทุกข์และเศร้าหมองได้ การทำทุจริตกรรมต่างๆ เช่น การ

ทำร้ายชีวิตและร่างกายของคนอื่น การแย่งชิงทรัพย์สมบัติของ
 คนอื่น ประพฤติผิดในบุตรภรรยาของคนอื่น และการกระทำ
 อื่นๆ ที่เป็นทุจริตกรรม เห็นชัดว่าเป็นการเบียดเบียนคนอื่นให้
 เดือดร้อนฉนั้นใด แม้การกระทำและคำพูดเล็กน้อยๆ ที่เกิดจาก
 จิตใจที่หยาบกระด้างนั้น ก็ย่อมตัดรอนความสุขของคนอื่นได้
 เช่นเดียวกัน ฉะนั้น คนที่มีเมตตาต่อคนอื่น และฝึกอบรมตน
 ให้มีความอ่อนน้อม ก็ย่อมเป็นผู้ขจัดขัดเกลากิเลส ซึ่งเป็น
 สภาพธรรมที่หยาบกระด้างให้ลดน้อยลงด้วย ฉะนั้นความ
 อ่อนน้อมจึงเป็นกุศลที่อยู่ในประเภทของศีลเพราะกุศลศีลนั้น
 ระงับและขจัดขัดเกลากิเลสที่ทำให้เกิดการกระทำที่ไม่ดีงาม
 ทางกายทางวาจา

- ว. กุศลจิตแต่ละขณะที่เกิดขึ้นนั้นคงจะขจัดขัดเกลากุศลธรรม
 อื่นๆ ที่ทำให้จิตใจไม่ดีงามในลักษณะต่างๆ กันด้วย
- ส. อย่างความอ่อนน้อม นอกจากจะขจัดโทสะความหยาบกระด้าง
 ของจิตใจแล้ว ก็ยังขจัดมานะถือตัวและการสำคัญตนด้วย
 ในขุททกนิกาย เถรคาถา ฉักกนิบาต เซนตบุโรหิตปุตตเถรคาถา
 ข้อ ๓๕๕ ก็เป็นเรื่องของท่านผู้หนึ่งที่หลงตัวเพราะชาติ สกุล
 โภคสมบัติ อิสสรียยศ ทรวดทรง ผิพรรณ และรูปร่าง
 ท่านผู้นี้ไม่เห็นว่าจะมีใครเสมอกับท่านหรือยิ่งกว่าท่านเลย

ฉะนั้นจึงเป็นผู้ที่มีจิตหยาบกระด้างถือตัว และไม่เอื้อเพื่อ
แก่ใครเลยทั้งสิ้น ไม่กราบไหว้ใครแม้แต่มารดาบิดา พี่ชายหรือ
พี่สาว หรือแม้แต่สมณพราหมณ์ที่โลกสมมติกันว่าเป็นครูบา
อาจารย์ แต่ก็เป็นบุญของท่านที่ได้สะสมมาในอดีต ท่านจึงได้
พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด และละทิ้งมานะและ
ความมัวเมา เกิดจิตใจผ่องใสถวายบังคมพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
และปฏิบัติธรรมจนเกิดปัญญาดับกิเลสมานะได้หมดสิ้น

- ว. ถ้าท่านผู้นั้นจะมีชีวิตอยู่ในสมัยนี้ ก็คงจะแย่น้อย เพราะคงจะ
ไม่มีผู้ใดที่จะทำให้ท่านเกิดความเลื่อมใส ศรัทธาจนถึงกับไหว้
และลดความมานะของตนลงเสียได้ และในสมัยนี้จะมีใครมี
มานะจัดเหมือนท่านผู้นั้นหรือเปล่า ก็ไม่ทราบ
- ส. ถ้ายังมีกิเลสอยู่ก็ยังคงมีมานะอยู่ มานะเป็นกิเลสชนิดหนึ่ง
บางคนก็มีกิเลสประเภทหนึ่งมากประเภทอื่นน้อย และกิเลส
ก็มีทั้งอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ถ้าไม่ศึกษา
ไม่พิจารณาจิตใจให้ละเอียด ก็จะไม่รู้สภาพของกิเลสแต่ละ
ชนิดที่มีอยู่ในจิตใจได้เลย และถึงแม้ว่าพระผู้มีพระภาคจะทรง
ดับขันธปรินิพพานไปแล้ว แต่พระองค์ก็ได้ทรงแสดงพระธรรม
คำสอนไว้เป็นศาสดาแทนพระองค์ ผู้ที่ถวายความนอบน้อม
แด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์สาวก ศึกษาและ

ปฏิบัติธรรมด้วยความอ่อนน้อม ผู้นั้นย่อมจะขจัดขัดเกลากิเลส
ให้หมดสิ้นได้เป็นลำดับ

- ว. วันนี้เราได้พูดกันถึงเรื่องอุปายณะ คือความอ่อนน้อมซึ่งเป็น
บุญญกิริยาวัตถุประการหนึ่งในหมวดของศีล เพราะเป็นการ
ขจัดขัดเกลากาย วาจาที่ไม่ดีงาม การขจัดขัดเกลากิเลสให้
เบาบางลงนั้นควรจะได้กระทำทุกโอกาสที่สามารถจะกระทำได้
เพราะมิฉะนั้นแล้วก็จะป็นโอกาสของการสะสมกรรมฝ่ายอกุศล
และกุศลนั้นก็มีหลายประการ แม้ไม่มีปัจจัยคือทรัพย์วัตถุสิ่งของ
จิตก็ย่อมเป็นกุศลได้ สวัสดิ์ค่ะ

เวैयाวัจจะ

- ว. สวัสดิ์คะ ในครั้งก่อนเราได้พูดกันเรื่องอปปายณะ ความอ่อนน้อม ซึ่งเป็นบุญญกิริยาวัตถุประการหนึ่งในหมวดของศีล ชีวิตความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยๆ ของเรานี้ จะเห็นได้ว่ามีพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพื้นฐานและเป็นแกนสำคัญที่สร้างสรรค์อุปนิสัย มรรยาท และความประพฤติที่ดีงามที่อบรมกันมาตั้งแต่เด็กๆ เช่น อบรมให้มีกิริยาวาจาสุภาพอ่อนโยน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามผู้ที่ด้อยกว่าในวัยวุฒิ ชาติวุฒิ และคุณวุฒิ การมีกายวาจาที่อ่อนน้อมเป็นสิ่งที่ดีและทุกคนต่างปรารถนาที่จะให้คนอื่นปฏิบัติต่อเราด้วยกิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน แต่ก็ยังปรากฏอยู่บ่อยๆ ว่า เราไม่ได้รับสิ่งที่เราปรารถนาจากผู้อื่นทุกครั้ง การศึกษาพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ จะทำเข้าใจสภาพจิตของเราและของผู้อื่น ในขณะที่ถูกกิเลสอกุศลธรรมครอบงำ เช่น ในขณะที่จิตถูกความกระด้างถือตัวครอบงำ ถือว่าตัวเองเก่งหรือเก่งเท่าๆ กับผู้อื่น หรือบางครั้งแม้จะรู้ว่าเก่งไม่เท่าผู้อื่น ก็ยังมีความถือดีอยู่

ในตัว เมื่อสภาพจิตเป็นอย่างนี้ การแสดงออกทางกายและทางวาจาก็ย่อมจะแข็งกระด้างไม่เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์มิตรไมตรี หรือเพื่อเมตตาและปรารถนาดีต่อคนอื่น โคลงโลกนิติบทหนึ่งมีข้อความว่า

ให้ท่านท่านจักให้	ตอบสนอง
นบท่านท่านจักปอง	นอบไหว้
รักท่านท่านควรครอง	ความรัก เรานา
สองสิ่งนี้เว้นไว้	แต่ผู้ทรชน

โคลงโลกนิติบทนี้เตือนให้เราระลึกว่า การให้และการตอบสนองในสิ่งที่ดีงามนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมมนุษย์ การมีมรรยาททางวาจาที่สุภาพอ่อนน้อมเป็นสิ่งที่ดีงาม ทำให้เกิดความรู้สึกอันเป็นมงคลทั้งแก่ตัวผู้ประพฤติและผู้ที่ยกพบเห็น เด็กที่มีกายวาจาเรียบร้อย มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ก็ย่อมจะทำให้ผู้ใหญ่รักใคร่ อยากจะให้ อยากจะเอื้อเฟื้อในลาภและความสุข ผู้ใหญ่ที่มีกายวาจาสุภาพ เป็นไปด้วยความเมตตาปรารถนาดีต่อผู้น้อยก็ย่อมจะทำให้ผู้น้อยเกิดความเคารพ บูชา ชื่นชมในคุณความดี เป็นผู้ใหญ่นั่งอยู่ในหัวใจคนโดยแท้จริง ท่านผู้ฟังคงจะเคยได้ยินคำกลอนในหนังสือพระร่วงตอนหนึ่งซึ่งกล่าวว่า

เป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ
แขกมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ
ให้เลิศดีตามีและตามเกิด
ให้เพลินเพลิดเพลินกว่าจะกลับ

นี่ก็แสดงให้เห็นมรรยาทอันดีงาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้การต้อนรับโดยละมุนละม่อมของผู้เป็นเจ้าของบ้าน จากตัวอย่างต่างๆ นี้ ท่านผู้ฟังก็คงจะเห็นคุณประโยชน์ของการอบรมเจริญกุศลข้อปจายนะ บุญญกิริยาวัตถุในประเภทของศีลนั้น ท่านจำแนกไว้ ๓ ประการ และเราได้กล่าวไปแล้ว ๒ ประการแรก คือ ศีลและอปจายนะ วันนี้ก็จะได้พูดถึงบุญญกิริยาวัตถุอีกข้อหนึ่งคือ เวยยาวัจจะ ซึ่งเป็นบุญญกิริยาประการที่ ๓ ในประเภทของศีล เวยยาวัจจะคืออะไร

- ส. เวยยาวัจจะ คือ การสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่น ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่คนอื่น
- ว. ถ้าช่วยคนอื่นเพียงนิดๆ หน่อยๆ จะจัดเป็นกุศลด้วยไหม
- ส. เป็น เพราะว่าการช่วยให้คนอื่นพ้นจากความลำบาก หรือช่วยคนอื่นให้ได้รับความสะดวกสบาย ช่วยทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่คนอื่น เป็นการกระทำที่เกิดจากจิตใจที่ดีงาม เป็นกุศล

- ว. จะเป็นได้อย่างไร ยังไม่ค่อยเข้าใจเลย
- ส. เป็นกุศลได้เพราะในขณะนั้น ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ ไม่มีโมหะ
- ว. ทำไมจึงไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ ไม่มีโมหะ ในขณะที่เราตั้งใจช่วยเหลือคนอื่น อย่างเวลาजूเด็กข้ามถนน
- ส. ถ้าในขณะนั้นคิดถึงแต่ตัวเอง คิดถึงแต่ความพอใจหรือความสะดวกสบายของตัวเองเท่านั้น ก็คงจะไม่ช่วยजूเด็กข้ามถนนเป็นแน่ เพราะในขณะที่กำลังช่วยนั้นจิตจะต้องมีเมตตาหรือกรุณา ทั้งนี้ก็แล้วแต่ว่าในขณะนั้นจะปรารถนาให้คนที่ได้รับความช่วยเหลือมีความสุขหรือปรารถนาจะให้คนนั้นพ้นจากความทุกข์ และในขณะที่จะช่วยเหลือนั้นก็จะต้องไม่มีโทสะ ต้องไม่มีความขัดเคืองหรือไม่มีความไม่พอใจด้วย ไม่อย่างนั้นก็คงเลิกช่วยซึ่งการช่วยก็ย่อมไม่สำเร็จ
- ว. ในขณะที่จะช่วยเหลือคนอื่น จิตใจเป็นกุศลก็พอจะเห็นได้ เพราะว่าในขณะนั้นไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ แต่ในขณะนั้นแม้แต่โมหะก็ไม่มีหรือ
- ส. โมหะเป็นอกุศลธรรมที่ไม่รู้อะไร ถ้าไม่รู้ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ หรือไม่รู้ว่าทำอย่างไรจึงจะสงเคราะห์ช่วยเหลือเป็นประโยชน์แก่คนอื่นได้ กุศลจิตที่จะช่วยสงเคราะห์ทำสิ่งที่เป็น

ประโยชน์ก็เกิดไม่ได้ ฉะนั้นในขณะที่จิตใจเป็นกุศลนั้น โมหะ
จึงเกิดร่วมด้วยไม่ได้

- ว. จริงด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ในทางโลกๆ คืออย่างเวลามีคน
ไม่สบายในบ้านเรา ถึงเราจะมีหยูกยาอยู่ในบ้านมากมาย
แต่ถ้าเราไม่รู้ว่ายานานไหนมีสรรพคุณแก้โรคอะไร เราก็คง
หยิบยาให้ไม่ถูก แล้วก็เลยไม่สามารถส่งเคราะห์ให้เขาหาย
จากโรคภัยไข้เจ็บได้
- ส. ทุกท่านก็คงจะเห็นสภาพที่ต่างกันของจิตใจที่เป็นอกุศลและเป็น
กุศล จิตใจที่เป็นอกุศลนั้นเป็นจิตใจที่ไม่ดีงาม เป็นจิตใจที่เดือด
ร้อนดินรนไม่สงบ และทำให้เกิดการกระทำทางกาย ทางวาจา
ที่น่ารังเกียจ ซึ่งให้ผลเป็นทุกข์ทั้งแก่ตัวเองและผู้อื่นด้วย การ
ขจัดขัดเกลากิเลสที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองไม่บริสุทธิ์เป็นอกุศล
นั้นก็มิเป็นชั้นๆ คือ มีตั้งแต่ชั้นทานซึ่งเป็นการสละวัตถุสิ่ง
ของให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่น แล้วก็ชั้นศีลซึ่งเป็นการขจัด
ขัดเกลากิเลสหยาบที่เนื่องกับกายวาจา แล้วก็มิชั้นภาวนา
ด้วยซึ่งเป็นการขจัดขัดเกลากิเลสให้เบาบางจนกระทั่งดับ
หมดสิ้นไม่เกิดขึ้นอีกเลย
- ว. ถ้าไม่ขัดเกลา กิเลสก็คงจะหนาขึ้นทุกๆ วัน

- ส. ถ้ากิเลสเป็นรูปธรรม ไม่ใช่นามธรรม ก็จะไม่มีการพอสําหรับเก็บกิเลสเลย เพราะว่าไม่ว่าอะไรๆ ก็เป็นอารมณ์ของกิเลส หรือทำให้เกิดกิเลสได้ทั้งนั้นเลย
- ว. นั่นซิคะ วันหนึ่งๆ ไม่ว่าเราเห็นอะไร ได้ยินอะไรนี่ไม่พ้นจากความพอใจบ้าง ไม่พอใจบ้างในสิ่งที่ได้ยิน ได้ฟัง ดูๆ แล้วคำว่าบุญชน สมชื่อจริงๆ เพราะว่าหนาแน่นด้วยกิเลส
- ส. ข้อสำคัญก็คือว่า ถ้าไม่จัดขัดเกลากิเลสด้วยการเจริญกุศลอยู่เรื่อยๆ คือ เจริญกุศลทุกครั้งที่มีโอกาส ก็ไม่มีทางที่กิเลสจะเบาบางได้เลย
- ว. จากตัวอย่างและเหตุผล ก็ทำให้รู้ว่าโอกาสที่จะเจริญกุศลก็มีอยู่ไม่น้อยเลย อย่างในชีวิตประจำวัน เราก็มีโอกาสเจริญกุศลได้หลายอย่าง เวลาใครขัดสนสิ่งของเครื่องใช้ที่เราพอจะสงเคราะห์ช่วยเหลือเขาได้ เราก็ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อสละให้เขาไปเมื่อให้เขาไปแล้ว ก็อุทิศส่วนกุศลให้คนอื่นได้รู้ได้อนุโมทนาด้วย ขณะนั้นก็เป็นกุศลอีก หรือถ้าเราไม่ได้ทำทานกุศลด้วยตัวเองเพื่อนๆ ของเรามีโอกาสได้กระทำแล้วมาเล่าให้เราฟัง เราก็พลอยอนุโมทนายินดี นี่ก็เป็นกุศลอีก และในการเจริญกุศลในเรื่องความนอบน้อมนั้น ตามปกติชีวิตของเรานี้ก็ย่อมจะมีผู้ใหญ่ที่มีวัยสูงกว่าเรา มีพ่อ แม่ พี่ ป้า น้า อา ท่านเหล่านี้ก็ได้ชื่อว่า

เป็นผู้ที่ได้กระทำคุณความดีแก่เรา การที่เราแสดงความเคารพ
นอบน้อมท่านก็เป็นกุศลอีกประการหนึ่ง นอกจากนี้แล้วในบ้าน
ของเราก็มีคนอยู่กันหลายคนซึ่งแต่ละคนมีงานที่จะต้องทำ ถ้า
เรามีโอกาสแบ่งเบาภาระการทำงานของผู้ที่อยู่ร่วมกับเราให้น้อย
ลงบ้าง ก็เป็นเวรยวาทะ คือ สงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นอีก
ประการหนึ่ง ถ้าได้ทราบว่ามีโอกาสเจริญกุศลได้มากมายหลาย
อย่างและไม่เป็นการยากเลย ก็จะไม่ละโอกาสเจริญกุศลเล็กๆ
น้อยๆ ในชีวิตประจำวันของท่านเป็นแน่แท้ โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งผู้ที่เป็นบุตรหลาน ดิฉันเข้าใจว่าก็คงจะเคยถูกพ่อแม่ ผู้
ปกครองให้วุ่นให้ทำงานเล็กๆน้อยๆ ในบ้าน ถ้าหากว่าบุตร
หลานทำงานนั้นๆ ด้วยจิตใจขึ้นบานผ่องใสเพราะรู้ว่ากำลัง
ทำความดี ก็คงจะยินดีรับใช้ทำการงานของคุณพ่อคุณแม่ต่อไป
เพราะเป็นการเจริญกุศลและอบรมอุปนิสัยด้วย การสงเคราะห์
ช่วยเหลือผู้อื่นก็ดี หรือว่าการให้วัตถุสิ่งของเพื่อประโยชน์
ของผู้อื่นก็ดี การกระทำเหล่านี้จะขัดกับความเป็นอยู่ของโลก
เรานี้ไหม เพราะว่าถ้าเราแม้แต่ช่วยคนอื่น ก็จะทำให้เราเสีย
เวลาในการแสวงหาทรัพย์เพื่อประโยชน์ของตัวเองไปไม่ใช่
น้อยทีเดียว

- ส. การเจริญกุศลไม่ขัดกับการดำเนินชีวิตในโลกนี้เลย ตรงกัน
ข้ามกลับช่วยโลกทั้งในอดีต ปัจจุบันและในอนาคตให้พ้นจาก

ความเดือดร้อนต่างๆ ด้วย อย่างในเรื่องทานการสละวัตถุ เพื่อประโยชน์สุขของคนอื่น มนุษย์ที่เกิดมาแล้วจะพ้นจาก โลกธรรม ๘ คือ การได้ลาภ ๑ เสื่อมลาภ ๑ ได้ยศ ๑ เสื่อมยศ ๑ มีสุข ๑ มีทุกข์ ๑ ได้รับสรรเสริญ ๑ ถูกนินทา ๑ นั้น ย่อมไม่มีเลย ขณะใดที่อกุศลกรรมให้ผลทำให้ต้องเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ไร้ทรัพย์สิ้นเงินทอง เพราะไฟไหม้บ้าง น้ำท่วมบ้าง เป็นต้น ถ้าไม่มีใครเจริญทานกุศลเลย ไม่มีใครสงเคราะห์ช่วยเหลือกันและกัน โลกนี้ก็ย่อมจะเดือดร้อนและมีความทุกข์ ยิ่งกว่านี้มากทีเดียว

- ว. เรื่องของศีลก็คงเหมือนกัน ถ้าไม่มีการขจัดขัดเกลากิเลสด้วยการรักษาศีลเลย โลกนี้ก็คงจะแย่
- ส. ยังมีการขจัดขัดเกลากิเลสมากเท่าไร ก็ยิ่งจะทำให้สัตว์โลกพ้นจากความทุกข์เดือดร้อนมากเท่านั้น ในเรื่อง **บุญญกิริยาวัตถุ** ที่เป็นหมวดของศีลนั้น ก็มีทั้งอุปายณะและเวทย์ว่าจะรวมอยู่ด้วย ไม่ใช่มีแต่เพียงศีลที่เป็นการละเว้นทุจริตกรรมเท่านั้น แต่ยังมีการเจริญกุศลที่ขจัดขัดเกลากิเลสด้วยการฝึกอบรมตนให้อ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม และการสงเคราะห์ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นด้วย

- ว. จริงค่ะ เช่นผู้ที่มีพระคุณที่สุดในชีวิตของเรา ซึ่งได้แก่ พ่อ แม่ ถ้าเพียงแต่ว่าเราตอบแทนพระคุณของท่านด้วยการทำตนเป็นคนดี เว้นทุจริตกรรม แต่ในขณะเดียวกันเราประพฤติน่าไม่อ่อนน้อม ไม่รับใช้ทำกิจธุระของท่านเมื่อถึงเวลาที่ควรจะช่วยเหลือท่าน ก็นับว่าไม่พอ เพราะพระคุณของท่านนั้นมีมากมายเหลือเกิน
- ส. ในอังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ปัตตกรรมวรรคที่ ๒ สพรหมสูตร ข้อ ๖๓ ก็ได้กล่าวถึงคุณธรรมของมารดาบิดาที่มีต่อบุตรและคุณธรรมที่บุตรพึงมีต่อมารดาบิดาไว้ว่า ตระกูลใดที่มารดาบิดาได้รับการบูชาจากบุตร ตระกูลนั้นชื่อว่ามีพรหม ชื่อว่ามีบูรพาจารย์ ชื่อว่ามีบูรพเทพ ชื่อว่ามีอาหุเนยยบุคคล เพราะมารดาบิดานั้นมีอุปการะคุณและอนุเคราะห์บุตรเป็นอย่างมาก มารดาบิดาจึงได้ชื่อว่าพรหม บูรพาจารย์ และอาหุเนยยบุคคลของบุตรทั้งหลาย เพราะฉะนั้นบุตรที่เป็นบัณฑิตจึงพึงนอบน้อมสักการะมารดาบิดาด้วยข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่นอน ที่นั่ง และพึงบำรุงมารดาบิดาทุกทาง บุตรที่ดีนั้นน้อมรับใช้และบำรุงท่านทุกๆ ทางด้วย และการอ่อนน้อมต่อมารดาบิดา และการรับใช้บำรุงท่านนั้นก็ไม่ใช่เป็นแต่เพียงหน้าที่ของบุตรที่ดีเท่านั้น ยังเป็นการขัดขัดเกลากิเลสของตัวเองด้วยการเจริญกุศลที่เป็นอุปายนะและเวทย์ยาวัจจะด้วย

- ว. ดิฉันเห็นด้วย เพราะถึงแม้ว่าลูกทุกคนจะรู้พระคุณของพ่อแม่ แต่ที่ไม่ค่อยจะมีโอกาสรับใช้ท่านหรือบำรุงท่านเท่าที่ควรจะทำ ก็เห็นจะเป็นเพราะกิเลสนั่นเอง อย่างเวลา กำลังโกรธ ก็ย่อมมีกิริยาอาการที่ขาดความนอบน้อมต่อท่าน หรือเวลาที่ กำลังทำอะไรเพลิน เช่น กำลังอ่านหนังสือเพลินๆ หรือเล่นอะไร สนุกๆ อยู่ แล้วท่านใช้สอนให้ช่วยทำอะไรให้ก็ผัดไปไม่ยอมทำ ก็ทำให้พ่อแม่ชุ่นเคือง นี่ก็เป็นเพราะกิเลสนั่นเอง การทดแทน พระคุณของพ่อแม่ ประการอื่นยิ่งไปกว่าการอ่อนน้อม การ ประณินับตริบใช้ จะมีอย่างอื่นอีกไหม
- ส. มี ในอังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ปฐมปิณณาสก์ ข้อ ๒๗๘ พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุว่า การทดแทน พระคุณของมารดาบิดาที่ทำไม่ได้ง่ายนั้นก็มี เพราะเพียงการ ประณินับตริบใช้มารดาบิดาด้วยประการต่างๆ นั้น ก็ยังไม่ชื่อว่า ทดแทนพระคุณมารดาบิดา แต่การที่ทำให้มารดาบิดาที่ไม่มี ศรัทธาตั้งมั่นในศรัทธา ทำให้มารดาบิดาที่ไม่มีศีลตั้งมั่นใน ศีล ทำให้มารดาบิดาที่ตระหนี่ตั้งมั่นในการบริจาค ทำให้ มารดาบิดาที่ไม่เจริญปัญญาตั้งมั่นในการเจริญปัญญา การ กระทำอย่างนี้จึงจะชื่อว่าทดแทนพระคุณของมารดาบิดา
- ว. ก็แสดงว่า อะไรๆ ก็ไม่มีค่าเสมอกับการตั้งมั่นอยู่ในกุศลเลย

- ส. เพราะว่าทุกสิ่งย่อมเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนไปตามเหตุปัจจัย
ทั้งนั้น ไม่มีใครสามารถจะบังคับบัญชาได้เลย ในขุททกนิกาย
สิริชาดก ก็ได้พูดถึงเรื่องบุญกุศลไว้ว่า **คนที่ไม่มีบุญกุศลนั้น**
ถึงแม้ว่าจะมีศิลปะวิชาความรู้หรือไม่ก็ตาม เขาก็ย่อมจะ
ชวนชวายรวบรวมเงินไว้เป็นอันมาก แต่ว่าคนมีบุญย่อม
ได้ใช้สอยทรัพย์เหล่านั้น
- ว. จริงค่ะ อย่างที่เราเป็นห่วงกังวลกันอยู่ทุกวันนี้ ต่างคนต่างก็
แสวงหาทรัพย์เก็บรวบรวมไว้ถึงจะได้มา ถึงจะเก็บได้ก็จริง
แต่ถ้าผู้นั้นบุญไม่ถึงแล้ว การที่แสวงหาได้มาและเก็บรักษาไว้นั้น
ก็เป็นการเหนื่อยเปล่า เพราะตัวเองไม่มีโอกาสได้ใช้สอยทรัพย์
ที่ตัวหามาได้ สำหรับผู้ที่มีบุญอย่างพวกลูกหลานของเขา ไม่
ต้องหา ไม่ต้องเก็บ ก็ได้ใช้สอยทรัพย์นั้นได้สบายๆ เรื่อง
อุปายณะและเวียยาวัจจะที่พุทธบริษัทจะมีต่อพระรัตนตรัย
ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะอย่างสูงสุดควรจะทำอย่างไรบ้าง
- ส. สำหรับอุปายณะและเวียยาวัจจะ ที่พุทธบริษัทพึงมีต่อ
พระรัตนตรัยซึ่งเป็นที่เคารพสักการะอย่างสูงสุดนั้น ก็ด้วยการ
ศึกษาและปฏิบัติธรรมด้วยความนอบน้อมเคารพอย่างยิ่ง ตาม
ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่ท่านสามเณรจุนทะและท่าน
พระอานนท์ ในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ปาสาทิกสูตรว่า **ธรรม**
ทั้งหลายเหล่านั้นใดที่พระองค์ทรงแสดงแล้วด้วยปัญญา

อันยัง บริษัททั้งหมดเที่ยวพึงพร้อมเพรียงกันประชุม รวบรวม
 ตรวจตราอรรถด้วยอรรถ พัญญชนะด้วยพัญญชนะในธรรม
 เหล่านั้น โดยวิธีที่พรหมจรรย์นี้จะพึงเป็นไปตลอดกาลยิตยาว
 ตั้งมั่นอยู่สิ้นกาลนาน พรหมจรรย์นั้นจะพึงเป็นไปเพื่อเกื้อกูล
 แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความ
 อนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข
 แก่เทพยดาและมนุษย์ทั้งหลาย นี่ก็เป็นการศึกษาและการปฏิบัติ
 ธรรมที่ถวายเป็นความนอบน้อมต่อพระรัตนตรัยอย่างสูงที่สุด

- ว. สำหรับวันนี้ เวลาแห่งการสนทนาของเราก็ได้สิ้นสุดลงแล้ว
 พบกันใหม่ในคราวหน้า สวัสดีค่ะ

ภาวนา

- ว. สวัสดิ์ค่ะ ท่านผู้ฟังเคยมีความรู้สึกไหมว่า ความพอใจ ความปรารถนาความต้องการของท่านมีอยู่ในสิ่งใด ก็สิ่งที่เคยนำความสุข ความพอใจมาให้แก่ท่านนั้นจะเป็นสิ่งที่นำความทุกข์โศกมาให้ท่าน เมื่อถึงคราวที่จะต้องเปลี่ยนแปลง วิบัติ และเสื่อมสลาย ดังพุทธภาษิตบทหนึ่งที่ว่า “ทุกข์ โศก และภัย ย่อมเกิดจากความรัก ปราศจากเสียซึ่งความรัก ทุกข์ โศก และภัยจะมีมาแต่ที่ใดเล่า” แสดงว่า ความรัก ความพอใจ มีอยู่ในสิ่งใด ก็ย่อมมีความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งนั้น ปรารถนาความสุข ความเที่ยงแท้ แน่นนอนในสิ่งนั้น ความยึดมั่นถือมั่นนี้เองที่เป็นภัยที่บั่นทอนชีวิตประการหนึ่ง เพราะเมื่อมีความยึดมั่นก็ย่อมมีความกลัว ตราบใดที่ชีวิตนี้ยังเป็นที่รัก ตราบนั้นความรู้สึกกลัวภัยที่จะเกิดแก่ชีวิตของปุถุชนก็จะไม่หมดสิ้นไปได้เลย ผู้รักชีวิตย่อมกลัวภัยคือความยากจน ความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ถูกนินทา เป็นทุกข์ พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประจักษ์จรรณโอสถที่รักษาโรคใจ แม้กระทั่งโรคกลัวภัยต่างๆ ได้โดยเด็ดขาด พระองค์ทรงแสดงกฎของกรรมว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งถ้าผู้ใดประพฤติปฏิบัติตามก็เป็นที่น่าแน่นอนว่าจะ

ไม่เดือดร้อนใจเลยว่า ทำดีแล้วจะไม่ได้ดี แต่ตรงกันข้าม เหตุที่คนส่วนมากต้องเดือดร้อนใจกันทุกวันนี้ก็เพราะตนไม่กระทำความดีและปรารถนาจะได้ดีต่างหาก หรือตนได้กระทำชั่วแล้วไม่ปรารถนาให้ผลแห่งกรรมชั่วนั้น ในเรื่องของกรรม คือการกระทำนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอนให้เราดำรงชีวิตอยู่ด้วยสัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีพชอบเพื่อขจัดภัย คือ ความกลัว อันเป็นผลเกิดจากการเลี้ยงชีพไม่ชอบ และพระองค์ทรงสอนให้เราเจริญกุศลกรรมทุกประการตามความสามารถและอัธยาศัยของบุคคลด้วย ซึ่งวันนี้เราก็จะพูดถึงถึงเรื่องบุญญกิริยาวัตถุข้อภาวนา ภาษาไทยเรามักพูดกันว่าภาวนาขอให้ฝนตกเวลาที่ฝนแล้งหรือว่าถ้าฝนตกก็ภาวนาขอให้ฝนหายเสียเร็วๆ อย่างนี้จะเป็นภาวนาที่เป็นบุญญกิริยาวัตถุหรือเปล่า

- ส. ที่ภาวนาขอให้ฝนตกหรือขอให้ฝนหายนั้นไม่ใช่เป็นการภาวนาที่เป็นบุญญกิริยาวัตถุ เพราะเหตุว่าบุญญกิริยาวัตถุทั้งหมดเป็นการขจัดขัดเกลากิเลสให้เบาบางจากจิตใจเป็นขั้นๆ คือตั้งแต่นั้นสู่ความติดข้องในวัตถุสิ่งของ ทรัพย์สมบัติด้วยการบริจาคให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่นเป็นทานกุศล และขั้นศีลซึ่งเป็นการขจัดขัดเกลากิเลสอย่างหยาบ ที่เป็นเหตุให้เกิดกายทุจริต วจีทุจริต เปียตเปียนผู้อื่นให้เดือดร้อนด้วยกายวาจาที่ไม่ดีงาม และขั้นสมถภาวนาซึ่งเป็นการอบรมเจริญความสงบกิเลสอย่าง

กลางไม่ให้เกิดขึ้นได้เป็นครั้งคราว และขั้นวิปัสสนาภาวนาซึ่งเป็นการอบรมเจริญปัญญาละกิเลสอย่างละเอียดให้ดับหมดสิ้นไปเป็นประเภทๆ ตามระดับของปัญญาแต่ละขั้น

- ว. ถ้าอย่างนั้นการอบรมเจริญภาวนาก็เป็นการจัดขัดเกลากิเลสยิ่งไปกว่าขั้นทาน ขั้นศีล
- ส. เพราะว่าในขณะที่เตรียมที่จะบำเพ็ญทานนั้น อกุศลจิตที่ย่อมจะเกิดแทรกได้ คุณวันทนาคิดว่า เป็นไปได้ไหม
- ว. เป็นไปได้ อย่างเวลาเราเตรียมเข้าของจะทำบุญใส่บาตร บางทีเราก็อาจจะหาอาหารผลไม้มาไม่ได้สมที่ตั้งใจไว้ หรือบางทีขณะที่ไปจ่ายของหลายอย่างด้วยกัน เกิดอาการหลงๆ ลืมๆ ได้กลับมาบ้านไม่ครบอย่าง ก็มีโทษะ ฉะนั้นในขณะที่ทำบุญให้ทาน ก็ไม่ใช่ว่ากุศลจิตจะเกิดได้ตลอดเวลา บางทีอกุศลอย่างโทษะก็เกิดมากกว่ากุศลเสียอีก แล้วเรื่องศีล การเจริญภาวนาจัดขัดเกลากิเลสยิ่งกว่าขั้นศีลนั้นนะเป็นอย่างไร
- ส. เวลาคุณวันทนาชนะใครแล้วดีใจไหม
- ว. ดีใจ ถ้าลำพังตัวเองชนะ ก็ดีใจคนเดียวหรือว่าถ้าพวกพ้องของเราชนะ อย่างเวลาแข่งขันกีฬาเราก็ยิ่งจะดีใจใหญ่ และก็มีหลายคนมาช่วยกันดีใจด้วย

- ส. ขณะทีขณะแล้ก็ดีใจนั้ **มีความสำคัญต่นว่าเราชนะ** ในขณะนั้นด้วย
- ว. ค่ะ เพราะขณะนั้นสำคัญว่า **เราชนะ** จริงๆ เลย
- ส. ความสำคัญต่นว่าเราชนะนั้นก็เป็นมานะ เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่า จะมีการอ่อนน้อมต่อบุคคลและสถานที่ที่ควรนอบน้อมสักการะ ซึ่งเป็นการขัดเกลามานะอย่างหยาบๆ ที่ทำให้ยกตัวเองและข่มคนอื่นด้วยกาย วาจา แล้ก็จริง แต่ว่มานะในเรื่องอื่นและไม่วางเท่กักับการยกตนและข่มคนอื่นด้วยกาย วาจา ก็ยังมีได้ อย่างเวลาที่ดีใจว่าชนะเป็นต้น ฉะนั้นศีลก็เป็นการขจัดขัดเกลากิเลสอย่างหยาบ สมถภาวนาก็เป็นการระงับกิเลสอย่างกลาง และวิปัสสนาภาวนาก็ละกิเลสอย่างละเอียด
- ว. สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาเป็นบุญญกิริยาประเภทภาวนา แต่ต่างกันที่ว่อย่างหนึ่งระงับกิเลสอย่างกลางและอีกอย่างหนึ่งละกิเลสอย่างละเอียด แต่เพราะอะไรทั้งสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาเป็นบุญญกิริยาประเภทภาวนา
- ส. การที่สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาเป็นบุญญกิริยาประเภทภาวนานั้น ก็เพราะเหตุว่เป็นกุศลที่ขจัดขัดเกลากุศลธรรมที่ไม่เป็นไปทางกาย วาจา อย่างเวลาที่ดีใจสำคัญต่นเองว่

ขณะคนอื่นเป็นอกุศล หรือเวลาจิตใจไม่แช่มชื่น แม้ว่าจะเพียง
นิดเดียวเท่านั้น ยังไม่ปรากฏให้ใครรู้แต่ก็เป็นอกุศลแล้ว คนที่
เห็นโทษของกิเลสอกุศลธรรมทั้งหลาย ซึ่งถ้าแม้ว่าจะไม่มาถึง
กับทำให้เกิดทุจริตกรรมทางกาย ทางวาจา แต่ก็ทำให้จิตใจไม่
สะอาด ไม่ผ่องใสไม่บริสุทธิ์ จึงอบรมเจริญภาวนาเพื่อขจัด
ขัดเกลากิเลสอกุศลธรรมทั้งหลายให้เบาบางและดับหมดสิ้นไป

- ว. คำว่า ภาวนา ในภาษาไทยจะมีอะไรเกี่ยวข้องหรือสืบเนื่องมา
จากความหมายเดิมในทางศาสนาบ้างไหม
- ส. ก็มีบ้าง เพราะเหตุว่าการอบรมเจริญภาวนาที่เป็นบุญญกิริยา
นั้น จะต้องระลึกถึงสิ่งที่ทำให้จิตใจเป็นกุศลอยู่เรื่อยๆ เนื่อง ๆ
บ่อยๆ จนกระทั่งบรรลุผลของการเจริญภาวนาแต่ละประเภท
และภาษาไทยก็ใช้คำว่า ภาวนา ในขณะที่จิตจดจ่อระลึกถึงผล
ที่ปรารถนาติดต่อกันหลายๆ ครั้ง
- ว. บุญญกิริยาที่เป็นภาวนานั้นมี ๒ อย่างคือ สมถภาวนาและ
วิปัสสนาภาวนา ถ้าอย่างนั้นผลของการเจริญสมถภาวนาและ
วิปัสสนาภาวนาก็ต้องต่างกัน
- ส. ต่างกัน เพราะการอบรมเจริญสมถภาวนาให้จิตสงบมั่นคงนั้น
จะต้องระลึกถึงแต่สิ่งที่ทำให้จิตเป็นกุศลสงบแน่วแน่นมั่นคง
มากขึ้นจนเป็นสมาธิแต่ละขั้น

- ว. อย่างที่เรียกกันว่าฌานหรือฌานจิต ใช่หรือไม่
- ส. ฌานหรือฌานจิตก็คือจิตที่เป็นกุศลประกอบด้วยปัญญาสงบมั่นคง เป็นสมาธิถึงขั้นอัปปนาสมาธิ คือสงบมั่นคงแน่วแน่แนบแน่นที่อารมณ์เดียวทางใจ ไม่รับรู้อารมณ์อื่นทางตา หู จมูก ลิ้น กาย เลย
- ว. ถ้าอย่างนั้นสมาธิขั้นอื่นๆ เช่น สมาธิที่บริกรรมคาถารักษาโรคต่างๆ หรือขณะที่ทำสมาธิเห็นว่าอะไรอยู่ที่ไหน อย่างเห็นพระพุทธรูปฝังอยู่ใต้ดิน หรือพวกหมอดูที่รู้ว่าของที่หายไปอยู่ที่ไหน อย่างนี้ไม่ใช่ฌานจิต
- ส. สมาธิพวกนั้นเป็นสมาธิขั้นต้นๆ ไม่ใช่การอบรมเจริญสมถภาวนาที่เป็นบุญญกิริยา เพราะฉะนั้นก็ไม่ถึงสมาธิขั้นฌาน
- ว. เพียงแต่จะทำให้จิตใจสงบเป็นกุศลเพียงชั่วประเดี๋ยวหนึ่ง ก็ยากมากแล้ว การอบรมเจริญภาวนาจนกระทั่งจิตเป็นกุศลสงบเป็นสมาธิถึงขั้นฌานคงจะยากกว่านั้นมากทีเดียว
- ส. การที่จะอบรมเจริญภาวนาให้จิตเป็นกุศลสงบจนกระทั่งถึงขั้นอัปปนาสมาธิซึ่งเป็นขั้นฌานนั้นต้องอาศัยการศึกษาให้เข้าใจเรื่องของสมถภาวนาอย่างละเอียดทีเดียว ต้องรู้ว่าอะไรถึงอะไรด้วยอาการอย่างไรจิตจึงเป็นกุศล สงบเป็นสมาธิ

แต่ละขั้นได้ แล้วก็ต้องรู้ด้วยว่าบุคคลประเภทไหนจะเจริญกุศล
จิตให้สงบได้ถึงขั้นไหน ซึ่งก็เป็นเรื่องละเอียดมาก คุณวันทนา
อยากจะเจริญสมณภาวนาให้ถึงขั้นฌานไหม

- ว. ถ้าเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาละเอียดมากๆ และฌานก็สามารถ
ระงับกิเลสได้เพียงชั่วครั้งชั่วคราว ดิฉันก็อยากจะเจริญวิปัสสนา
ภาวนามากกว่า เพราะว่าวิปัสสนาภาวนาละกิเลสให้ขาดเป็น
สมุจเฉทไม่เกิดขึ้นอีกเลย
- ส. แต่ถึงอย่างไรเราก็ควรพูดถึงเรื่องสมณภาวนาบ้าง เพื่อให้ท่าน
ผู้ฟังได้เข้าใจเรื่องการระงับกิเลสขั้นความสงบว่าต่างกับการ
ขจัดกิเลสขั้นศีลอย่างไรบ้าง
- ว. ถ้าหากว่าจะไม่มุ่งให้จิตสงบถึงขั้นสมาธิเป็นลำดับ เพียงแต่ว่า
จะระงับไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นโดยการระลึกถึงสิ่งที่ทำให้จิตสงบ
ผ่องใสบ่อยๆ เป็นประจำทุกวัน จนเป็นนิสัยอย่างนี้จะถือว่า
เป็นการอบรมเจริญความสงบได้ไหม
- ส. ได้แน่นอน เพราะการระลึกถึงสิ่งที่ทำให้จิตสงบเป็นกุศลบ่อยๆ
นั่นเป็นการระงับไม่ให้กิเลสเกิดขึ้น แต่ว่าจะสงบได้มากน้อย
แค่ไหนนั้น ก็แล้วแต่สติและปัญญาคือความรู้สึกตัวพร้อมทั้ง
การรู้ลักษณะของจิตที่สงบเป็นกุศลซึ่งต่างกับขณะที่เป็นอกุศล

และรู้หนทางคือการอบรมเจริญเหตุที่จะให้สงบได้ยิ่งขึ้นด้วย

- ว. สิ่งที่เราระลึกถึงแล้วจิตใจสงบเป็นกุศลนั้นคงจะไม่ใช่อะไรก็ได้ เพราะว่าบางอย่างคิดแล้วก็ทำให้เพลิดเพลนพอใจจึงไม่สงบแน บางอย่างคิดแล้วก็เดือดร้อนอยากได้ต้องดิ้นรนชวนวายุไปเอามาให้ได้ อย่างเวลาที่เราอยากได้อะไรสักอย่างหนึ่ง แล้วก็เอาไปคิด คิดไปคิดมาก็ตัดสินใจว่า ไปซื้อมาเถอะน่า ผ่าสวຍๆ ขึ้นนั้นนะ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว สิ่งที่เราคิดแล้วจิตใจสงบเป็นกุศลนั้นมีอะไรบ้าง

- ส. การเจริญสมถภาวนานั้น อารมณ์ที่เมื่อจิตระลึกถึงอยู่เสมอแล้ว ย่อมสงบขึ้นจนมั่นคงเป็นสมาธิได้นั้น มีอยู่ ๔๐ อย่าง เรียกว่า สมถกรรมฐาน ๔๐ และในสมถกรรมฐาน ๔๐ ก็ยังแยกว่าอารมณ์ใดทำให้เกิดสมาธิได้ขั้นไหน เพราะบางอารมณ์ก็ทำให้เกิดสมาธิได้เพียงขั้น **อุปจารสมาธิ** คือ **สมาธิที่ไกล่ฉานเท่านั้น** ไม่ถึงขั้นอัปปนามสมาธิ คือไม่ถึงขั้นฌาน และบางอารมณ์ก็ทำให้เกิดอัปปนามสมาธิขั้นฌานได้เพียงขั้นปฐมฌานซึ่งเป็นฌานที่หนึ่งเท่านั้น บางอารมณ์ก็ทำให้เกิดฌานได้ตั้งแต่ปฐมฌานจนถึงจุตตฌานซึ่งเป็นฌานที่ ๔ เท่านั้น และบางอารมณ์ก็ทำให้เกิดฌานได้เฉพาะปัญจฌานคือฌานที่ ๕ ฌานเดียวเท่านั้น และบางอารมณ์ก็ทำให้เกิดฌานได้ตั้งแต่ฌานที่ ๑

จนถึงฉานที่ ๕ คือตั้งแต่ปฐมฉานจนถึงปัญจฉาน และถึงแม้
ในอาณัติที่เมื่อจิตระลึกถึงแล้วสงบเป็นกุศลจนเป็นสมาธิ
ขั้นอุปจารสมาธิได้ แต่ไม่ถึงขั้นฉานนั้น ก็ยังจำแนกอีกด้วยว่า
อาณัติใดสำหรับบุคคลพวกไหนบ้าง

- ว. อาณัติที่กุศลจิตระลึกถึงแล้วสงบเป็นสมาธิขั้นต่างๆ ได้นี้เป็น
เรื่องที่ละเอียดเหลือเกิน และก็ต้องศึกษาให้เข้าใจจริงๆ และ
ปฏิบัติอบรมกันจริงๆ จึงจะบรรลุความสงบที่มั่นคงเป็นสมาธิ
แต่ละขั้นได้โดยไม่ผิดพลาด ในชีวิตประจำวันอาจารย์คิดว่าเรา
ควรจะระลึกถึงอะไรบ้างในอาณัติกรรมฐาน ๔๐ ที่จะเป็นการ
ระงับกิเลสด้วยการอบรมจิตใจให้สงบซึ่งเป็นการเจริญกุศลอีก
ขั้นหนึ่งนอกไปจากขั้นทานและขั้นศีล
- ส. ตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน อาณัติสมถภาวนา
ที่พระภิกษุท่านพิจารณาอยู่เสมอเพื่อให้จิตสงบจากกิเลสที่จะ
เกิดขึ้นรบกวนจิตใจได้นั้น ก็มีอยู่ ๔ อย่าง ซึ่งคฤหัสถ์ก็ปฏิบัติ
นั้น เพราะว่าศีลข้อใด ธรรมข้อใด ที่พระภิกษุท่านประพฤติ
ปฏิบัติ นั้น เมื่อคฤหัสถ์พิจารณาเห็นควรที่จะประพฤติปฏิบัติ
ตามเพื่อขจัดกิเลสให้ระงับลง ก็ย่อมประพฤติปฏิบัติตามได้
- ว. อาณัติสมถภาวนา ๔ อย่างนั้น ได้แก่อะไรบ้าง

- ส. ได้แก่การระลึกถึงพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑ การเจริญเมตตา ๑ การพิจารณาความเป็นอสุภ คือความไม่งาม ๑ และการระลึกถึงความตาย ๑
- ว. อย่างเวลาที่เราสวดมนต์ก่อนนอน สรรเสริญพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “อรหัง สัมมาสัมพุทธโ วิชาจรณสัมปันโน สุคโต โลกวิทู อนุตตโร ปุริสทัมมสารถิ สัตถา เทวมนุสสานัง พุทโธ ภควา” อย่างนี้ ก็เป็นการเจริญภาวนา ทำให้จิตสงบได้หรือ
- ส. ที่เราสวดมนต์ก่อนนอนทุกคืน โดยทั่วไปก็เป็นการถวายนอบน้อมแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งก็เป็นบุญญกิริยาวัตถุที่เป็นขั้นศีล เพราะเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจา แต่จิตจะเป็นกุศลสงบเป็นขั้นสมถภาวนานั้น จะต้องระลึกถึงพระคุณของพระองค์ด้วย ไม่เพียงแต่กล่าวคำสวดมนต์จบเท่านั้น
- ว. จะระลึกในพระคุณของพระองค์ได้อย่างไรบ้าง
- ส. ระลึกในพระปัญญาคุณที่พระองค์ทรงตรัสรู้ ในพระบริสุทธิคุณที่ทรงหมดกิเลสโดยสิ้นเชิง และในพระมหากรุณาคุณที่ทรงแสดงพระธรรมอนุเคราะห์สัตว์โลกโดยประการต่างๆ ขณะที่ระลึกถึงพระคุณของพระองค์นั้น จิตก็เป็นกุศล สงบระงับจาก

กิเลสเพราะไม่ได้คิดถึงเรื่องอื่นๆ ที่จะทำให้กิเลสเกิดขึ้นได้ จิตที่ระลึกถึงพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นย่อมเป็น จิตที่ผ่องใส และย่อมจะโน้มไปในทางที่จะประพฤติปฏิบัติตาม พระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงไว้แล้ว ซึ่งขณะนั้นก็ย่อมเป็นจิตใจ ที่อ่อนโยน ไม่คิดเบียดเบียนให้ผู้ใดเดือดร้อน เป็นจิตใจที่มี เมตตา มีความหวังดี มีความต้องการให้คนอื่นเป็นสุขทุกๆ คน เมื่อมีความเมตตาและมีความหวังดีต่อคนอื่นๆ เป็นประจำอยู่ในใจแล้ว ก็ยังจะต้องระวังจิตไม่ให้พลัดเพี้ยนไปในอารมณ์ ที่น่าพอใจด้วยการพิจารณาในความเป็นอสุภของตัวเองและของ คนอื่นด้วย ซึ่งถ้าไม่พิจารณาแล้วก็อาจจะหลงพอใจได้ และ การที่จะยังยั้งจิตใจไม่ให้พะวงถึงอารมณ์ที่น่ายินดีที่น่าพอใจ ได้นั้น ก็จะต้องระลึกถึงความตายที่จะต้องมาถึงอย่างแน่นอน ซึ่งก็ไม่มีใครรู้เลยว่าจะเป็นขณะไหน ช้าหรือเร็ว ถ้าระลึกถึง ความตายอยู่เสมอๆ ก็จะทำให้ไม่ประมาทในการเจริญกุศล ยิ่งขึ้น เพราะการได้เกิดเป็นมนุษย์นั้นเป็นโอกาสที่ยากแสนยาก จึงควรที่จะอบรมเจริญกุศลได้ทุกๆ ประการ

- ว. จากการสนทนาของเราวันนี้ ก็คงจะเห็นทางที่จะเจริญกุศลได้ ยิ่งขึ้นกว่าชั้นทานและชั้นศีล **ซึ่งขณะใดที่จิตไม่เป็นไปในทาน ศีล ภาวนา จิตย่อมเป็นอกุศล ในชีวิตประจำวันย่อมเป็นการ ยากที่จะอบรมเจริญกุศลจิตให้สงบเป็นสมาธิถึงขั้นอุปปนา**

สมาธิซึ่งเป็นชั้นฉานจิตได้ แต่ถึงอย่างนั้นท่านก็ยังมีทาง
ที่จะระงับจิตไม่ให้ตริกไปในสิ่งที่จะทำให้เกิดอกุศลด้วยการ
ระลึกถึงอารมณ์ที่ทำให้จิตผ่องใส นั่นก็คือ ระลึกถึงพระคุณ
ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เจริญเมตตา พิจารณา
ความเป็นอสุภ และระลึกถึงความตาย ท่านที่เห็นโทษของกิเลส
แต่ละขั้นและพากเพียรที่จะเจริญกุศลเพื่อขจัดขัดเกลากิเลส
แต่ละขั้น ก็คงจะได้พิจารณาเรื่องที่เราได้สนทนากันในวันนี้
และคงจะได้ประโยชน์แก่ท่านตามสมควร สวัสดีค่ะ

ศีลขจัดกิเลสหายาบ สมณะระงับกิเลสกลาง วิปัสสนาละกิเลสละเอียด

- ว. สวัสดิ์คะ บุญญกิริยาวัตถุหมวดที่ ๓ คือ ภาวนานั้นมี ๒ อย่าง คือ สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา ในชีวิตประจำวันของผู้ครองเรือนทั้งหลายย่อมเป็นการยากที่จะอบรมเจริญสมถภาวนาให้ได้ถึงขั้นอุปนาสมาธิซึ่งเป็นฉานจิต แต่ถึงกระนั้นผู้ครองเรือนทั้งหลายก็ยังมีทางที่จะอบรมจิตให้สงบด้วยการระลึกถึงอารมณ์ที่ทำให้จิตสงบผ่องใสอยู่บ่อยๆ เนิ่งๆ ซึ่งได้แก่การระลึกถึงคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเจริญเมตตา การพิจารณาความเป็นอนุสขของรูปร่างกาย และการระลึกถึงความตาย เป็นต้น ส่วนกุศลที่เป็นวิปัสสนาภาวนานั้นเพราะเหตุใดการอบรมเจริญวิปัสสนาจึงสามารถละกิเลสให้ดับหมดสิ้นได้
- ส. การอบรมเจริญวิปัสสนาภาวนาละกิเลสให้เบาบางจนดับหมดสิ้นได้เป็นลำดับ เพราะว่าเป็นการเจริญปัญญารู้ลักษณะที่แท้จริงของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ

- ว. พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น แสดงลักษณะของสภาพธรรมทั้งหลายที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้แล้ว การศึกษาพระธรรมของพระผู้มีพระภาค จะไม่ได้ชื่อว่า ได้รู้ลักษณะของสภาพธรรมทั้งหลายแล้วหรือ
- ส. ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาหรือการฟังพระธรรม เป็นความรู้ที่ เพียงละความไม่รู้และความเห็นผิด ความเข้าใจผิด เพราะไม่เคยฟัง ไม่เคยรู้เรื่องลักษณะของสภาพธรรมทั้งหลาย เท่านั้นเอง แต่ความรู้ขั้นนั้นไม่สามารถละกิเลสให้ดับหมดสิ้นไปได้ เพราะไม่ใช่การประจักษ์แจ้งลักษณะที่แท้จริงของ สภาพธรรมในขณะที่สภาพธรรมนั้นๆ กำลังเกิดขึ้นปรากฏจริงๆ เช่นในขณะนี้ เป็นต้น
- ว. แล้วอย่างเวลาที่สิ่งหนึ่งสิ่งใดเสื่อมสลายแปรปรวนไป จะเป็น ตัวเราเองหรือคนอื่นก็ตาม เกิดเจ็บไข้ล้มตายไป หรือถ้าวัตถุ สิ่งของแตกทำลายเสียหายไป เราก็คงรู้สึกว่า มันไม่เที่ยง เป็น ทุกข์ เป็นอนัตตา ความรู้แค่นี้จะชื่อว่ารู้ธรรม รู้ลักษณะที่ แท้จริงของสภาพธรรมทั้งหลาย และจะทำให้กิเลสหมดสิ้นไป ได้ไหม เพราะว่าเรารู้ในขณะที่สิ่งนั้นกำลังมีสภาพเป็นทุกข์ ไม่เที่ยงและเป็นอนัตตา

- ส. รู้เช่นนั้นไม่สามารถจะดับกิเลสให้หมดสิ้นไปได้ เพราะว่า
ปัญญาที่รู้เช่นนั้นไม่ได้รู้ลักษณะของสภาพธรรมทั้งหลาย
ที่ไม่ใช่ตัวตนที่กำลังเกิดดับเป็นทุกข์อยู่ทุกๆขณะ แม้ในขณะ
นี้เอง
- ว. อาจารย์พูดอย่างนี้ทำให้ฉันนึกถึงเวลาเราอ่านข่าวในหนังสือพิมพ์
เรื่องคนตายไม่ว่าจะตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บหรืออุบัติเหตุ หรือ
เวลาที่เราไปตามโรงพยาบาลต่างๆ เห็นแล้วก็สลดใจที่คนไข้
แต่ละคนต้องทุกข์ทรมานด้วยโรคร้ายต่างๆ หรือเวลาไปงานศพ
แม้จะได้เห็นสภาพที่ชวนให้สลดใจ แต่ถึงอย่างนั้นกิเลส คือ
ความโลภ ความโกรธ ความหลง ในใจของเรานี้ก็รู้สึกว่ามันยังไม่
หมด ยังไม่เบาบางไปได้สักที
- ส. กิเลสมีถึง ๓ ชั้น กิเลสอย่างหยาบปรากฏให้รู้ได้เวลาที่มีกาย
ทุจริต วจีทุจริต ส่วนกิเลสอย่างกลางก็ปรากฏให้รู้ได้เวลาที่
สภาพของกิเลสแต่ละชนิดนั้นเกิดขึ้นกับจิต ซึ่งถึงแม้ว่าคน
อื่นจะไม่รู้ เพราะว่าไม่ได้กระทำกายทุจริต วจีทุจริต แต่เวลา
ที่กิเลสชนิดไหนเกิดขึ้นกับจิตใจของใครคนนั้นก็รู้ได้
- ว. อย่างคนที่นั่งเฉยๆ หรือนอนเฉยๆ ไม่ได้ทำการทำงานอะไร แต่จิต
ของเขาไม่เฉย เขาอาจจะคิดนึกไปในเรื่องต่างๆ แล้วก็เกิดความ
รู้สึกยินดียินร้ายไปตามเรื่องราวที่เขาคิด หรือในขณะที่เห็น

หรือได้ยินก็ตาม จิตก็เกิดความพอใจบ้าง ไม่พอใจบ้าง เกิดความตระหนี่ความริษยาขึ้นภายในใจบ้าง แต่ความรู้สึกเหล่านี้ไม่มีใครจะรู้ได้หรอก เพราะว่าเจ้าตัวเขาก็ไม่ได้พูด ไม่ได้ทำอะไรให้คนอื่นเดือดร้อน ความรู้สึกอย่างนี้ก็เป็นกิเลสอย่างกลาง แล้วที่ว่าเป็นกิเลสอย่างกลางนี้เพราะอะไร ทำไมจึงไม่เป็นกิเลสอย่างหยาบ

- ส. ที่เป็นกิเลสอย่างกลาง ไม่ใช่กิเลสอย่างหยาบ ก็เพราะว่ากิเลสอย่างกลางไม่แรงเท่ากิเลสอย่างหยาบ
- ว. อย่างเช่นความริษยานี้ ถ้าเกิดขึ้นแล้ว เพียงแต่ทำให้จิตใจไม่เบิกบานไม่อนุโมทนาเวลารู้ข่าวที่ควรอนุโมทนาการทำความดีของคนอื่น อย่างนี้ก็เป็นกิเลสอย่างกลาง เพราะว่าเกิดปรากฏให้จิตใจรู้ได้ แต่ยังไม่ล่วงเป็นกายทุจริตและวจีทุจริต แต่ถ้าหากว่าความริษยานี้เกิดขึ้นรุนแรงก็อาจจะทำให้บุคคลนั้นๆ กล่าวมุสาวาทได้ ความริษยานี้ย่อมจะเห็นกันได้ทุกๆ ไปในหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีข่าวประทุษร้ายกันเพราะความริษยาอยู่บ่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็เรื่องในครอบครัวที่เกิดจากความหึงหวงของสามีภรรยา ซึ่งความริษยาขึ้นนั้นก็ เป็นกิเลสอย่างหยาบแล้ว เพราะทำให้เกิดการประทุษร้ายทางกาย ทางวาจา เรื่องของกิเลสอย่างหยาบก็ดี กิเลสอย่างกลางก็ดี ก็พอ

จะเห็นและเข้าใจได้ กิเลสอย่างละเอียดนั้นเกิดเมื่อไหร่และจะรู้ได้อย่างไร

- ส. ถ้าตราบได้ยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์บุคคลยังไม่ได้ดับกิเลสให้หมดสิ้นไป กิเลสอย่างละเอียดก็ยังมีประจำอยู่ในจิตใจตลอดเวลา ถึงแม้ในขณะที่กำลังนอนหลับ กำลังให้ทาน รักษาศีล อบรม เจริญสมณะ กิเลสอย่างละเอียดก็ยังมีอยู่
- ว. กิเลสอย่างละเอียดก็ละเอียดสมชื่อจริงๆ เพราะแม้ในขณะที่เจริญกุศลขึ้นทาน ศีล สมณะนั้น กิเลสละเอียดก็ยังมีอยู่ในขณะที่ให้ทาน รักษาศีล เจริญสมณะนี้ กิเลสอย่างละเอียดจะเบาบางลงไปได้บ้างไหม
- ส. ในขณะที่ให้ทาน รักษาศีล เจริญสมณะนั้นก็ยับยั้ง คือ ระวังกิเลสไม่ให้เกิดขึ้นตามขั้นของกุศลนั้นๆ ขณะนั้นกิเลสก็ไม่พอกพูนเพิ่มขึ้น แต่ว่าไม่ได้ขัดเกลากิเลสละเอียดให้เบาบางลงเลย
- ว. ถ้าอย่างนั้น การขัดขัดเกลากิเลสแต่ละขั้นก็คงเป็นไปตามการเจริญกุศลแต่ละขั้น คือว่าเราจะให้ทานเพื่อจะขัดเกลากายวาจาที่ทุจริต ก็เป็นไปไม่ได้ หรือว่าจะรักษาศีลและจะเจริญสมณะเพื่อขัดเกลากิเลสอย่างละเอียดก็ไม่ได้อีก

ส. เหตุกับผลต้องตรงกัน เมื่อกิเลสมี ๓ ชั้น คือกิเลสอย่างหยาบ กิเลสอย่างกลาง และกิเลสอย่างละเอียด กุศลที่ขัดเกลากิเลส ก็ต้องมี ๓ ชั้นด้วย คือ การเจริญกุศลขั้นศีลขจัดกิเลสหยาบ การเจริญกุศลขั้นสมาธิ คือ สมณภาวนารับกิเลสอย่างกลาง และกุศลที่อบรมเจริญปัญญา คือ วิปัสสนาภาวนาละกิเลสอย่างละเอียด

ว. การเจริญกุศลขั้นศีลและขั้นสมาธิ จะเป็นปัญญาด้วยได้ไหม

ส. ได้ค่ะ แต่ว่าเป็นปัญญาคนละขั้น ไม่ใช่ปัญญาขั้นอบรมเจริญวิปัสสนา เพราะคนที่เห็นโทษของกายทุจริต วจีทุจริต แล้วละเว้นกายทุจริตด้วยปัญญาที่รู้อย่างนั้นในขณะที่ละเว้นนั้นก็ได้ สำหรับคนที่เห็นโทษของกามคือความติด ความพอใจ ยึดมั่นในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่ทำให้จิตใจเร่าร้อนไม่สงบ ก็เพียรระงับกิเลสเหล่านั้นด้วยการระลึกรถึงอารมณ์ที่ทำให้จิตสงบเป็นสมณภาวนาบ่อยๆ เพื่อให้จิตสงบผ่องใสเป็นกุศลอยู่เสมอ นี่ก็เป็นปัญญาขั้นที่เห็นโทษของกาม และรู้ว่าจิตใจจะสงบระงับจากกามได้นั้นจะต้องอบรมเจริญอย่างไร แต่การเจริญกุศลขั้นวิปัสสนาภาวนานั้น เป็นปัญญาอีกขั้นหนึ่งที่รู้ลักษณะที่แท้จริงของสภาพธรรมที่ปรากฏ เพื่อละความไม่รู้ ซึ่งเป็นมูลเหตุให้เกิดความเห็นผิดและกิเลสต่างๆ ปัญญาที่

เป็นวิปัสสนาภาวนานั้นเมื่อคมกล้าขึ้นก็สามารถดับกิเลสได้
หมดสิ้นเป็นสมุจเฉตตามขั้นของการรู้แจ้งอริยสัจธรรม

- ว. แต่ดูแล้วก็เหมือนกับว่า การเจริญสมณภาวนาก็สามารถจะละ
ความยินดียินร้ายในกามได้ไม่ใช่หรือ
- ส. ระบุได้เพียงชั่วคราวชั่วคราว แต่ว่าดับกิเลสไม่ได้ เพราะว่า
การละความไม่รู้ ละความเห็นผิดและการดับกิเลสให้หมดสิ้น
ไปได้นั้น จะต้องละด้วยปัญญาที่รู้แจ้งในลักษณะที่แท้จริงของ
สภาพธรรมทั้งหลายที่กำลังปรากฏ ถ้าปัญญาขั้นนั้นยังไม่เกิด
ขึ้นก็ดับกิเลสไม่ได้
- ว. อย่างในครั้งพุทธกาลก็ปรากฏว่า ผู้ที่เจริญสมณภาวนาจนได้
ฌานอย่างชำนาญมาก สามารถทำอิทธิปาฏิหาริย์เหาะเหิน
เดินอากาศได้ แต่พอเกิดความยินดีมีมาในรูป ในลาภ ในยศ
ฌานก็เสื่อม หรืออย่างท่านพระเวททัตต์ ท่านเหาะเหินเดิน
อากาศได้ ทำอิทธิปาฏิหาริย์จนเจ้าชายยอชาติศัตรูเกิดความ
เลื่อมใส แต่เพราะความริษยาของท่านที่มีต่อองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า และความปรารถนาในลาภยศ จึงทำให้ท่าน
เสื่อมจากฌานสมาบัติ นี่ก็แสดงว่ากิเลสที่ละเอียดยังมีกำลัง
เหนียวแน่นมากเหลือเกิน แม้ว่าบุคคลนั้นจะมีสมาธิมากมาย
แล้ว ก็ยังละไม่ได้

ส. ผู้ที่เห็นความจริงข้อนี้ จึงเจริญกุศลขั้นวิปัสสนากาวนาเพื่อละความไม่รู้ ความสงสัยและความเห็นผิดในสภาพธรรมทั้งหลาย จนกว่าจะดับกิเลสได้หมดสิ้นเป็นลำดับ ท่านเหล่านั้นไม่หวังให้จิตใจผ่องใส สงบระงับกิเลสเท่านั้น ไม่หวังที่จะเพลินมัวเมาในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่ดีๆ ซึ่งเป็นผลของการเจริญกุศล เพราะถึงแม้ว่าจะได้อารมณ์ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่ดีเลิศสักเพียงใดก็ตาม สิ่งเหล่านั้นก็ไม่เที่ยง ย่อมแปรปรวนเสื่อมสลายไปอยู่เรื่อยๆ ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค นันทนวรรคที่ ๒ นันทนสูตรที่ ๑ ข้อ ๒๓ - ๒๕ ณ พระวิหารเชตวัน พระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสเล่าให้พระภิกษุทั้งหลายฟังถึงการกล่าวโต้ตอบกันระหว่างเทวดา ๒ องค์ในเรื่องนี้ด้วย พระองค์ตรัสเล่าว่า เทวดาชั้นดาวดึงส์องค์หนึ่งแวดล้อมด้วยหมუნาง อัปสร เอิบอิ่มพรั่งพร้อมด้วยเบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ และพวกนางอัปสรบำเรออยู่ในสวนนันทวัน เทวดาองค์นี้ได้กล่าวคาถาในเวลานั้นว่า “เทวดาเหล่าใดไม่เห็นนันทวันอันเป็นที่อยู่ของหมุ่เทพ ๓๐ ผู้มียศ เทวดาเหล่านั้นย่อมไม่รู้จักความสุข” เมื่อเทวดานั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว เทวดาองค์หนึ่งได้ย้อนกล่าวแก่เทวดาองค์นั้นด้วยคาถาว่า “ดูกรท่านผู้เขลา ท่านย่อมไม่รู้จักคำของพระอรหันต์ทั้งหลายว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง มีความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้น

แล้วก็ดับไป ความสงบระงับสังขารเหล่านั้นเสียได้เป็นสุข”

ว. ก็แสดงว่าเทวดาทាំងสององค์นี้ต่างก็มีความเห็นในเรื่องของความ
สุขต่างกันตามขั้นของปัญญา สวณนันทวันในดาวดิงส์ก็จะ
สวยงามรื่นรมย์และน่าเพลิดเพลินมากทีเดียว เทวดาองค์นั้น
ท่านจึงได้กล่าวว่า “เทวดาเหล่าใดไม่เห็นนันทวัน เทวดาเหล่า
นั้นย่อมไม่รู้จักความสุข”

ส. สวณนันทวันน่าเพลิดเพลินรื่นรมย์กว่าโลกมนุษย์ เพราะเป็น
กามสุคติภูมิที่สูงกว่าภูมิมนุษย์ แต่ความรื่นรมย์ของสวรรค์ชั้น
ต่างๆ นั้นย่อมไม่สามารถจะผูกพันผู้มีปัญญาให้หลงมัวเมา
อยู่ในอารมณ์ที่น่าเพลิดเพลินเหล่านั้นได้ ดังข้อความใน
สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อุปจาลาสูตที่ ๗ ข้อ ๕๔๑ ที่ท่าน
อุปจาลาภิกขุณีได้กล่าวตอบมารที่มาสักชวนให้ท่านตั้งจิต
ปรารถนาไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดิงส์ ขึ้นมายา ขึ้นดุสิต ขึ้น
นิมมานนรติ และชั้นปรนิมมิตตวสวดี ซึ่งท่านอุปจาลาภิกขุณี
กล่าวตอบมารว่า สวรรค์ทั้งหลายนั้นก็ยิ่งผูกพันอยู่กับกาม
อารมณ์ต่างๆ คนที่ยังยินดีเพลิดเพลินในกามอารมณ์นั้นอยู่ใน
อำนาจของมาร เพราะฉะนั้นท่านจึงไม่ปรารถนาจะเกิดใน
ที่ไหนเลย

ว. มารนี่ก็แปลกนักเชียว เห็นใครทำดีเป็นไม่ได้ นับตั้งแต่องค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปจนถึงพระภิกษุ ภิกษุณี มารก็
เที่ยวไปขัดขวางอย่างนี้อยู่เรื่อย แล้วก็คนที่ทำบุญกุศลบาง
ประการ แต่ไม่ขัดเกลาความริษยาของตัวเองนี้ น่ากลัวจริงๆ
น่ากลัวว่าจะไปเกิดเป็นมารได้ สำหรับเรื่องอบรมเจริณวิปัสสนา
นั้นเห็นจะเป็นเรื่องที่ละเอียดมากทีเดียว เพราะว่าเป็นการละ
กิเลสอย่างละเอียด กิเลสอย่างละเอียดนี้ เราจะรู้ได้ใหม่ว่ามี
ลักษณะอย่างไรบ้าง

ส. กิเลสที่เกิดขึ้นปรากฏให้รู้ได้ก็เป็นกิเลสอย่างหยาบและกิเลส
อย่างกลาง ที่รู้ว่ายังมีกิเลสอย่างละเอียดอยู่ก็เพราะกิเลส
อย่างกลางและกิเลสอย่างหยาบเกิดขึ้นนั่นเอง เพราะกิเลส
อย่างละเอียดเป็นเหตุให้เกิดกิเลสอย่างกลางและกิเลสอย่าง
หยาบ และกิเลสอย่างละเอียดนั้นจะดับหมดไปได้ ก็เมื่ออบรม
เจริณปัญญาจนรู้ชัดในลักษณะของสภาธรรมทั้งหลายที่ปรากฏ
ตามความเป็นจริงของธรรมนั้นๆ **เมื่อปัญญารู้แจ้งอริยสัจ
ธรรม ๔ กิเลสอย่างละเอียดจึงจะดับหมดสิ้นไปเป็นประเภทๆ**

ว. กว่าจะเจริณปัญญาให้ถึงขั้นรู้แจ้งอริยสัจธรรม ๔ คงจะนาน
มากทีเดียว เท่าที่ทราบกันก็ปรากฏว่าในสมัยพุทธกาล
บางท่านอบรมเจริณปัญญานานถึง ๑๐ ปี ๒๐ ปี นี่เป็นสมัย
พุทธกาล ถ้าเป็นสมัยนี้แล้วก็คงนานกว่านั้น และก็คงจะยาก

กว่านั้นมากเป็นแน่

- ส. ก่อนถึงชาติที่รู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยบุคคล ก็ต้อง
อบรมเจริญปัญญามาแล้วในอดีตชาติเป็นหมื่นเป็นแสนกัป
เพราะการรู้แจ้งอริยสัจ ๔ ได้นั้นจะต้องสะสมอบรมเจริญ
ปัญญาจนกว่าปัญญาแต่ละขั้นจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นปัญญาที่รู้ชัด
ประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏจริง ๆ ถ้าใครมุ่ง
จะปฏิบัติโดยไม่เข้าใจเหตุผลของการปฏิบัติให้ถูกต้องเสียก่อน
ก็ไม่สามารถจะอบรมเจริญวิปัสสนาได้เลย
- ว. ถ้าอย่างนั้น เราเห็นจะต้องพูดกันถึงเรื่องสภาพธรรมทั้งหลายที่
มีจริงที่ปรากฏให้ปัญญารู้ได้เสียก่อน
- ส. ถ้าไม่พูดกันถึงเรื่องสภาพธรรมเหล่านี้ให้เข้าใจก่อน ก็ไม่มีปัญญา
ขั้นต้นที่เกิดจากการฟังหรือการศึกษา เมื่อไม่มีปัญญาขั้นต้นก็
เจริญปัญญาขั้นต่อไปไม่ได้เลย
- ว. วันนี้นักสนทนาของเราก็ได้ดำเนินมาด้วยเวลาพอควรแล้ว
สวัสดิ์ค่ะ

ธัมมสวนะ

- ว. สวัสดิ์คะ ท่านผู้ฟัง ถ้าเราจะพูดกันถึงความสุขที่เราปรารถนา กันอยู่ทุกคนนั้น ย่อมไม่พ้นจากอารมณ์ที่น่ายินดีทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ หรือท่านผู้ฟังคิดว่าจะมี อารมณ์อื่นใดนอกเหนือไปจากนี้อีก ถ้าย้อนระลึกดูความเป็น มาของชีวิตในวัยเด็ก ก็จะได้เห็นว่าความสุขของเด็กเกิดจากการได้กิน ได้เที่ยว ได้เล่น ซึ่งก็หาได้พ้นไปจากความยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส ไม่ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ ชีวิตที่ต้องอดทนต่อสู้เพื่อ ความเป็นอยู่โดยเฉพาะท่านที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ย่อมจะมี ภาระหนัก ทำให้เหน็ดเหนื่อยทั้งกายทั้งใจ ผู้ใหญ่บางคนอาจ จะรู้สึกได้ว่า ถ้าได้กลับไปมีชีวิตเช่นวัยเด็กอีกก็จะดีไม่น้อย เพราะ ไม่ต้องรับผิดชอบอะไร ไม่ต้องทำอะไรให้เหน็ดเหนื่อย เมื่อ เป็นนักเรียนก็คิดว่าพ้นจากวัยนักเรียนแล้ว ทำงานหาเงินใช้ได้ เองคงจะมีความสุข พอได้ทำงานเข้าจริงๆ ก็ประสบกับปัญหา ในเรื่องทำงาน เกิดท้อใจ อยากกลับไปเป็นนักเรียนใหม่ เมื่อเริ่มทำงานก็พอใจกับเงินเดือนขั้นแรกที่ได้รับ ทำๆ ไปก็เกิด ไม่พอใจ อยากได้เงินเดือนเพิ่มขึ้น เพราะเห็นคนอื่นที่เข้ามา ใหม่ๆ ได้เงินเดือนมากกว่า เกิดมีปมด้อยขึ้น บางคนทำงาน

นานๆ ไปก็เบื่อ อยากเปลี่ยนงานใหม่ ที่เป็นข้าราชการก็อยาก
เปลี่ยนเป็นพ่อค้าเพราะคิดว่าคงดีกว่า พ่อค้าทำกิจการไปเกิด
ขาดทุน คิดว่าเป็นข้าราชการมีเงินเดือนที่มั่นคง ไม่ต้องเสี่ยง
กับการขาดทุนการล้มละลายในอนาคตจะสบายกว่า อย่างนี้
เป็นต้น บางครั้งท่านเคยถามตัวเองบ้างหรือเปล่าว่า ชีวิตเรา
เกิดมาเพื่อสิ่งนี้เท่านั้นหรือ เกิดมาเพื่อทำงาน กินนอน หา
ความเพลิดเพลินจากรูป เสียง กลิ่น รส ไปวันหนึ่งๆ
แล้วก็ตายไป เท่านั้นเองหรือคือสิ่งที่ชีวิตต้องการ จากหลัก
ธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมทำให้
ผู้ที่เป้นพุทธศาสนิกพิจารณาเห็นว่า ชีวิตนั้นจะไม่สิ้นสุดลง
เพียงแต่ความตายในภพนี้ชาตินี้เท่านั้น ตราบใดที่มนุษย์ยังมี
กิเลส ตรานั้นก็ต้องเวียนเกิดเวียนตายอยู่เรื่อยไป ส่วนจะไป
เกิดดีเกิดไม่ดีมีความสุขมากหรือมีความสุขมากนั้นก็ขึ้นอยู่กับ
กรรมคือการกระทำของแต่ละคนในบรรดากรรมคือการกระทำ
ทั้งหลาย กุศลกรรมเท่านั้นเป็นที่พึง พระผู้มีพระภาคได้ทรง
แสดงกุศลกรรมทั้งหลายไว้ในบุญญกิริยาวัตถุ ๑๐ ซึ่งได้กล่าวไป
แล้ว ๘ ประการ คือ

ทิวชุกุกรรม คือการทำความเห็นให้ถูกต้องตามสภาพธรรม
ที่เป็นจริง

ทาน คือการให้ การเสียสละทรัพย์สินสิ่งของเพื่อ
อนุเคราะห์ผู้อื่น

ปัตติทาน คือการอุทิศกุศลที่ตนได้กระทำแล้วให้ผู้อื่นได้
อนุโมทนา

ปัตตานุโมทนา คือการอนุโมทนายินดีในบุญกุศลที่ผู้อื่นได้
กระทำแล้ว

ศีล คือการละเว้นทุจริตทางกาย ทางวาจา

อปจายนะ คือการอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม

เวยาวัจจะ คือการช่วยเหลือผู้อื่น

ภาวนา คือการเจริญกุศลที่จัดขัดเกลากิเลสอย่างกลาง
และอย่างละเอียด การเจริญภาวนามี ๒ คือ
สมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา

วันนี้เราก็จะได้พูดถึงถึงบุญญกิริยาวัตถุในหมวดของภาวนาข้อ
ต่อไป คือ **ธัมมสวนะ** การฟังธรรม ๑ และ**ธัมมเทศนา** การแสดง
ธรรม ๑ เพราะเหตุใดกุศลทั้งสองอย่างนี้จึงได้รวมอยู่ในหมวด
ของภาวนา

- ส. การที่ธัมมสวนะและธัมมเทศนาเป็นกุศลในประเภทของภาวนา
ก็เพราะเป็นกุศลในขั้นของปัญญา การฟังธรรมและการแสดง

ธรรมนั้นอุปการะแก่การเจริญกุศลชั้นภาวนาด้วย เพราะว่าถ้าไม่มีการฟัง ไม่มีการศึกษาให้เข้าใจเหตุและผลของการเจริญภาวนา ปัญญาที่เป็นชั้นภาวนาก็เกิดไม่ได้

- ว. การเจริญสมถภาวนาซึ่งเป็นความสงบที่มั่นคงเป็นสมาธิขั้นต่างๆ ที่ระงับกิเลสอย่างกลางไม่ให้เกิดขึ้นนั้น ก็มีก่อนการตรัสรู้ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
- ส. แต่ว่าอารมณ์ที่ทำให้จิตสงบระงับกิเลสเป็นสมถภาวนานั้น หลังจากการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว มีรวมทั้งสิ้น ๔๐ ประการ แต่สมัยก่อนการตรัสรู้บางอารมณ์ก็ยังไม่ มี เช่น พุทธานุสสติ อัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ซึ่งได้แก่การระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า คุณของพระธรรมและคุณของพระสงฆ์นั้น ก่อนการตรัสรู้ยังไม่มี
- ว. และสำหรับการเจริญวิปัสสนากรรมฐานก่อนการตรัสรู้ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คงไม่มี
- ส. ไม่มีเพราะเหตุว่าการเจริญวิปัสสนากรรมฐานเป็นการเจริญปัญญาที่ละกิเลสอย่างละเอียดให้หมดสิ้นเป็นสมุจเฉทไม่เกิดขึ้นอีกเลย ถ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงตรัสรู้หนทางอบรมเจริญปัญญาขั้นนี้และไม่ได้ทรงเทศนาให้ผู้อื่นได้รู้ตาม ก็ไม่มีใครสามารถเจริญปัญญาขั้นนี้ได้เลย

- ว. เรื่องการฟังธรรมหรือการศึกษาธรรมเท่าที่เป็นปัญหากันอยู่ในขณะนี้ก็คือ โดยทั่วไปแล้ว ถ้ามีใครสนใจจะฟังธรรม ถ้าจะไปวัดก็มักจะกลัวคนอื่นเห็นแล้วจะคิดว่าเป็นคนธัมมะธัมโม หรือว่าเป็นคนคร่ำครึล้าสมัย ข้อนี้อาจารย์มีความเห็นอย่างไร
- ส. การฟังธรรมนั้นเป็นการฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแก่พุทธบริษัทและบุคคลต่างๆ ณ สถานที่ต่างๆ หลังจากที่เราองค์ทรงตรัสรู้ตรารอบจนกระทั่งใกล้จะปรินิพพานสำหรับบุคคลในสมัยนี้ก็ไม่มีใครทราบว่า จะได้เคยฟังพระธรรมจากพระโอษฐ์ของพระองค์มาบ้างแล้วหรือไม่ในอดีตชาติก่อนๆ เมื่อ ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้วนั้น หรือในอดีตชาติตั้งแต่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ก่อนๆ แต่ถึงแม้ว่าเราไม่อาจจะรู้ว่าในชาติก่อนๆ นั้นเราเป็นใคร ทำอะไรอยู่ที่ไหน แต่ว่าในปัจจุบันชาตินี้ การที่เรายังมีโอกาสฟังพระธรรมที่พระองค์ประทานไว้เป็นศาสดาแทนพระองค์นั้น ก็นับว่าเป็นการได้ฟังสิ่งที่ประเสริฐยิ่งกว่าการได้ฟังสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น ที่คุณวันทนาวาคนที่ไปฟังและศึกษาธรรมที่วัดนั้นเป็นคนคร่ำครึหรือล้าสมัยหรือไม่นั้น ดิฉันขอให้เราย้อนกลับไปถึงเมื่อสมัย ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว ณ ปาโคสังคาสลวันซึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ขณะนั้น ตามข้อความในมัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก มหาวมกวรรค มหาโคสังคาสลสูตร ข้อ ๓๖๙ - ๓๘๒ ซึ่งมีข้อความโดยย่อว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ป่าโคสิงคสาละวัน พร้อมด้วยพระเถระมากมายหลายรูป ผู้ซึ่งเป็นเอตทัคคะ คือ เป็นผู้เลิศในคุณธรรมด้านต่างๆ ครั้งนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ออกจากที่พักผ่อนในเวลาเย็นแล้วเข้าไปหาท่านพระมหากัสสปะ กล่าวชวนท่านพระมหากัสสปะให้เข้าไปหาท่านพระสารีบุตร เพื่อฟังธรรม ท่านพระมหากัสสปะก็รับคำแล้วท่านพระมหาโมคคัลลานะ ท่านพระมหากัสสปะและท่านพระอนรุทธะ ก็เข้าไปหาท่านพระสารีบุตรเพื่อฟังธรรม เมื่อท่านพระอานนท์ เห็นท่านพระมหาโมคคัลลานะ ท่านพระมหากัสสปะและท่านพระอนรุทธะเข้าไปหาท่านพระสารีบุตรเพื่อฟังธรรม ท่านพระอานนท์ก็เข้าไปหาท่านพระเรวัตตะ และกล่าวชวนท่านพระเรวัตตะ ให้เข้าไปหาท่านพระสารีบุตรเพื่อฟังธรรมด้วย เมื่อท่านพระสารีบุตรเห็นท่านพระเรวัตตะและท่านพระอานนท์ มา ท่านก็กล่าววเชื้อเชิญต้อนรับและสนทนาธรรมกัน

- ว. ทั้งๆ ที่แต่ละท่านก็เป็นผู้ทรงคุณวิเศษ ทรงความเป็นเอตทัคคะ ในทางต่างๆ ท่านก็ยังใคร่สนทนาธรรมกันโดยไม่รู้จักเบื่อเลย
- ส. ในขุททกนิกาย อสิตินิบาตชาดก มหาสุตโสมชาดก กล่าวว่า
“ไฟไหม้หญ้าและไม้ย่อมไม่ไหม้ และสาครก็ไม่ไหม้ด้วยแม่น้ำ
ทั้งหลายฉับไฉน แม้บัณฑิตเหล่านั้นก็ฉับนั้น ได้ฟังคำสุภาษิต

แล้วย่อมไม่อ้อมด้วยสุภาชิต” คือใครที่จะได้ฟังอยู่เสมอ

- ว. แต่ก็น่าสงสัยว่า พระเถระสาวกแต่ละท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้ว นั้น ท่านเองก็ได้รับแจ้งในธรรม และบรรลุความเป็นพระอรหันต์ และทรงความเป็นเอตตัคคะในทางต่างๆ กันทั้งนั้นเลย แล้วท่านจะสนทนากันในเรื่องอะไรกัน
- ส. เมื่อท่านพระสารีบุตรกล่าวต้อนรับท่านพระอานนท์แล้ว ท่านก็ถามท่านพระอานนท์ก่อนว่า ป่าโคสิงคสาละวันเป็นสถานที่ที่น่ารื่นรมย์ ราตรีแจ่มกระจ่าง ไม้สาละบานสะพรั่งทั่วต้น กลิ่นคล้ายกลิ่นทิพย์ย้อมฟุ้งไป ท่านพระอานนท์มีความเห็นว่า ป่าโคสิงคสาละวันจะฟังงามด้วยพระภิกษุเช่นไร
- ว. ท่านพระอานนท์เป็นเอตตัคคะทางพหุสูตร ดิฉันคิดว่าท่านก็คงจะตอบว่า ป่าโคสิงคสาละวันจะฟังงามด้วยภิกษุที่เป็นพหุสูตร แล้วท่านพระสารีบุตรก็คงถามพระสาวกองค์อื่นๆ เช่นเดียวกัน
- ส. เมื่อท่านพระอานนท์ตอบแล้ว ท่านพระสารีบุตรก็ถามท่านพระเรวัตตะ แล้วถามท่านพระอนุรุทธะ แล้วถามท่านพระมหา กัสสปะ แล้วก็ถามท่านพระมหาโมคคัลลานะ
- ว. แล้วท่านพระสาวกก็คงตอบไปตามคุณธรรมที่ท่านเป็นเลิศ
- ส. ท่านพระเรวัตตะตอบว่า ป่าโคสิงคสาละวันจะฟังงามด้วยพระ

ภิกษุที่ยินดีในสมาบัติ คือ การที่จิตเป็นสมาธิขั้นฌานที่มีนิพพานเป็นอารมณ์ด้วย ท่านพระอนรุทธะตอบว่า ป่าโคสิงคสาละวันจะฟังงามด้วยพระภิกษุที่ตรวจดูโลกด้วยทิพยจักขุ ท่านพระมหากัสสปะตอบว่า ป่าโคสิงคสาละวันจะฟังงามด้วยภิกษุผู้ยินดีในรุตงค์และสรรเสริญคุณของรุตงค์

ว. รุตงค์ คืออะไร

ส. รุตงค์ คือ วัตรข้อปฏิบัติที่ขัดเกลากวามประพฤติเป็นพิเศษต่างหากจากศีล

ว. แล้วท่านพระมหาโมคคัลลานะล่ะ ท่านตอบว่าอย่างไร

ส. ท่านพระมหาโมคคัลลานะตอบว่า ป่าโคสิงคสาละวันจะฟังงามด้วยภิกษุผู้กล่าวอธิธรรมกถาและถามตอบปัญหาของกันและกัน

ว. มีใครถามท่านพระสารีบุตรบ้างหรือเปล่า

ส. พอท่านพระมหาโมคคัลลานะตอบแล้ว ท่านก็ได้ถามท่านพระสารีบุตรบ้าง

ว. ท่านตอบว่าอย่างไร

ส. ท่านพระสารีบุตรตอบว่า ป่าโคสิงคสาละวันจะฟังงามด้วยพระภิกษุที่อบรมจิตแล้ว และไม่ไปตามอำนาจจิต ความจริงท่าน

ตอบยาวกว่านี้ แต่ใจความเป็นอย่างนี้

- ว. แล้วแต่ละท่านตกลงกันว่าอย่างไร เพราะว่าแต่ละท่านก็ตอบกันไปคนละอย่าง
- ส. ท่านก็ชวนกันไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค เพื่อว่าเมื่อพระองค์ตรัสพยากรณ์อย่างไร พวกท่านก็จะได้ทรงจำข้อความนั้นไว้
- ว. ท่านไม่ถือความเห็นของท่านเป็นใหญ่เลย
- ส. ท่านรู้ว่าปัญญาของท่านไม่เท่าเทียมกับพระผู้มีพระภาค การพยากรณ์ธรรมของท่านอุปมาเหมือนการชั่งด้วยกำมือ แต่การพยากรณ์ธรรมของพระผู้มีพระภาคนั้นอุปมาเหมือนการชั่งด้วยตราชั่งที่เที่ยงตรง
- ว. แล้วพระผู้มีพระภาคตรัสว่า คำของพระสาวกท่านใดเป็นสุภาषิต
- ส. พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คำของพระสาวกทุกท่านเป็นสุภาषิตโดยปริยาย แล้วพระองค์ตรัสต่อไปว่า คำถามที่ว่า ป่าโคสิงคสาละวันจะฟังงามด้วยภิกษุเช่นไรนั้น พระองค์ตรัสตอบว่าป่าโคสิงคสาละวันจะฟังงามด้วยภิกษุซึ่งกลับจากบิณฑบาต และในเวลาหลังภัตแล้วก็บำเพ็ญเพียรเพื่อดับกิเลสให้หมดสิ้นด้วยความไม่ย่อท้อ คุณวันทนาคิดว่า การที่พระเถระทั้งหลายไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเพื่อฟังพระธรรมนั้น ท่านพระสาวกเหล่านั้น

คร่ำครึใหม่

- ว. ไม่ค่ะ ไม่มีใครที่จะกล่าวได้เลยว่า ท่านผู้ทรงคุณวิเศษ ทรง
ความเป็นเอตทัคคะและใครที่จะได้สดับฟังพระธรรมจาก
พระโอษฐ์ของพระผู้มีพระภาคเป็นคนคร่ำครึ เพราะเหตุว่า
พุทธบริษัทที่เลื่อมใสใครที่จะได้สดับฟังพระธรรม ใครที่จะได้
ถวายเป็นนอบน้อมสักการะพระองค์ย่อมมีทั้งพระมหากษัตริย์
ผู้ยิ่งใหญ่ อย่างพระเจ้าปเสนทิโกศล พระเจ้าอชาตศัตรู
พระเจ้าพิมพิสาร พร้อมทั้งพระราชโอรสและข้าราชการบริพาร
พวกมัลลกะกษัตริย์ มีทั้งพราหมณ์มหาศาล คฤหบดีมหาศาล
ต่างก็พากันหลั่งไหลไปถวายเป็นนอบน้อมสักการะและ
ฟังธรรม ณ พระวิหารต่างๆ เช่น พระวิหารเชตวัน พระวิหาร
เวฬุวันที่น่ารื่นรมย์ และแม้บนยอดเขาคิฆฌกูฏที่สงัดวิเวก
เพราะฉะนั้นจะกล่าวว่าผู้ที่มีศรัทธาสนใจใครที่จะฟังพระธรรม
ของพระผู้มีพระภาคนั้น เป็นคนคร่ำครึไม่ได้เลย
- ส. ถ้าพุทธศาสนิกชนจะรู้ว่า การที่มีจิตศรัทธาและมีความ
เลื่อมใสในพระรัตนตรัยจนถึงกับมีความสนใจไปวัด ไปฟังธรรม
และไปศึกษาธรรม ไม่ว่าจะเป็นในสมัยพุทธกาลหรือว่าใน
สมัยนี้ หรือในสมัยไหนก็ตาม เป็นการฟังพระธรรมที่พระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ และทรงแสดงโปรดเวไนยสัตว์

ก็คงจะเห็นได้ว่าการฟังและศึกษาธรรมนั้น ไม่ใช่เป็นการครีหรือ
ว่าล้าสมัยเลย **คนครินั้นควรจะเป็นคนที่ไม่รู้ แต่คนที่รู้นั้นเป็น
คนที่ไม่ครี** และยังเป็นการรู้สิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้
และทรงเทศนา เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกด้วยพระมหากรุณาคุณ
ด้วยแล้ว การรู้พระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงนั้น ก็ย่อมจะ
ต้องเลิศกว่าการรู้ตามคนอื่นซึ่งไม่ใช่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

- ว. การรู้วิชาการต่างๆ ทางโลก ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถ
อำนวยความสะดวกที่เป็นความสะดวกสบายต่างๆ ในชีวิต
ประจำวัน ที่คนทั้งหลายถือว่าเป็นความรู้สูงนั้น ก็ยังเป็นความ
รู้ของปุถุชนคนธรรมดา ที่ไม่ใช่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฉะนั้นจะ
ถือว่าการรู้วิชาทางโลกนั้นประเสริฐกว่าการรู้วิชาทางธรรม
นั้นไม่ได้
- ส. คุณวันทนาู้ใหม่ว่า อะไรเป็นสิ่งที่ประเสริฐหรือยอดเยี่ยมที่สุด
ในชีวิตเรา
- ว. สำหรับพุทธศาสนิกชนอย่างเราๆ นี้ ก็คิดว่าการได้เห็นหรือได้
ฟังพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นสิ่งประเสริฐที่สุด
ในชีวิต เพราะว่าใครๆ ก็คงอยากเห็น อยากสดับพระสุรเสียง
อันเกิดจากน้ำพระทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระมหากรุณา เพราะว่า
พระรูปกายของพระองค์และพระสุรเสียงของพระองค์ ย่อม

ประทับใจพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใสเคารพสักการะในพระองค์
สุดที่จะประมาณได้ แต่ว่าพวกเราในสมัยนี้จะมีบุญน้อย
เสียเหลือเกิน จึงไม่มีโอกาสได้เห็น ได้เฝ้าและได้ฟังพระธรรม
เทศนาจากพระโอษฐ์ของพระองค์

- ส. ในอังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต อนุตตริยวรรคที่ ๓ อนุตตริยสูตร
ข้อ ๓๐๑ ได้กล่าวถึงอนุตตริยะคือสิ่งที่ยอดเยี่ยมไว้ ๖ ประการ
คือ

ทัศสนานุตตริยะ การเห็นที่ยอดเยี่ยมกว่าการเห็นทั้งหลาย ๑

สวнанุตตริยะ การฟังที่ยอดเยี่ยมกว่าการฟังทั้งหลาย ๑

ลาภานุตตริยะ ลาภคือการได้ที่ยอดเยี่ยมกว่าการได้
ทั้งหลาย ๑

สิกขานุตตริยะ การศึกษาที่ยอดเยี่ยมกว่าการศึกษา
ทั้งหลาย ๑

ปาริจรียนุตตริยะ การบำรุงที่ยอดเยี่ยมกว่าการบำรุงทั้งหลาย ๑

อนุสสทานุตตริยะ การระลึกถึงที่ยอดเยี่ยมกว่าการระลึกถึง
ทั้งหลาย ๑

รวมเป็นอนุตตริยะ ๖

- ว. สำหรับอนุตรริยะ ๒ นี่ก็คงจะเกี่ยวเนื่องกับการฟังธรรมด้วย เพราะฉะนั้นในคราวต่อไป เราก็คงจะได้สนทนากันถึงเรื่อง อนุตรริยะ ๒ อีกครั้งหนึ่ง สวัสดิ์ค่ะ

การศึกษาพระไตรปิฎกทำให้เห็น พระคุณทั้ง ๓ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

- ว. สวัสดิ์ค่ะ คราวก่อนเรื่องธัมมสวณะ ซึ่งเป็นบุญญกิริยา
ประการ ๑ ในบุญญกิริยาหมวดภาวนา และอาจารย์ได้พูดถึง
“อนุตตริยะ” คือสิ่งที่ยอดเยี่ยม ๖ ประการ อนุตตริยะข้อแรก
คือ ทัสสนาอนุตตริยะ การเห็นที่ยอดเยี่ยมกว่าการเห็นทั้งหลาย
นั้นหมายถึงอะไร
- ส. ในอนุตตริยสูตร พระผู้มีพระภาคได้ทรงชี้แจงแก่ภิกษุทั้งหลาย
ว่า บุคคลบางคนในโลกนี้ยอมไปเพื่อดูช้างแก้วบ้าง ม้าแก้วบ้าง
แก้วมณีบ้าง ของใหญ่ของเล็ก หรือ สมณะหรือพราหมณ์ผู้เห็น
ผิดผู้ปฏิบัติผิด ทัสสนะ คือ การดูอย่างนั้นไม่ประเสริฐ
ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ เพราะเหตุว่าไม่ได้ทำให้เกิดความ
รู้ยิ่ง ความสงบระงับ และไม่ได้เป็นไปเพื่อความดับกิเลสด้วย
แต่ส่วนคนที่มึนศรัทธาตั้งมั่นไม่หวั่นไหว และมีความเลื่อมใสยิ่ง
ในพระพุทธเจ้าและสาวกของพระองค์ ก็ยอมไปเพื่อเห็น
พระพุทธเจ้าหรือสาวกของพระองค์ เพราะเหตุว่าการเห็น
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือสาวกของพระองค์นั้น ยอดเยี่ยม

กว่าการเห็นทั้งหลาย ย่อมเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ เพื่อการ
ดับทุกข์และดับกิเลสด้วย

- ว. สมัยนี้คงจะมีพุทธศาสนิกชนไม่น้อยเลย ที่อยากจะเห็น
พระพุทธเจ้า อยากจะได้เฝ้าฟังพระธรรมจากพระโอษฐ์ แต่ก็
หมดโอกาสเสียแล้ว เพราะพระองค์ทรงดับขันธปรินิพพานไป
แล้วตั้ง ๒๕๐๐ กว่าปี
- ส. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ประทานพระธรรมไว้เป็นศาสดาแทน
พระองค์ ถ้าอยากจะเห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทำอย่างไร
- ว. ก็ต้องศึกษาหรือฟังพระธรรม แต่ก็ยังสงสัยว่าการศึกษาหรือ
ฟังพระธรรมนั้น จะทำให้เห็นพระองค์ได้จริงๆ หรือ
- ส. ถ้าจะเห็นพระรูปกาย หลังจากถวายพระเพลิงไปแล้วละก็
ไม่ได้แน่ สมัยนี้จะเห็นได้ก็แต่พระบรมสารีริกธาตุส่วนต่างๆ ที่
ยังคงเหลืออยู่เท่านั้น แต่ว่าการเห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น
พระองค์ทรงแสดงว่า จะต้องเห็นธรรม เพราะเหตุว่าพระองค์
ตรัสกับท่านพระวัคคลี ผู้ซึ่งเฝ้าติดตามดูพระองค์อย่าง
ไม่ว่างเว้น ในสังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค เถรวรรคที่ ๔
วัคคีสสูตร ข้อ ๒๑๖ ว่า “ร่างกายอันเปื่อยเน่าที่เธอเห็นนี้จะมี
ประโยชน์อะไร ดูกรวัคคลี ผู้ใดแลเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าย่อม
เห็นเรา”

- ว. การศึกษาพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะทำให้เห็นพระองค์ได้อย่างไรบ้าง
- ส. ก่อนอื่นจะต้องเข้าใจว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราเคารพกราบไหว้สักการะบูชานั้น คืออะไร หรือว่าได้แก่สภาพธรรมอะไร
- ว. ก็ได้แก่ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาคุณ
- ส. ถ้าไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยที่พระองค์ได้ทรงแสดงไว้ ก็ไม่มีทางที่จะเห็นพระคุณทั้ง ๓ ได้เลย
- ว. การศึกษาพระธรรมวินัย จะทำให้รู้พระคุณทั้ง ๓ ได้หรือ
- ส. พระธรรมวินัยจัดรวบรวมไว้เป็น ๓ ปิฎก คือพระวินัยปิฎก ๑ พระสุตตันตปิฎก ๑ และพระอภิธรรมปิฎก ๑ ถ้าจะกล่าวโดยส่วนใหญ่ ผู้ที่ศึกษาพระวินัยปิฎก ย่อมเห็นพระบริสุทธิคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงบัญญัติข้อประพฤติดุกขัตติยปฏิบัติเพื่อขัดเกลากิเลสและละเว้นการประพฤติดุกขัตติยปฏิบัติไม่ติงามไว้อย่างละเอียดและครบถ้วนทีเดียว
- ว. อย่างที่กล่าวกันว่า พระวินัยปิฎกเป็นอารมณ์ของศีล
- ส. เพราะเหตุว่าการศึกษาพระวินัย ทำให้เห็นพระคุณของพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงบัญญัติข้อประพฤติปฏิบัติที่ถึงงาม
ที่ละเอียดยิ่ง และเมื่อเห็นโทษของสิ่งที่พระองค์ทรงให้ละเว้น
แล้ว ก็ย่อมจะทำให้เกิดเลื่อมใสศรัทธาที่จะประพฤติปฏิบัติ
ในทางที่ถึงงาม และละเว้นสิ่งที่ไม่ถึงงามซึ่งเป็นอารมณ์ของศีล

- ว. และผู้ที่ศึกษาพระสูตรจะได้เห็นพระคุณส่วนไหนของพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า
- ส. ผู้ที่ศึกษาพระสูตรตันตปิฎก ก็ย่อมจะเห็นพระกรุณาคุณของ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเหตุว่าพระธรรมที่ทรงแสดงแก่
ผู้ฟังนั้นย่อมมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง เพื่ออนุเคราะห์ผู้ฟังให้ได้รับ
ประโยชน์ พระองค์มิได้ทรงหวังโทษให้เกิดแก่ผู้ฟังเลย ไม่ว่า
ผู้ฟังนั้นจะเป็นใครก็ตาม และถึงแม้ในขณะใกล้จะปรินิพพาน
พระองค์ก็ยังได้ทรงแสดงธรรมกับสุภัททปริพาชก ซึ่งทุกคน
ก็คงทราบได้ชัดในพระมหากรุณาคุณของพระองค์
- ว. แล้วที่พูดกันว่าพระสูตรหรือพระสูตรตันตปิฎกนั้นเป็นอารมณ์
ของสมาธิ จะเป็นได้อย่างไร เพราะเหตุว่าเคยได้ยินได้ฟังมา
บ่อยเหลือเกินว่า พระวินัยนั้นเป็นอารมณ์ของศีล พระสูตร
เป็นอารมณ์ของสมาธิ พระอภิธรรมเป็นอารมณ์ของปัญญา
พระสูตรเป็นอารมณ์ของสมาธิได้อย่างไร

- ส. ที่ว่าพระสูตรหรือพระสูตรตันตปิฎก เป็นอารมณ์ของสมาธินั้น ก็เพราะเหตุว่าผู้ที่ศึกษาพระสูตรย่อมจะซาบซึ้งในความไพเราะ ของพระธรรมเทศนาที่สมบูรณ์พร้อมทั้งอรรถพยัญชนะและ คำอุปมาที่ชัดเจน ความสละสลวยความจับใจของพระธรรม เทศนาที่ชัดเจนนั้น ย่อมทำให้ผู้ที่ศึกษาเกิดเลื่อมใสและปิติ ในธรรมที่สามารถทำให้จิตใจผ่องใส สงบระงับจากกิเลส เป็น สมาธิได้ในขณะที่ซาบซึ้งในรสพระธรรมหรือในขณะระลึกถึง พระพุทธรูป เป็นต้น
- ว. แล้วสำหรับพระอภิธรรมปิฎก ผู้ที่ศึกษาจะได้เห็นพระคุณ ส่วนไหนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
- ส. สำหรับพระอภิธรรมปิฎก ผู้ที่ศึกษาก็ย่อมจะเห็นพระปัญญาคุณ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเหตุว่าพระองค์ได้ทรงแสดง ธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้ไว้อย่างละเอียดที่สุด เป็นการย่อย โลกทั้งหมดออกเป็นรูปธรรมและนามธรรม จนไม่เหลือส่วน ที่จะพึงยึดถือว่าเป็นตัวตนได้เลย
- ว. ที่กล่าวกันว่า พระอภิธรรมปิฎกเป็นอารมณ์ของปัญญา หมายความว่าอะไร
- ส. ที่ว่าพระอภิธรรมปิฎกเป็นอารมณ์ของปัญญา ก็เพราะเหตุว่า

ผู้ที่ศึกษาพระอภิธรรมปิฎก ย่อมสามารถเข้าใจสภาพธรรมต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง โดยอาศัยการศึกษาเรื่องธรรมต่างๆ ที่พระองค์ทรงตรัสรู้และทรงเทศนาไว้อย่างละเอียด

- ว. อาจารย์ว่า ถ้ากล่าวโดยส่วนใหญ่ แต่ละปิฎกก็จะทำให้ผู้ที่ศึกษาได้เห็นพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละส่วน ถ้ากล่าวรวมในปิฎกเดียวกันจะเห็นพระคุณทั้ง ๓ ของพระองค์ได้ไหม
- ส. ได้ค่ะ เช่นในพระวินัยปิฎก นอกจากจะเห็นพระบริสุทธิคุณที่พระองค์ทรงบัญญัติข้อประพฤติปฏิบัติขัดเกลากิเลสทางกายทางวาจา ไว้อย่างละเอียดแล้ว ก็ยังเห็นพระปัญญาคุณ ที่พระองค์ทรงตรัสรู้เหตุและผลของการบัญญัติพระวินัยว่า คีลแต่ละข้อนั้นเป็นเครื่องผูกที่มีกำลังที่ทำให้พระภิกษุมันคงอยู่ในพระศาสนาหรือพรหมจรรย์ได้อย่างไรบ้าง เพราะเหตุว่าคฤหัสถ์มีความยินดีเพลินในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสต่างๆ เป็นเครื่องผูกไม่ให้ละไปสู่เพศบรรพชิตฉันทใด บรรพชิตก็มีศีลเป็นเครื่องผูกไม่ให้ละมาสู่กามหรือเพศของคฤหัสถ์ฉันทนั้น
- ว. ในพระวินัยนี้ จะทำให้ผู้ที่ศึกษาได้เห็นพระกรุณาคุณด้วยหรือ เพราะเหตุว่าผู้รู้สึกว่ามองเห็นได้ยากเสียจริงๆ ดิฉันเคยได้ยิน

บางท่านวิจารณ์ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเปียดเบียนภิกษุให้เดือดร้อน ด้วยการบัญญัติสิกขาบทปลีกย่อยต่างๆ ที่ทำให้บางท่านคิดว่ายากแก่การที่จะประพฤติปฏิบัติตาม ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว จะเห็นพระกรุณาคุณของพระองค์ในพระวินัยได้อย่างไร

- ส. พระวินัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น แต่ละข้อก็เพื่อให้สงฆ์ได้อยู่ร่วมกันด้วยความผาสุกทั้งสิ้น และในพระวินัยนั้นก็มิอนุบัญญัติ มีข้อนุญาติ มีการผ่อนผัน และมีการปลงอาบัติ ซึ่งก็เป็นพระมหากรุณาคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างยิ่ง เพราะพระองค์ทรงรู้แจ้งว่า ธรรมชาติของผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่นั้น ก็ย่อมจะประพฤติเป็นไปตามกำลังของกิเลสบ้าง ถ้าการกระทำนั้นไม่ผิดร้ายแรงเกินวิสัยของบรรพชิตแล้ว พระองค์ก็ทรงบัญญัติข้อปฏิบัติให้แก้ไขไว้ด้วย ทั้งนี้ก็เป็นพระมหากรุณาคุณที่พระองค์ทรงเห็นว่า การที่บุคคลใดจะละเพศฆราวาสมาสู่เพศบรรพชิตนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ง่ายเลย
- ว. ในพระสูตรนั้นก็คงจะทำให้ผู้ที่ศึกษาได้เห็นพระบริสุทธิคุณ และพระปัญญาคุณได้เช่นเดียวกัน อย่างที่อาจารย์พูดว่า จะเห็นพระคุณทั้ง ๓ ได้ในทุกๆ ปีฏก
- ส. ในพระสูตรนั้นนอกจากจะเห็นพระกรุณาคุณ ที่พระสัมมา

สัมพุทธเจ้าทรงเทศนาโปรดเวไนยสัตว์ให้ได้รับประโยชน์ตาม
ควรแก่อัธยาศัยของผู้ฟังแล้ว ก็ยังเห็นพระบริสุทธิคุณที่
พระองค์มิได้ทรงหวั่นไหวเพราะคำสรรเสริญ คำนิทา ลาม
ยศ สักการะ เป็นต้นเลย ในทีฆนิกาย ศีลขันธวรรค พรหมชาล
สูตร ข้อ ๑ พระองค์ตรัสสอนภิกษุทั้งหลายมิให้อาฆาต มิให้
โทมนัสขุนเคืองในคนที่กล่าวติ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
หรือแม้แต่เวลาที่มีคนกล่าวชมพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ก็
ไม่ควรที่จะดีใจ เหมิใจหรือลำพองใจ เพราะขณะนั้นๆ เป็นอกุศล
ธรรม ฉะนั้นก็จะเห็นแม้พระบริสุทธิคุณในพระธรรมเทศนาของ
พระองค์ ซึ่งเป็นส่วนของพระสุตตันตปิฎกด้วย

- ว. ในพระสูตรก็คงไม่เป็นปัญหาเลย ที่จะทำให้ผู้ที่ศึกษาได้เห็น
พระปัญญาคุณของพระผู้มีพระภาคด้วย
- ส. เพราะว่าพระธรรมเทศนาที่พระองค์ตรัส แสดงสภาพธรรม
ทั้งหลาย พร้อมทั้งเหตุและผลของสภาพธรรมนั้นๆ ละเอียด
ชัดเจนไม่มีใครเทียบเท่าได้เลย คำอุปมาที่ไพเราะและลึกซึ้งของ
สภาพธรรมและหลักธรรมต่างๆ ในพระธรรมเทศนาแต่ละ
อุปมานั้น ถึงจะมีคำอุปมาในสมัยหลังๆ ของคนในยุคหลังหรือ
คนในยุคนี้ ที่จะอุปมาให้เข้าใจสภาพธรรมต่างๆ ก็ไม่ไพเราะ
ชัดเจนเทียบเท่าของพระองค์ได้เลย

- ว. อย่างในขุททกนิกาย คาถาธรรมบท พาลวรรคที่ ๕ ข้อ ๑๕ มีข้อความอุปมาว่า “ถ้าคนพาลเข้าไปนั่งใกล้บัณฑิตแมตตลอดชีวิต เขาย่อมไม่รู้แจ้งธรรม เหมือนทัพพีที่ไม่รู้จักรสแกง ฉะนั้น” นี่ก็เป็นอุปมาที่เห็นได้ง่าย แต่ถ้าจะให้ชัดเจนจริงๆ ละก็ จะต้องศึกษาให้รู้ว่า คนพาลมีลักษณะอย่างไรและธรรมที่คนพาลไม่สามารถที่จะรู้ได้นั้นเป็นอย่างไร จึงจะเข้าใจอุปมาข้อนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในพระอภิธรรมปิฎกนั้นก็จะทำให้ผู้ที่ศึกษาเห็นพระบริสุทธิคุณและพระมหากรุณาคุณได้ด้วยหรือ
- ส. เมื่อศึกษาพระอภิธรรมและเข้าใจละเอียดแจ่มแจ้ง ก็ย่อมจะเห็นชัดในพระบริสุทธิคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเหตุว่าสภาพธรรมทั้งปวงที่พระองค์ทรงตรัสรู้ และทรงแสดงไว้อย่างละเอียดยิ่งนั้นจะเกิดจากการตรikirongตามความคาดคะเนของคนที่ยังมีกิเลสอยู่ไม่ได้เลย สภาพธรรมทั้งปวงที่ละเอียดสุขุมอย่างยิ่งนั้น จะรู้แจ้งได้ละเอียดทั่วถึงหมดสิ้น ก็เฉพาะผู้ที่บริสุทธิหมดจดจากกิเลสและทรงปัญญาขั้นสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น
- ว. ในพระอภิธรรมปิฎกนี้ ผู้ศึกษาจะได้เห็นพระกรุณาคุณของพระพุทธเจ้าได้อย่างไร

- ส. สภาพธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเทศนาที่ได้รับบรมไวในพระอภิธรรมปิฎกนั้น ยิ่งพระองค์ทรงแสดงไว้ละเอียดมากเท่าไร ก็ยิ่งเห็นพระมหากรุณาคุณของพระองค์ ที่จะให้พุทธบริษัทเข้าใจแจ่มแจ้งและรู้ทั่วถึงในธรรมเหล่านั้นมากเท่านั้น เพราะเหตุว่าการที่สาวกจะรู้ทั่วถึงธรรมได้มากน้อยเท่าไรนั้น ก็ต้องแล้วแต่พระมหากรุณาคุณที่พระองค์จะทรงแสดงเทศนาสภาพธรรมทั้งหลายไว้อย่างละเอียดและสุขุมเพียงไร เนื่องจากสภาพธรรมบางอย่างสาวกก็รู้ไม่ได้ และการที่สาวกแต่ละท่านจะรู้ทั่วถึงธรรมมากน้อยต่างกันเท่าไรนั้น ก็ต้องแล้วแต่ภูมิปัญญาของสาวกแต่ละท่านด้วย
- ว. พระมหากรุณาคุณของพระองค์ที่มีต่อสาวก มากมายสุดจะพรรณนาทีเดียว ไม่เหมือนพวกเราซึ่งเป็นสาวกด้วยกันนี้ แม้ว่าจะมีความปรารถนาดีต่อกัน มีเมตตาต่อกันสักเพียงไรก็ตาม ถ้าคนใดคนหนึ่งได้ไปศึกษาธรรมแล้วนำมาเล่าให้เพื่อน ถ้าเพื่อนฟังอย่างจำใจ ผู้เล่าก็อดไม่ได้ที่จะรู้สึกผิดหวัง ไม่พอใจที่ผู้ฟังไม่สนใจ หรือไม่เห็นความสำคัญของธรรมที่อุตส่าห์เล่าให้ฟัง การที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะเข้าใจพระคุณทั้ง ๓ ในแต่ละปิฎกได้ หรือแม้แต่การที่จะรู้พระคุณของพระองค์ในปิฎกใดปิฎกหนึ่ง ก็ไม่ใช่ง่ายเลย

- ส. ผู้ที่จะรู้พระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้นั้น ต้องศึกษาพระธรรมวินัย จึงจะเห็นพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มากน้อยตามส่วนที่เข้าใจพระธรรมวินัยนั้นๆ ซึ่งเมื่อศึกษาพิจารณาเข้าใจแล้ว ก็ย่อมจะเห็นพระพุทธานุภาพทั้ง ๓ ของพระผู้มีพระภาคในทั้ง ๓ ปิฎกได้ ถ้าศึกษาในปิฎกใดปิฎกหนึ่งก็จะเข้าใจในพระคุณที่ปรากฏเป็นส่วนใหญ่ในปิฎกนั้นๆ เช่น เมื่อศึกษาพระวินัยปิฎกก็ย่อมจะเห็นพระบริสุทธิคุณ เมื่อศึกษาพระสุตตันตปิฎกก็ย่อมจะเห็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังไม่เข้าใจชัดในพระปัญญาคุณ เท่ากับที่ได้ศึกษาพระอภิธรรมปิฎก และเมื่อศึกษาแล้วเข้าใจในพระปัญญาคุณแล้ว ก็ย่อมจะเห็นพระคุณทั้ง ๓ ในปิฎกทั้ง ๓ ด้วย
- ว. ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ไม่ได้ศึกษาพระธรรมก็จะไม่มีโอกาสเห็นพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและสาวก ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้น ก็ย่อมจะไม่เห็นสิ่งซึ่งเป็นทัศนานุตรียะเลย แล้วสวนานุตรียะได้แก่อะไร
- ส. สวนานุตรียะ การฟังที่ยอดเยียมกว่าการฟังทั้งหลายนั้น ก็คือการฟังพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือสาวกของพระองค์ ในข้อนี้พระผู้มีพระภาคก็ได้รับสัทกับพระภิกษุทั้งหลายว่า บางคนก็ไปเพื่อฟังเสียงกลองบ้าง เสียงพิณบ้าง เสียงเพลง

ขับหรือเสียงสูงๆ ต่ำๆ บ้าง ไปฟังธรรมของสมณะพราหมณ์ ผู้ซึ่งเห็นผิดปฏิบัติผิดบ้าง การฟังเหล่านั้นไม่ได้เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นก็ไม่ใช่วิชาปฏิบัติเลย ส่วนคนที่มีความเลื่อมใสนั้นก็ยอมไปฟังพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือสาวกของพระองค์ ซึ่งเป็นการฟังที่ยอดเยียมกว่าการฟังทั้งหลาย เพราะว่า การฟังนั้นยอมเป็นไปเพื่อความหมดจดจากกิเลส

ว. แล้วอนุตตรียะข้อ ๓ คือ ลาภานุตตรียะ ได้แก่อะไร

ส. ได้แก่ความเลื่อมใสศรัทธาอย่างมั่นคงในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกของพระองค์ เพราะเหตุว่าการได้ลาภ คือ บุตรบ้าง ภริยาบ้าง ทรัพย์บ้าง หรือลาภมากบ้างน้อยบ้าง ก็เป็นของธรรมดาซึ่งหมดสิ้น พลัดพรากแตกทำลายไปได้ แต่การที่จะได้ศรัทธาที่มั่นคงไม่หวั่นไหวในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสาวกของพระองค์นั้น ยอมเป็นไปเพื่อความหมดจดจากกิเลส จึงเป็นการได้ลาภที่ยอดเยียมกว่าการได้ลาภทั้งหลาย

ว. แล้วสิกขานุตตรียะ ได้แก่อะไร

ส. สิกขานุตตรียะ การศึกษาที่ยอดเยียมกว่าการศึกษาทั้งหลาย นั้น ก็ได้แก่การศึกษาที่เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์หมดจดจากกิเลส

ซึ่งก็ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขาใน
ธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นการศึกษาด้วยการ
อบรมเจริญปัญญาเพื่อละกิเลสให้หมดสิ้น จึงจะเป็นสิกขา
นุตตริยะ เพราะเหตุว่าการศึกษาศิลปวิทยาต่างๆ หรือความรู้
ต่างๆ จากสมณพราหมณ์ ผู้ซึ่งเห็นผิดปฏิบัตินั้น ย่อมไม่เป็นไป
เพื่อความบริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นก็ไม่ใช่สิกขานุตตริยะ

ว. แล้วปาริจริยานุตตริยะ การบำรุงที่ยอดเยียมกว่าการบำรุง
ทั้งหลาย ได้แก่อะไร

ส. ได้แก่การบำรุงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือสาวกของพระองค์
เพราะว่าการบำรุงคนอื่น คือ คนที่เห็นผิดปฏิบัติผิด ไม่
ยอดเยียมเท่ากับการมีศรัทธาไม่หวั่นไหวและความเลื่อมใส
บำรุงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและสาวกของพระองค์

ว. ประการสุดท้าย คือ อนุสสทานุตตริยะ การระลึกถึงที่ยอดเยียม
กว่าการระลึกถึงทั้งหลายนั้นได้แก่อะไร

ส. ได้แก่การระลึกพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกของ
พระองค์ เพราะว่าการนึกถึงบุตรบ้าง ภรรยาบ้าง ทรัพย์บ้าง
หรือการระลึกถึงสมณพราหมณ์ผู้ซึ่งเห็นผิด ปฏิบัติผิด ไม่ใช่
อนุตตริยะ แต่ว่าผู้ที่มีศรัทธาไม่หวั่นไหวและความเลื่อมใส

อย่างยิ่งนั้น ก็ย่อมจะระลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและสาวก
ของพระองค์ ซึ่งเป็นการระลึกถึงที่ยอดเยี่ยมกว่าระลึกถึงสิ่งอื่น
หรือผู้อื่นทั้งสิ้น

- ว. ถ้าท่านสังเกตก็จะเห็นได้ว่า อนุตรริยะแต่ละข้อนั้นได้แก่ศรัทธา
ที่มั่นคงไม่หวั่นไหวในพระรัตนตรัย และการที่จะมีศรัทธา
มั่นคงไม่หวั่นไหวในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกได้นั้น
ก็ต้องมีเหตุปัจจัยคือการศึกษาและฟังพระธรรมของพระองค์
สวัสดีค่ะ

ธรรมเทศนา

- ว. สวัสดิ์ค่ะ หากว่าท่านผู้ฟังจะสำรวจความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นในใจของท่านแต่ละวันๆ ก็จะได้เห็นว่า เวลาที่ล่วงไปๆ แต่ละขณะนั้นไม่ได้ล่วงไปเปล่าๆ แต่ก็ได้ล่วงไปพร้อมกับความรู้สึกยินดียินร้ายที่เกิดสืบต่อเนื่องกัน เกิดสลับซับซ้อนกันมากน้อยแล้วแต่เหตุ ท่านที่รักสวयरักงาม ช่างซื่อ ช่างหา ก็จะได้ง่ายที่เดียวว่า สีสันความงามของผ้าผ่อนแพรพรรณ ความวิจิตรงดงามของเพชรพลอยเครื่องประดับและวัตถุเครื่องใช้ของใช้ต่างๆ นั้น ทำให้เกิดความนิยมยินดี ใครจะได้ ใครจะซื้อมาเป็นสมบัติ สิ่งเหล่านี้สร้างความสุข ความชื่นใจมาสู่ชีวิตก็จริงอยู่ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้พอกพูนความยึดความติด ซึ่งถ้าบุคคลใดปราศจากหลักใจที่จะควบคุมหรือจำกัดความต้องการของตัวเองแล้ว ก็อาจจะเป็นเหตุให้กระทำความทุจริตกรรมเพื่อได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น ธรรมดาของคนที่มีกิเลส และพอกพูนกิเลสไว้มากๆ นั้นย่อมหมิ่นเหม่ต่อการทำความทุจริตกรรม อันเป็นการเบียดเบียนตัวเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน ชีวิตของเรานี้มีแต่ความอยากได้ อยากมี อยากเป็น มาโดยตลอด เราต้องตกเป็น

หาสของการแสวงหาเพื่อได้มาซึ่งสิ่งที่เป็นความจำเป็นของชีวิต เช่นปัจจัย ๔ และสิ่งซึ่งบางครั้งก็ไม่ใช่สิ่งที่มีความจำเป็นแก่ชีวิตโดยแท้จริงเลย

พระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นแสดงเรื่องทุกข์ เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ธรรมที่ดับทุกข์ และทางปฏิบัติไปสู่ธรรมที่ดับทุกข์ สำหรับเหตุแห่งทุกข์นั้นได้ทรงแสดงไว้ว่า โลกะ คือ ความอยากนั่นเองเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ถ้าจะเปรียบเทียบความทุกข์เสมือนความมืด ธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่าเป็นธรรมที่ดับทุกข์และทางดำเนินไปสู่ธรรมที่ดับทุกข์ ก็น่าจะเปรียบได้กับความสว่าง ผู้ที่จะสามารถนำชีวิตไปสู่ความสว่างเป็นอิสระจากความทุกข์และมลทินโทษทั้งปวงได้ ก็ด้วยการศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระองค์ ซึ่งจะเสริมสร้างปัญญาความรู้สภาพธรรมในชีวิตเป็นลำดับโดยตลอด ตั้งแต่ปัญญาที่เกิดจากการฟัง การคิดและการปฏิบัติเพื่อบรรลุผลคือดับทุกข์ได้ในที่สุด

เราได้สนทนากันเรื่องการฟังธรรม ซึ่งเป็นบุญญกิริยาวัตถุประการ ๑ ในหมวดภavana วันนี้เราก็ได้สนทนากันต่อไปเรื่องธรรมเทศนา คือการแสดงธรรม ซึ่งเป็นบุญญกิริยาวัตถุอีก

ประการ ๑ ในหมวดภavana การแสดงธรรมนั้นย่อมคู่กันกับการฟังธรรม เพราะว่าถ้าไม่มีการแสดงธรรม การฟังหรือการศึกษาธรรม ก็ย่อมจะมีไม่ได้ อาจารย์คิดว่าเรื่องการฟังธรรมและการแสดงธรรม อย่างไหนจะยากกว่าหรือสำคัญกว่ากัน

- ส. ก็เป็นเรื่องที่ยากและสำคัญทั้งสองอย่าง เพราะว่า**การฟังธรรมและการแสดงธรรมของพุทธบริษัทนั้น เป็นการศึกษาธรรมและแสดงธรรมตามสภาพของธรรมแต่ละประเภทที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ และทรงแสดงไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วนมาก** ซึ่งถ้าผู้ที่ศึกษาหรือผู้ที่แสดงธรรมไม่พิจารณาอย่างรอบคอบก็อาจจะเข้าใจผิด และทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดได้ด้วย
- ว. การเข้าใจธรรมผิคนั้นถ้าดูกันแต่เพียงผิวเผิน ก็ไม่น่าจะเห็นว่าเป็นอันตรายที่ตรงไหน เพราะว่าคำสอนที่เป็นหลักธรรมนั้นไม่ว่าจะเป็นในพระพุทธศาสนาหรือในศาสนาอื่นๆ ต่างก็มุ่งสอนให้ศาสนิกประพฤติปฏิบัติดีกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นถ้าจะเข้าใจธรรมเบื้องต้นที่ละเอียดจริงๆ ผิดพลาดไปบ้าง ก็คงจะไม่ใช้โทษผิดร้ายแรงอะไร เพราะว่า**เป็นของธรรมดาที่ธรรมที่ละเอียดถี่ถ้วนและยากแก่การที่จะพิจารณานั้น ย่อมไม่สามารถที่จะเข้าใจได้ง่ายๆ** ข้อนี้อาจารย์มีความเห็นอย่างไร

- ส. การเข้าใจธรรมผิดพลาดย่อมเป็นเหตุให้พระสังฆธรรมลบเลือน และเสื่อมสูญไปในที่สุด
- ว. คำว่าธรรมในพระพุทธศาสนามีหลายอย่าง เช่น คำว่าปรมัตถธรรม โปธิปักขิยธรรม เป็นต้น สำหรับคำว่า “ธรรม” สภาพสิ่งทั้งหลายที่มีจริง “พระธรรม” คือคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งได้ทรงแสดงสภาพธรรมทั้งหลายไว้โดยละเอียดตามที่พระองค์ทรงตรัสรู้ ขอให้อาจารย์อธิบายความหมายของคำว่า “สังฆธรรม” เพราะว่าอาจารย์บอกว่าการเข้าใจธรรมผิดพลาดจะเป็นเหตุให้พระสังฆธรรมเสื่อม
- ส. คำว่า “สังฆธรรม” เป็นคำรวมของคำว่า ส + ธมม ส มาจากคำว่า “สันติ” ซึ่งแปลว่า “สงบ” สงบในที่นี้ก็หมายถึงสงบจากกิเลส คือดับกิเลสนั่นเอง เพราะฉะนั้น “สันตธรรม” หรือ “สังฆธรรม” ก็คือธรรมของผู้สงบคือผู้ดับกิเลส โดยอรรถ คำว่าสังฆธรรม คือ ธรรมของผู้สงบ ผู้ดับกิเลส นั้น หมายรวมถึงธรรมที่ทำให้บรรลุดูความเป็นบุคคลผู้สงบกิเลส ผู้ดับกิเลสด้วย
- ว. ที่อาจารย์ว่า การเข้าใจธรรมผิดพลาดจะเป็นเหตุให้พระสังฆธรรมเสื่อม ก็ไม่ได้หมายความว่าทำให้ธรรมขั้นศีลธรรมหรือขั้นหลักที่ชาวโลกประพฤติดิปฏิบัติในขั้นที่ต้งามเปลี่ยนไป

แต่หมายถึงว่าเป็นเหตุให้ธรรมขั้นสูงซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้บรรลุ
ความเป็นพระอริยบุคคลลบเลือนไป ไม่สามารถที่จะบรรลุ
ความเป็นพระอริยบุคคลได้ ไข้ไหมคะ

- ส. ค่ะ เพราะว่า ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติที่จะทำให้เกิดปัญญารู้ลักษณะที่แท้จริงของสภาพธรรมทั้งหลาย ในขณะที่สภาพธรรมนั้นๆ กำลังปรากฏ เป็นสิ่งที่ละเอียดสุขุมมาก นอกจากจะต้องศึกษาเหตุผลของข้อปฏิบัติให้เข้าใจถูกต้องแจ่มแจ้งก่อนแล้ว ในขณะที่เจริญสติรู้สึกตัวพิจารณาสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ จนเกิดความรู้ถูกต้องตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้นๆ ก็เป็นสิ่งที่ละเอียดสุขุมมาก ซึ่งพระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงอุปมาเปรียบเทียบให้ภิกษุทั้งหลายได้เห็นความละเอียดสุขุมของการเจริญปัญญา ในสังยุตตนิกาย มหาวรรค สติปัฏฐานสังยุตต์ อัมพปาลีวรรคที่ ๑ สูทสูตร ข้อ ๗๐๔ - ๗๐๗ พระองค์ทรงอุปมาว่า ผู้ที่อบรมเจริญปัญญานั้น ต้องฉลาดเฉียบแหลมในการพิจารณาลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ เหมือนกับพ่อครัวที่ฉลาดปรุงอาหารบำรุงพระราชาหรือมหาอำมาตย์ของพระราชาด้วยรสต่างๆ ซึ่งก็ต้องสังเกตลักษณะและรสของอาหารที่ต่างกันโดยละเอียดว่า อาหารใครสเปรี้ยวจัดบ้าง ขมจัดบ้าง หวานจัดบ้าง เผ็ดจัดบ้าง เฝื่อนจัดบ้าง ไม่เฝื่อนบ้าง เค็มบ้าง หรือจืดบ้าง เป็นต้น

- ว. ข้อนี ผู้ที่ถนัดในการรับประทานก็คงเห็นว่า เพียงแต่เพิ่มหรือเติมอะไรลงไปนิดๆ หน่อยๆ ก็ทำให้รสอาหารเปลี่ยนแปลงไป ถ้าใครไม่ช่างสังเกตก็คงไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ ฉะนั้นอาหารจึงมีรสต่างกัน ทั้งๆ ที่เป็นอาหารชนิดเดียวกัน ซึ่งก็ย่อมจะอร่อยบ้าง ไม่อร่อยบ้าง ตามความสามารถของผู้ปรุง
- ส. ปัญญาก็มีหลายชั้นตามความแยบคายของการพิจารณาลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏด้วยเช่นกัน
- ว. อาจารย์เคยกล่าวถึงพระพุทธโฆสาท ที่ให้พุทธบริษัททั้งหมดพร้อมเพรียงกันประชุมรวบรวมตรวจตราอรรถด้วยอรรถ พญัญชนะด้วยพญัญชนะ ในคำเหล่านั้น โดยวิธีที่พรหมจรรย์ คือ การปฏิบัติเพื่อบรรลุผลคือความเป็นพระอริยบุคคลจะพึงเป็นไปตลอดกาลนาน ถ้าอย่างนั้นการศึกษาและการแสดงธรรม ก็คงจะไม่ใช่น้ำที่ของภิกษุเท่านั้น
- ส. พระธรรมคำสอนของพระผู้มีพระภาคนั้น ได้ทรงแสดงไว้เป็นอันมาก เพื่อโปรดเวไนยสัตว์เป็นเวลาถึง ๔๕ พรรชานั้น ละเอียดสุขุมและมากมายเหลือที่จะศึกษาให้เข้าใจได้ตลอดหมด สมบูรณ์พร้อมทั้งปริยัติธรรมคือการศึกษา ปฏิบัติธรรมคือการอบรมเจริญปัญญา และปฏิเวธธรรมคือการรู้แจ้งธรรม ถึง

แม้ว่าพุทธบริษัทที่ฝึกฝนในธรรมจะได้ศึกษาและแสดงธรรมตามที่พระองค์ทรงแสดงไว้มากสักเท่าไรๆ ก็ไม่จบสิ้น และอุปนิสัยของพุทธบริษัทก็ต่างกันตามที่ได้สะสมมาด้วย บางท่านก็มีอุปนิสัยเพียงเป็นอุบาสก อุบาสิกา บางท่านก็มีอุปนิสัยเป็นบรรพชิต บางท่านก็เชี่ยวชาญในพระวินัย บางท่านก็ชำนาญในพระสูตร บางท่านก็ชำนาญในพระอภิธรรม และบางท่านก็ฝึกฝนในการปฏิบัติอบรมเจริญปัญญา บางท่านก็สามารถในการชี้แจงหลักธรรมให้ผู้ฟังตั้งมั่นในศีลธรรม และสามารถที่จะย่อยธรรมให้เข้าใจเหตุผลโดยละเอียดที่ควรจะน้อมนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างน่าเลื่อมใสทีเดียว และบางท่านก็เปรี๊ยะปราชญ์มากในพยานุชนะคือภาษาบาลี ฉะนั้นตราบใดที่พุทธบริษัทยังเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาและการแสดงธรรมตามความชำนาญและความถนัดของแต่ละบุคคลในแต่ละด้านซึ่งอุปการะเกื้อกูลกันและเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ร่วมกัน ก็ย่อมจะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงตั้งมั่นอยู่ได้อีกนานทีเดียว

- ว. ในสมัยพระพุทธกาล นอกจากพระภิกษุ ภิกษุณีแล้ว สาวกที่เป็นอุบาสก อุบาสิกา ที่เป็นเลิศในทางต่างๆ ก็น่าจะมี

- ส. อย่างท่านจิตตคฤหบดี แห่งมัชฌิมาสนธิ์ ก็เลศกว่าอุบาสกด้วยกัน ในการเป็นธรรมกถึก และนางขุทชุดตรา ก็เลศกว่าอุบาสิกาสาวิกาในทางพหูสูต
- ว. ในสมัยโน้น ช่างพรั่งพร้อมไปด้วยพุทธบริษัทที่ทรงคุณประดับพระพุทธานุภาพ และแวดล้อมพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชวนให้น่าปิติเลื่อมใสเสียเหลือเกิน แต่ในครั้งนี้นอกจากพุทธบริษัทจะขาดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นนาถของโลกแล้ว สภาพการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไปก็ยิ่งทำให้พุทธบริษัทไม่พรั่งพร้อมด้วยผู้ทรงคุณอย่างในสมัยก่อนๆ อาจารย์คิดว่าพวกเราจะทำอย่างไรกันดี
- ส. การที่พุทธบริษัทจะมีจิตศรัทธาตั้งมั่นและประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระผู้มีพระภาคมากน้อยเพียงใดนั้น ก็ต้องเป็นไปตามการศึกษาและเข้าใจธรรมของแต่ละบุคคล สมัยนี้ถึงแม้ว่าจะขาดพระภิกษุณี แต่พุทธบริษัทก็ยังมีพระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งถ้าพุทธบริษัททั้ง ๓ นี้ อุปการะกันและช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านการศึกษาธรรม การปฏิบัติธรรมและการแสดงธรรมแล้ว พระพุทธศาสนาก็จะดำรงตั้งมั่นอยู่ต่อไปได้นาน

- ว. ในสมัยพุทธกาลนั้น พุทธบริษัทก็คงจะพร้อมเพรียงกัน อุปการะกันและช่วยกันเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์
- ส. ในสังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค จิตตคหบดีปุจฉาสังยุตต์ ก็เป็นเรื่องของท่านจิตตคหบดีซึ่งท่านก็ได้ช่วยทำกิจของพระศาสนา ทั้งในการทำนุบำรุงพระภิกษุและแสดงธรรมด้วย ในสังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ข้อ ๕๓๗ - ๕๔๐ มีข้อความโดยย่อว่า สมัยหนึ่ง ภิกษุผู้เฒ่ามากด้วยกัน อยู่ที่อัมพวาณวัน ใกล้ราวป่ามัจฉิกาสนธ์ เมื่อภิกษุผู้เฒ่ามากด้วยกันกลับจากบิณฑบาต ภายหลังภัตแล้วก็นั่งประชุมสนทนากันด้วยเรื่องสังโยชน์และสังโยชนียธรรม
- ว. สังโยชน์และสังโยชนียธรรมคืออะไรคะ
- ส. สังโยชน์ คือ อกุศลธรรมที่ผูกพันบุคคลไว้ในสังสารวัฏฏ์ อกุศลธรรมนั้นมีมากมายหลายชั้น ถึงแม้ว่า อกุศลธรรมชั้นอื่น เช่น นิรวณฺฑ ที่กลุ้มรุมจิตใจให้เร่าร้อนกระวนกระวายจะไม่เกิด แต่เมื่ออกุศลธรรมที่เป็นสังโยชน์ยังมีอยู่ ก็ย่อมจะผูกพันสัตว์โลกให้ติดอยู่ในภพภูมิต่างๆ

ส่วนสังโยชนียธรรม ก็คือธรรมที่แก้อกุศลอุปการะแก่สังโยชน์ และสิ่งที่เป็นอารมณ์ของสังโยชน์

- ว. ทั้งสังโยชนที่เป็นอกุศลธรรม และสังโยชนียธรรมที่เป็นธรรม
 เกื้อกูลแก่สังโยชน ฟังดูก็ใกล้เคียงและเกี่ยวเนื่องกันทั้งชื่อและ
 ความหมาย ภิกษุเถระทั้งหลายท่านสนทนากันเรื่องสังโยชนและ
 สังโยชนียธรรมว่าอย่างไรบ้าง
- ส. ท่านสนทนากันว่าสังโยชนก็ดี สังโยชนียธรรมก็ดี มีอรรถ (ความ
 หมาย) ต่างกัน มีพยัญชนะ (คำ) ต่างกัน หรือต่างกันเฉพาะคำ
 หรือชื่อเท่านั้น ส่วนอรรถคือความหมายนั้นเป็นอย่างเดียวกัน
- ว. ท่านก็สอบถามธรรมกันอย่างละเอียดอยู่เสมอทีเดียว อย่าง
 เวลาที่มีมาก ๆ ท่านด้วยกันอย่างนี้ คำตอบก็คงจะต่างกันไป
 ด้วย แล้วจะเกี่ยวข้องกับท่านจิตตคฤหบดีอย่างไร
- ส. ตอนนั้น ท่านจิตตคฤหบดีไปที่บ้านส่วยซื้อมิกคปถะ ด้วย
 กรณียกิจบางอย่าง และเมื่อได้ทราบวาทะภิกษุเถระเหล่านั้น
 สนทนากันด้วยเรื่องเหล่านี้ ท่านก็ได้เข้าไปหาภิกษุเหล่านั้นถึง
 ที่อยู่ ครั้นไหว้แล้วนั่ง ณ ที่ควรแล้วก็กล่าวว่า ท่านได้ทราบวาทะ
 พระภิกษุเถระเหล่านั้นสนทนากันเรื่องสังโยชนและสังโยชนีย
 ธรรม และพระเถระเหล่านั้นพยากรณ์ต่างๆ กัน เมื่อพระเถระ
 ตอบว่าเป็นอย่างนั้นแล้ว ท่านก็อธิบายว่า **สังโยชนก็ดี
 สังโยชนียธรรมก็ดี มีอรรถต่างกันและมีพยัญชนะต่างกันด้วย**

และท่านก็ได้อุปมาให้ท่านพระเถระเหล่านั้นฟังว่า เปรียบเหมือนโคดำตัวหนึ่งกับโคขาวตัวหนึ่ง ผูกไว้ด้วยเชือกเส้นเดียวกัน จะกล่าวว่าโคดำติดกับโคขาว หรือโคขาวติดกับโคดำ ก็ไม่ถูก เพราะว่าโคสองตัวนั้นไม่ติดกัน เพียงแต่มีเชือกเส้นเดียวกันผูกไว้เท่านั้น เพราะเหตุนั้นเชือกที่ผูกนั้นจึงชื่อว่า เป็นเครื่องผูก โคดำ โคขาว ก็ได้แก่ ตากับรูป เป็นต้น ตาก็ไม่ติดกับรูป รูปก็ไม่ติดกับตา แต่ความพอใจ คือสังโยชน์ที่เกิดขึ้นเพราะอาศัยตากับรูปนั้น ชื่อว่า เป็นเครื่องผูกหรือเครื่องติด ซึ่งก็อุปมาเหมือนเชือกที่ผูกโคดำกับโคขาวไว้ด้วยกัน เพราะฉะนั้น ตากับรูปก็เป็นสังโยชนียธรรม ส่วนความพอใจที่เกิดขึ้นเพราะอาศัยตากับรูป เป็นต้นนั้น ก็เป็นสังโยชน์ ฉะนั้นทั้งสังโยชน์และสังโยชนียธรรม จึงต่างกันทั้งอรรถและพยัญชนะ

- ว. เมื่อท่านจิตตคฤหบดีได้กล่าวถึงเรื่องสังโยชน์และสังโยชนียธรรม พร้อมทั้งอุปมาแล้ว พระเถระทั้งหลายท่านรู้สึกอย่างไรบ้าง
- ส. พระภิกษุเถระทั้งหลายท่านก็อนุโมทนา ท่านกล่าวว่า การที่ปัญญาจักขุของท่านจิตตคฤหบดียังทราบในพระพุทฺธพจน์ที่ลึกซึ้งนั้น ชื่อว่าเป็นลาภของท่านจิตตคฤหบดีซึ่งท่านจิตตคฤหบดีได้ดีแล้ว

- ว. คราวต่อไป อาจารย์คงกล่าวถึงพุทธบริษัทในสมัยพุทธกาลที่ท่านได้พร้อมเพรียงกันอุปการะกันเผยแผ่คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้พวกเราในสมัยนี้ได้ช่วยกันทำนุบำรุงสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไปอีกทุกๆ สมัยตามความสามารถและความชำนาญของแต่ละท่าน สวัสดิ์ค่ะ

เหตุที่ทำให้พระสัทธิธรรมเสื่อม พุทธบริษัทควรพร้อมเพรียงกันศึกษา และเผยแผ่พระธรรม

- ว. เราได้สนทนากันถึงเรื่องบุญญกิริยาวัตถุ ๑๐ แต่ละประการ จนถึงเรื่องของการฟังธรรมและการแสดงธรรม ในครั้งที่แล้วได้กล่าวถึงท่านจิตตคฤหบดี ผู้เป็นอุบาสกที่เป็นเอตทัคคะ คือเป็นเลิศในทางธรรมกถึก ท่านอุบาสกผู้นี้ได้กล่าวธรรมและอุปมาแก่พระภิกษุเถระ ซึ่งแม้พระภิกษุเหล่านั้นท่านเป็นพระเถระแล้ว ท่านก็ยังอนุโมทนาในธรรมและอุปมาที่อุบาสกแสดง นี่ก็แสดงให้เห็นความพร้อมเพรียง ความอุปการะกัน ทั้งอามิสปฏิสันถาร และธรรมปฏิสันถารของพุทธบริษัทในครั้งนั้น ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพในธรรมของพุทธบริษัทผู้ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยกัน ซึ่งชวนให้ดิ้นสนใจใคร่จะทราบต่อไปว่า ในข้อนี้พระองค์ตรัสสอนไว้อย่างไร
- ส. พระองค์ตรัสสอนไว้มาก ในอังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต เสขปรีหานิยวรรคที่ ๔ กิมมิลสูตรข้อ ๓๑๑ เมื่อพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เวฬุวัน ใกล้พระนครกิมมิลา ครั้งนั้นท่านพระกิมมิละได้

เข้าไปเฝ้าและได้ทราบทูลถามถึงเหตุที่พระสัทธรรมจะไม่ดำรง
อยู่นาน เมื่อพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ซึ่งพระองค์ตรัสว่า
เมื่อพระองค์ปรินิพพานแล้ว พวกภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก
อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ไม่เคารพไม่ยำเกรงในพระศาสดา
ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ในสิกขา ในความไม่ประมาท
ในปฏิสันถาร เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้พระสัทธรรมไม่
ดำรงอยู่นาน

ความไม่เคารพไม่ยำเกรงในพระศาสดานั้น ก็ได้แก่การไม่
ศึกษาไม่ประพฤติปฏิบัติธรรมที่พระองค์ตรัสสอน เพราะว่าการ
บูชาพระผู้มีพระภาคนั้นมี ๒ อย่าง คือ อามิสบูชา ๑ ปฏิบัติ
บูชา ๑ ถ้าเพียงแต่จะบูชาพระองค์ด้วยอามิสคือเครื่องสักการะ
แต่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามที่พระองค์ตรัสสอน ก็ไม่ถือว่าเป็น
การบูชาหรือยำเกรงในพระองค์อย่างแท้จริง

การไม่เคารพไม่ยำเกรงในพระธรรมนั้น ก็ได้แก่การศึกษา
พระธรรมด้วยความประมาท ไม่เคารพไม่ยำเกรงว่าจะทำให้
พระธรรมคลาดเคลื่อน ซึ่งก็เป็นเหตุให้พระธรรมลบเลือนและ
เสื่อมสูญได้

การไม่เคารพไม่ยำเกรงในพระสงฆ์ หมายถึงการไม่เคารพ

ไม่ยำเกรงในพระอริยบุคคล การไม่เคารพไม่ยำเกรงในคณะ คือหมู่ภิกษุ ซึ่งได้รับมอบหมายให้กระทำกิจของสงฆ์ตามพระ วินัยบัญญัติ

ว. การไม่เคารพไม่ยำเกรงในสิกขา หมายความว่าอะไร

ส. คำว่า “สิกขา” ในพุทธศาสนานั้น ไม่ได้หมายความว่าเพียงการศึกษา การฟังพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ ซึ่งเป็นเพียงขั้นปริยัติเท่านั้น แต่หมายถึงการศึกษาด้วยการประพฤติ ปฏิบัติทั้งในขั้นศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นการอบรมเจริญ ปัญญาขัดเกลากิเลสจนดับหมดสิ้น ฉะนั้นการไม่เคารพไม่ยำเกรงในสิกขา จึงหมายถึงการไม่ประพฤติปฏิบัติศีลสิกขา สมาธิ คือ จิตตสิกขา และปัญญาสิกขาให้ถูกต้อง เพื่อให้บรรลุผลตรงตามคำสอนของพระองค์นั่นเอง

ว. ความไม่เคารพไม่ยำเกรงในความไม่ประมาท ได้แก่อะไร

ส. ถ้าจะให้เข้าใจง่าย ก็ได้แก่ความประมาทนั่นเอง เพราะว่าความประมาทย่อมทำให้ผลัดวันเวลา ทำให้ไม่ชวนชวายในการเจริญกุศล ไม่ประพฤติปฏิบัติธรรม และถ้าพุทธบริษัททุกๆ ท่านเป็นอย่างนี้ พระสังฆธรรมก็เสื่อมสูญแน่

การไม่เคารพไม่ยำเกรงในปฏิสันถาร ได้แก่การไม่ต้อนรับ เชื้อเชิญ ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในระหว่างพุทธบริษัท ทั้งในอามิส ปฏิสันถาร คือ วัตถุสิ่งของที่ทำให้สะดวกสบายกายใจ และ ในธรรมปฏิสันถาร คือ การต้อนรับเชื้อเชิญ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กันในธรรม ซึ่งก็ย่อมจะทำให้ผู้รับรู้รู้สึกสะดวกสบายใจยิ่งกว่า อามิสปฏิสันถาร เพราะเมื่อใครได้รับฟังพระธรรมแล้ว ก็ย่อมจะ หมดความสงสัยความข้องใจในธรรม ซึ่งก็เป็นการปลดปล่อย ความทุกข์ ที่มีมูลฐานมาจากความไม่เข้าใจธรรมให้หมดสิ้นไป

- ว. ก็แสดงว่า ทั้งในการให้ การรับ และในการมีชีวิตอยู่ ธรรมนี้เป็นเลิศกว่าสิ่งใด
- ส. ในอังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ตติยปัณณาสก์ ข้อ ๓๘๖ - ๔๐๗ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่าในความเป็นเลิศทั้งหลายนั้น ธรรมเป็นเลิศเหนือสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น
- ว. อาจารย์จะกรุณายกตัวอย่างให้ทราบบ้างพอสมควร
- ส. ตัวอย่างเช่น

ข้อ ๓๘๖ ที่ว่า ทาน ๒ อย่าง อามิสทาน ๑ ธรรมทาน ๑ บรรดาทาน ๒ อย่างนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ธรรมทานเป็นเลิศ

ข้อ ๓๙๐ การบริโภคน้ำ ๒ อย่าง คือการบริโภคน้ำอมิส ๑ การ
บริโภคน้ำธรรม ๑ **การบริโภคน้ำธรรมเป็นเลิศ**

ข้อ ๓๙๑ การจำแนก ๒ อย่าง คือการจำแนกน้ำอมิส ๑ การ
จำแนกน้ำธรรม ๑ **การจำแนกน้ำธรรมเป็นเลิศ**

ข้อ ๓๙๒ การสงเคราะห์ ๒ อย่าง คือการสงเคราะห์ด้วยน้ำอมิส
การสงเคราะห์ด้วยน้ำธรรม ๑ **การสงเคราะห์ด้วยน้ำธรรมเป็นเลิศ**

ข้อ ๔๐๓ ความสำเร็จ ๒ อย่าง ความสำเร็จคือน้ำอมิส ๑
ความสำเร็จ คือ ธรรม ๑ **ความสำเร็จ คือ ธรรมเป็นเลิศ**

ข้อ ๔๐๔ ความเจริญ ๒ อย่าง ความเจริญด้วยน้ำอมิส ๑
ความเจริญด้วยน้ำธรรม ๑ **ความเจริญด้วยน้ำธรรมเป็นเลิศ**

ข้อ ๔๐๕ รัตนะ ๒ อย่าง รัตนะ คือ น้ำอมิส ๑ รัตนะ คือ
ธรรม ๑ รัตนะ คือ **ธรรมเป็นเลิศ**

ข้อ ๔๐๖ ความสะสม ๒ อย่าง คือ ความสะสมน้ำอมิส ๑
ความสะสมน้ำธรรม ๑ **ความสะสมน้ำธรรมเป็นเลิศ**

สำหรับเหตุที่ทำให้พระสัทธรรมเสื่อม ในอังกุตรนิกาย
ปัญจกนิบาต ปัญจกนิบาต กัมมิลลวรรคที่ ๑ กัมมิลลสูตร ข้อ

๒๐๑ พระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงแสดงแก่ท่านพระกิมพิละไว้อีก
นัยหนึ่งด้วยค่ะ

ว. พระองค์ทรงแสดงไว้เหมือนกันหรือต่างกัน

ส. เหมือนกันเป็นส่วนมาก คือ พระองค์ทรงแสดงว่า เมื่อพระองค์
ปรินิพพานแล้ว เหตุที่ทำให้พระสัทธรรมเสื่อมนั้นก็ คือ พวกภิกษุ
ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้

เป็นผู้ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในพระศาสดา

เป็นผู้ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในพระธรรม

เป็นผู้ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในสิกขา

เป็นผู้ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในกันและกัน

ว. ในสูตรนี้ นอกจากไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในพระบรม
ศาสดา ในพระธรรม ในพระสงฆ์แล้ว พระองค์ยังทรงเน้น
ในเรื่อง ไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรงในกันและกันไว้ด้วย
และที่อาจารย์กล่าวว่า พุทธบริษัทควรเคารพในธรรมของพุทธ
บริษัทผู้ซึ่งประพฤติพรหมจรรย์ด้วยกัน อาจารย์คงไม่ได้
หมายความว่า จะให้ภิกษุสงฆ์ท่านมาเคารพในอุบาสก อุบาสิกา
เหมือนกับที่อุบาสก อุบาสิกา เคารพในพระภิกษุสงฆ์

- ส. อุบาสก อุบาสิกา กราบไหว้เคารพในพระภิกษุสงฆ์ ทั้งใน
คุณธรรมของเพศบรรพชิตและคุณธรรมของการประพฤติปฏิบัติ
แต่พระภิกษุสงฆ์ท่านเพียงแต่เคารพในธรรมของอุบาสก
อุบาสิกา และเคารพด้วยการอนุโมทนา ไม่ใช่ต้องเคารพด้วย
การกราบไหว้ในเพศฆราวาส ซึ่งเป็นเพศที่ต่ำกว่า
- ว. อย่างในครั้งพุทธกาล ก็มีทั้งภิกษุณีที่เป็นพระอรหันต์ และ
อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งทรงคุณเลิศในทางต่างๆ เช่นบางคน
ก็เป็นพหูสูต บางคนก็เป็นธรรมกถึก และที่ได้มานสมบัติ
ก็มี พระภิกษุท่านก็ไม่ต้องกราบไหว้ แต่ตรงกันข้าม ภิกษุณี
อุบาสก อุบาสิกา ทั้งหลายเหล่านั้น จะต้องกราบไหว้พระภิกษุ
แม้ว่าจะบวชในวันนั้นเอง ก็ชวนให้น่าสงสัยว่าทำไมจึงได้เป็น
เช่นนั้น
- ส. ที่เป็นอย่างนั้นก็เพราะเหตุว่า พระภิกษุสงฆ์ท่านเป็นหัวหน้า
ของพุทธบริษัท ท่านเป็นผู้ที่ทำงานกิจของพระศาสดาได้มากกว่า
พุทธบริษัทอื่นในพุทธบริษัท ๔ และเพศบรรพชิตนั้นก็สูงกว่า
เพศฆราวาสมากที่สุด เพราะระดับจิตใจของคนที่สละบ้าน
เรือน ทรัพย์สมบัติ หรือชีวิตฆราวาสไปสู่เพศบรรพชิตนั้น ต่าง
กับระดับจิตใจของผู้ครองเรือนและยังเป็นเพศฆราวาสอยู่มาก
การสละเพศฆราวาสไปสู่เพศบรรพชิตได้นั้น เป็นจิตใจที่ขจัด

ขัดเกลาเบาบางจากกิเลสได้ขั้นหนึ่งแล้ว

- ว. จิตใจของท่านที่สามารถสละบ้านเรือนได้ก็นับว่าประเสริฐแล้ว และนอกไปจากนี้ถึงจะไม่พิจารณาให้ลึกซึ้ง เราก็พอจะเห็นได้ง่าย ๆ เช่น ขรवासอย่างเรานี้ก็ยังมีใจติดใจในสีสังวณณะต่างๆ เป็นต้นว่า สีแดง สีเขียว สีฟ้า แต่บรรพชิตท่านครองผ้าสีเดียวอยู่ตลอดกาลและสีผ้าที่ท่านครองก็ไม่ใช่สีสดใสสวยงาม ที่ใจจะพอใจลักเอาไป อย่างเราพอเย็นพอดำก็ยังไม่เสพรสนั้น รสนี้ เป็นต้นว่า น้ำชา น้ำผลไม้ ขนมรสต่างๆ แต่บรรพชิตท่านก็มีแต่เพียงน้ำปานะ และสิ่งที่เหมือนยาที่พอจะแก้ความทุกข์ที่เกิดจากความหิวเท่านั้น อาจารย์คิดว่าใครเป็นผู้ที่ยินดีในกุศลธรรมมากกว่ากัน ระหว่างขรवासหรือบรรพชิต
- ส. พระผู้มีพระภาคทรงมีพระมหากรุณาประทานพุทธโอวาทเพื่อไม่ให้พุทธบริษัทแตกแยกกัน หรือแก่งแย่งกัน หรือเป็นผู้ประมาทเปรียบเทียบในคุณธรรมของกันและกัน เพราะว่าจิตที่คิดอย่างนั้นเป็นอกุศลจิต ที่ไม่ควรจะให้เกิดขึ้น ในมัชฌิมนิกาย มัชฌิมนิพนธ์ ปฐมปฐก สุกสูตรข้อ ๗๑๐ พระผู้มีพระภาคตรัสตอบสุภมานพว่า ในเรื่องนี้พระองค์ทรงแยกกล่าว พระองค์ไม่ทรงกล่าวรวม คือ พระองค์ตรัสว่า คุพฺหสฺสั

หรือบรรพชิตก็ตามที่ปฏิบัติผิด ย่อมเชื่อว่าเป็นผู้ไม่ยินดีในกุศลธรรม เครื่องนำออกไปจากทุกข์ เพราะว่าผู้นั้นปฏิบัติผิด ส่วนคฤหัสถ์หรือบรรพชิตที่ปฏิบัติชอบนั้น ย่อมเชื่อว่าเป็นผู้ยินดีในกุศลธรรม เครื่องนำออกไปจากทุกข์ เพราะว่าผู้นั้นปฏิบัติถูก

- ว. ในข้อนี้ก็แสดงว่าพระองค์ทรงถือการปฏิบัติผิดและถูกเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าบรรพชิตปฏิบัติผิด ก็จะไม่สามารถบรรลุผล คือปัญญาที่ดับกิเลสได้เป็นลำดับขั้น แต่คฤหัสถ์ถ้าปฏิบัติถูก ถึงแม้ว่าจะเป็นคฤหัสถ์ก็สามารถจะบรรลุธรรมได้ ก็เท่ากับพระองค์ทรงพระมหากรุณาด้วยการทั้งทรงสอนและทรงเตือนไม่ให้มีมานะ หรือไม่ให้มีช่องทางที่จะทำให้กิเลสเกิดขึ้นได้ ในครั้งนั้นภิกษุณีแสดงธรรมด้วยหรือเปล่า
- ส. เรื่องของภิกษุณีเป็นส่วนน้อยในพระไตรปิฎก ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค ยักขสังยุตต์ ปฐมสุกกาสูตร ข้อ ๘๓๒ - ๘๓๓ มีเรื่องภิกษุณีแสดงธรรมด้วย สูตรนั้นมีข้อความว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นที่ให้เหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ครั้งนั้น ภิกษุณีชื่อสุกกาอันบริษัทใหญ่ แวดล้อมแสดงธรรมอยู่
- ว. บริษัทใหญ่ที่แวดล้อมฟังธรรม จะมีใครบ้าง

ส. ในพระไตรปิฎกบอกแต่ว่าบริษัทใหญ่ค่ะ และข้อความต่อไปก็บอกว่า มียักษ์ฟังอยู่ด้วย ซึ่งยักษ์นั้นเมื่อฟังธรรมของสุกกาภิกษุณีแล้วก็เลื่อมใสในสุกกาภิกษุณีอย่างยิ่ง ถึงกับเที่ยวไปตามถนนต่างๆ ในกรุงราชคฤห์ แล้วกล่าวคำภิชิตสรรเสริญธรรมที่สุกกาภิกษุณีแสดงว่า **ธรรมที่เป็นอมตะนั้น ใครๆ ก็ยอมจะคัดค้านไม่ได้ เป็นของไม่ได้เจือปรุ้งแต่มีโอชาเมื่อผู้มีปัญญาได้ดื่มอมตธรรมนั้น ก็เหมือนคนเดินทางได้ดื่มน้ำฝน ฉะนั้น**

ข้อความที่ว่า บริษัทใหญ่แวดล้อมฟังธรรมนั้น ถึงแม้ในเวลาทีพระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรม บางสูตรก็มีข้อความอย่างนั้นเหมือนกัน คือมีข้อความว่า พระผู้มีพระภาคอันบริษัทหมู่ใหญ่แวดล้อมทรงแสดงธรรมอยู่

ว. ในสูตรไหนมีข้อความอย่างนั้นบ้าง

ส. ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค พราหมณสังยุตต์ อุบาสกวรรคที่ ๒ มานัตถัทธสูตร ที่ ๕ ข้อ ๖๙๕ - ๗๐๐ ค่ะ ซึ่งเป็นเรื่องของพราหมณ์คนหนึ่งชื่อเมืองสาวตถิ ชื่อมานัตถัทธะมีมานะมากเหลือเกิน ไม่ยอมไหว้ใคร แม้แต่มารดา บิดาอาจารย์ และพี่ชาย เป็นต้น

ว. จำได้ว่าเราได้เคยพูดถึงกันมาแล้วครั้งหนึ่ง ในเรื่องของบุญญ

กิริยาวัตถุ ข้อปลายนะ แต่ในครุธรรม ๘ ของผู้ที่จะเป็น
ภิกษุณี ในพระวินัยบัญญัติห้ามภิกษุณีว่ากล่าวตักเตือน
ภิกษุใช้ไหมคะ

- ส. ภิกษุณี หรืออุบาสก อุบาสิกา ก็ไม่ควรจะว่ากล่าวตักเตือน
ภิกษุ เพราะพระผู้มีพระภาคได้ประทานพระธรรมวินัยไว้อย่าง
ละเอียดและครบถ้วนแล้ว สำหรับว่ากล่าวตักเตือนภิกษุแทน
พระองค์ ซึ่งพระองค์ทรงอุปมาว่าพระองค์ทรงรักษาภิกษุ
ดุจพี่เลี้ยงดูแลเด็ก เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่า อุบาสกอย่างท่าน
จิตตคฤหบดีจะแสดงธรรมกับท่านพระภิกษุทั้งหลาย ก็ไม่ใช่
เป็นไปด้วยความล่วงเกินหรือยกตน แต่ว่าด้วยความนอบน้อม
สักการะ ด้วยกุศลจิตที่จะอุปการะพุทธบริษัท เพื่อช่วยกัน
ทำนุบำรุงพระศาสนาให้มั่นคงต่อไปได้นานๆ เท่าที่สามารถจะ
ทำได้ ซึ่งในข้อนี้ในอังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต คหปติวรรค
ที่ ๓ อุกคสูตที่ ๑ ข้อ ๑๑๑ พระผู้มีพระภาคก็ได้รับสั่ง
ให้ภิกษุทั้งหลายทรงจำอุคคคฤหบดี ชาวเมืองเวสาลีว่า เป็นผู้
ประกอบด้วยที่น่าอัศจรรย์ ๘ ประการ ธรรมข้ออื่นจะไม่กล่าว
ถึง จะกล่าวเฉพาะธรรมข้อ ๕ และข้อ ๖ เท่านั้น ธรรมที่น่า
อัศจรรย์ข้อ ๕ ของท่านอุคคคฤหบดีก็คือ เวลาที่ท่านเข้าไปหา
ภิกษุรูปใดก็ตาม ท่านเข้าไปหาด้วยความเคารพนอบน้อม

ทุกครั้ง ซึ่งจะเห็นว่า เป็นความน่าอัศจรรย์อย่างหนึ่ง เพราะ บางท่านก็อาจจะไม่ได้เข้าไปหาพระภิกษุด้วยความเคารพ นอบน้อมทุกครั้ง ธรรมที่น่าอัศจรรย์ข้อที่ ๖ ของท่านอุคค คฤหบดี ก็คือ หากพระภิกษุที่ท่านเข้าไปหาท่านนั้นไม่แสดงธรรม แก่ท่าน ท่านก็แสดงธรรมแก่ภิกษุนั้น ซึ่งก็เป็นธรรมที่น่า อัศจรรย์อีก เพราะว่าท่านไม่ใส่ใจในการสนทนาเรื่องอื่นๆ เท่ากับเรื่องธรรม

ว. ถ้าพุทธบริษัทจะได้เข้าใจกิจของพุทธบริษัท ที่จะต้องพร้อม เปรียงกัน อุปการะกันและกัน และช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธ ศาสนา ด้วยการศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม และแสดงธรรมแล้ว ก็คงจะชวนชวนศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม และแสดงธรรมตาม ความสามารถยิ่งขึ้น เพราะว่าถ้าจะมีแต่ผู้ฟังธรรมเท่านั้น ไม่มีผู้แสดงธรรมเสียเลยก็เป็นไปไม่ได้ แล้วก็รู้สึกว่าจะมีไม่พอ เสียด้วย

ส. สำหรับการแสดงธรรมนั้น ดิฉันอยากจะกล่าวถึงสูตรหนึ่ง ที่มี ความไพเราะมาก เพราะแสดงว่าไม่ว่าพุทธบริษัทพวกไหนจะ แสดงธรรมก็ตาม ธรรมที่แสดงนั้นก็ย่อมมาจากพระธรรมที่ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้อย่างละเอียดและไพเราะแจ่มแจ้ง เพราะฉะนั้นก็ไม่ต้องถือว่าผู้ใดกล่าว และไม่ควรถือว่าธรรมนั้น

เป็นของผู้กล่าวธรรมนั้นด้วย

ในอังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต เมตตาวรรคที่ ๑ อุตตรสูตร
ข้อ ๔๘ มีข้อความว่า สมัยหนึ่งท่านพระอุตตระอยู่ที่วิหารชื่อ
วัฏฏชาลิกา ใกล้ภูเขาสังเขยยะ ณ มหิสพัสดุชนบท ณ ที่นั้น
ท่านพระอุตตระกล่าวธรรมกะถิกษุทั้งหลาย เมื่อท้าวเวสสวัณ
มหาราช เทพผู้เป็นใหญ่องค์หนึ่งในสวรรค์ชั้นจาติมหาราชิกาได้
ฟัง ก็ไปกราบทูลท้าวสักกะ คือ พระอินทร์ผู้เป็นจอมเทพของ
สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ท้าวสักกะก็เข้าไปหาท่านพระอุตตระ เมื่อ
อภิวาทแล้วก็ถามท่านว่า ธรรมที่ท่านกล่าวกะถิกษุทั้งหลายนั้น
เป็นปฏิภาณของท่านเองหรือเป็นของพระผู้มีพระภาคอรหันต
สัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านพระอุตตระก็อุปมาให้ฟังว่าเปรียบเหมือน
ข้าวเปลือกกองใหญ่ที่อยู่ไม่ไกลหมู่บ้านนัก ผู้คนพากันไปขน
ข้าวเปลือกจากกองข้าวเปลือกใหญ่นั้น ด้วยกระเช้าบ้าง
ด้วยตระกร้าบ้าง ด้วยห่อพกบ้าง และบางคนก็กอบเอาไปด้วย
มือบ้าง มีคนหนึ่งเข้าไปถามคนพวกนั้นว่า ขนข้าวเปลือก
มาจากไหน คนพวกนั้นก็ต้องตอบว่าขนมาจากข้าวเปลือก
กองใหญ่นั้น ฉันทิ คำสุภาษิตทั้งหมดก็ล้วนเป็นพระดำรัสของ
พระผู้มีพระภาคทั้งนั้น ฉันทิ

ว. ท้าวสักกะท่านฟังแล้ว ท่านว่าอย่างไรบ้าง

- ส. ท้าวสักกะตรัสว่า ในหมู่มนุษย์ มีบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ธรรมทั้งหลายหาเป็นของบริษัทหมู่หนึ่งหมู่ใดไม่ ฉะนั้นจึงควรจะเล่าเรียน ศึกษาและจดจำธรรมที่ประกอบด้วยประโยชน์ทั้งหลายไว้
- ว. ท่านผู้ฟังก็คงจะเห็นด้วยกับคำของท้าวสักกะที่ตรัสกับท่านพระอุตตระ ซึ่งถึงแม้ว่าเหตุการณ์นั้นจะล่วงเลยมา ๒๕๐๐ กว่าปีแล้ว ก็ยังเป็นคำภาซิดที่เตือนใจพุทธบริษัททุกกาลทุกสมัยว่าเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่จะต้องพร้อมเพรียงกัน อุปการะกันในการศึกษาและเผยแผ่ธรรมเพื่อให้พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามั่นคงอยู่ชั่วกาลนาน สวัสดิ์ค่ะ

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์โดยย่อของมูลนิธิฯ คือ ศึกษาและปฏิบัติธรรม เผยแพร่พระธรรมตามแนวพระไตรปิฎก จัดพิมพ์เอกสารประกอบการศึกษาพระไตรปิฎกเผยแพร่เป็นสาธารณกุศล

คณะกรรมการบริหาร

ประธานกรรมการ	นางสาวสุจินต์ บริหารวนเขตต์
รองประธานกรรมการ	นางสาวดวงเดือน บาร์มีธรรม
กรรมการ	นางสงวน สุจริตกุล พลเอก สพร้ง กัลยาณมิตร นาวาอากาศตรี เกื้อกุล แสนทอง หม่อมบงกชปรียา ยุคล นาย จรรย์ ภัคดีธนากุล
กรรมการและเหรัญญิก	นางสาวประภัสสร เติระกุล
กรรมการและเลขานุการ	พลตรี ดร. วีระ พลวัฒน์

ท่านที่ประสงค์จะพิมพ์หนังสือของมูลนิธิฯ
เพื่อเป็นธรรมบรณการในการกุศล หรือมีศรัทธาจะสมทบทุนมูลนิธิฯ
และสนใจเป็นสมาชิกชมรมบ้านธัมมะ มศพ.
โปรดติดต่อมูลนิธิฯ หรือกรรมการของมูลนิธิฯ
สำนักงาน: ๑๗๔/๑ เจริญนคร ๗๘ แขวงดาวคะนอง เขตธนบุรี

กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๖๘ ๐๒๓๙

โทรสาร ๐ ๒๘๗๗ ๙๖๙๓

<http://www.dhammadhome.com>

E-mail: info@dhammadhome.com

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ.

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

www.dhammadhomefellowship.com

โทรศัพท์ ๐๘ ๑๘๓๒๐๕๗๗

รายการเผยแพร่พระธรรมทางสถานีวิทยุฯ
โดย มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

จังหวัด	สถานี	ความถี่	เวลา	วัน
กรุงเทพ ฯ	อสมท.	๑๔๙๔	๐๔.๐๐ น.	ทุกวัน
	รัฐสภา เอฟ.เอ็ม.	๘๗.๕	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
	รัฐสภา เอ.เอ็ม.	๑๐๗๑	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
	สวท. เอฟ.เอ็ม.	๙๑	๐๕.๓๐ น.	ทุกวัน
	พล.๑	๑๔๒๒	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
			๑๗.๐๐ น.	ทุกวัน
			๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	ตชด.	๕๗๖	๒๐.๓๐ น.	ทุกวัน
	ทอ.๐๑	๙๔๕	๑๘.๑๐ น.	ทุกวัน
	พล.ปตอ.	๕๙๔	๒๓.๓๐ น.	ทุกวัน
	สวท.	๘๓๗	๒๒.๑๐ น.	ทุกวัน
	ไทรธรรม เอฟ.เอ็ม.	๙๕.๒๕	๑๗.๐๐ น.	จ. - ศ.
กาญจนบุรี	พล.ร.๙	๑๕๓๙	๐๔.๐๐ น.	อาทิตย์
ปราจีนบุรี	มทบ.๑๒	๘๕๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
ปราจีนบุรี	พล.ร.๒ รอ. เอฟ.เอ็ม	๘๘.๒๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
ประจวบฯ	ค่ายธนระพีชต์ เอฟ.เอ็ม	๙๖.๒๕	๑๓.๐๐ น.	ทุกวัน
กำแพงเพชร	ทภ.๓	๗๓๘	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
	ทภ. ๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
ขอนแก่น	รต.	๑๑๕๒	๒๐.๓๐ น.	ทุกวัน
เชียงใหม่	วปถ.๒	๗๓๘	๒๐.๓๐ น.	จ. - ส.
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๑.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
เชียงราย	ทอ.๐๑๕	๑๒๒๔	๑๘.๐๐ น.	ทุกวัน
	ทภ.๓	๙๙๙	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
นครสวรรค์	ทภ.๓	๘๐๑	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
น่าน	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๙๙.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
เพชรบูรณ์	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๙๙.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.

พิษณุโลก	ทภ.๓	๑๑๑๖	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
	ทภ.๓	๑๒๔๒	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
	พล.ร. ๔	๑๓๗๗	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
แพร่	ทภ.๓	๕๘๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๓.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
พะเยา	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๗.๒๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
พิจิตร	ทภ.๓	๑๔๔๙	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
ภูเก็ต	๑ ปณ.เอฟ.เอ็ม.	๘๙	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
ลำปาง	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๑.๗๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
ลำพูน	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๗.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
ชลบุรี	ส.ว.ย. วัดศรีมหาธาตุ (FM)	๑๐๒.๗๕	๐๙.๐๐ น.	ทุกวัน
ระยอง	พล.ม.บร.อ.	๗๗๔	๐๕.๓๐ น.	ทุกวัน
สุราษฎร์ธานี	สวท. เอฟ.เอ็ม.	๘๙.๗๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
ปัตตานี	ทภ.๔	๙๓๖	๑๐.๐๐ น.	ทุกวัน
นครศรีธรรมราช	ทภ. ๔	๖๘๔,๑๐๔๔	๐๖.๐๕ น.	จ. - ส.
สุโขทัย	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๒.๒๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
	ทภ.๓	๘๒๘	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
อุดรดิตถ์	ทภ.๓	๑๒๘๗	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๙๗.๕	๐๕.๐๐ น.	จ.- ศ.
อุบลราชธานี	ทอ. ๐๘	๘๐๑	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน

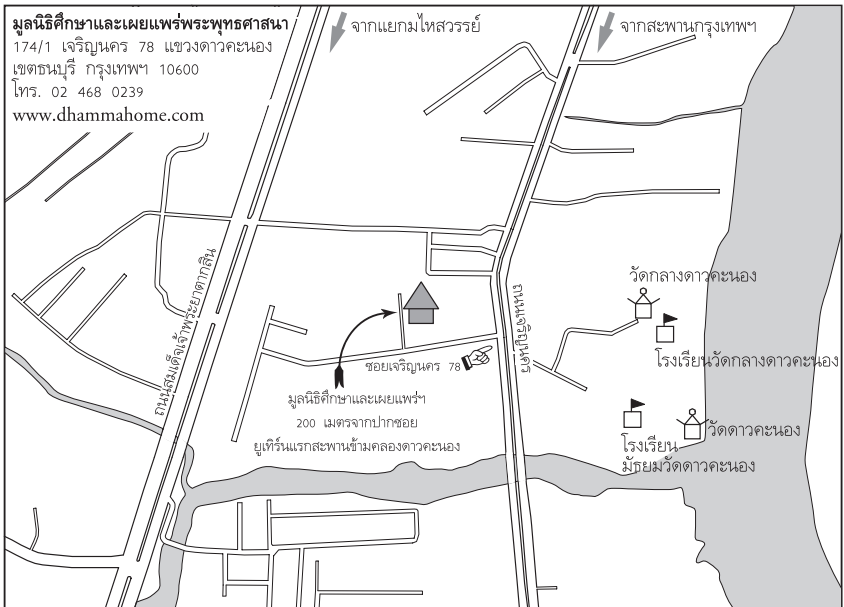
รายการ “บ้านธัมมะ” ทางสถานีโทรทัศน์

สถานี	เวลา	วัน
สทท.๑๑	๐๔.๐๐ น.	จันทร์
TNN2	๐๗.๐๐ น.	เสาร์
TNN2	๐๒.๐๐ น.	อาทิตย์
TNN2	๑๖.๐๐ น.	พุธ
รัฐสภาช่อง ๑๐, ๒๐	๐๘.๐๐ น.	อาทิตย์
Dr.TV ช่อง ๒๗๒	๐๔.๐๐ น.	จันทร์ - พฤหัสบดี
	๑๕.๐๐ น.	เสาร์ - อาทิตย์

รายการอาจเปลี่ยนแปลงได้ โปรดสอบถาม โทร. ๐๒ ๔๖๘ ๐๒๓๙
เว็บไซต์ของมูลนิธิฯ www.dhammadhome.com ตุลาคม ๒๕๖๑

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
174/1 เจริญนคร 78 แขวงดาวคะนอง
เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600
โทร. 02 468 0239
www.dhammadhome.com

ในหมู่มนุษย์มีบริษัท ๔ คือ
ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา
ธรรมทั้งหลายหาเป็นของ
บริษัทหมู่หนึ่งหมู่ใดไม่
ฉะนั้นจึงควรจะเล่าเรียนศึกษา
และจดจำธรรมที่ประกอบ
ด้วยประโยชน์ทั้งหลายไว้

ทานมัย

สีลมัย

ภาวนามัย

อปจายนมัย

เวยยาวัจจมัย

ปัตติทานมัย

ปัตตานุโมทนามัย

ธัมมัสสวนมัย

ธัมมเทศนามัย

ทักขจุฑกัมม